

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЛІЦЕЇСТІВ 11 КЛАСУ ШЛЯХОМ ВИВЧЕННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІГОРЯ ПОКЛАДА (1941–2025)

Студента 2 курсу, групи СОІ-2 м
спеціальності 014 «Середня освіта»
(за предметними спеціальностями)
предметної спеціальності
014.03 «Середня освіта (Історія
та громадянська освіта)»
**Данилюка Дмитра
Любомировича**

Керівник: кандидат історичних
наук, доцент **Єгрешій Олег Ігорович**

Рецензент: кандидат історичних
наук, доцент **Паска Богдан
Валерійович**

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

Анотація

Формування культурної та громадянської компетентностей ліцеїстів 11 класу шляхом вивчення культурно-просвітницької діяльності Ігоря Поклада (1941–2025); 92 с.

Formation of cultural and civic competences of 11th grade lyceum students through the study of the cultural and educational activities of Ihor Poklad (1941–2025); 92 p.

У дипломній роботі на основі доступних джерельних матеріалів та фахової літератури розкрито методичні особливості вивчення постаті Ігоря Поклада як композитора-пісняря у старшій школі, зокрема в 11-х класах. У п'яти розділах роботи розкрито місце і роль автора пісень «Кохана», «Дикі гуси», «Скрипка грає» як класика української естради та основоположника жанру української естрадної пісні. Розкрито формування його світогляду і здобуття професійного фаху композитора. Висвітлено вплив творчості Ігоря Поклада на розвиток української музичної культури та естрадного мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Проведено аналіз співпраці композитора з видатними українськими поетами-піснярями та виконавцями. Наголошується, що пісенна спадщина Ігоря Поклада становить чималий мистецький та методичний здобуток, який може бути ефективно використаний у навчальному процесі старшої школи в сучасній Україні. Значну увагу в руслі тематики пропонованої роботи віділено аналізу теоретичних засад естетично-ціннісного розвитку учнів 11-х класів у загальноосвітніх закладах, особливостям вивчення пісенної спадщини І. Поклада під кутом зору змісту, методів, виховного та патріотичного потенціалу.

Основою для написання роботи послужили первинні (нормативно-правові документи в галузі освіти; музичні твори І. Поклада; мемуарна література) та вторинні джерела – музикознавчі монографії та статті; навчально-методична література, посібники; інтернет-посилання.

Наприкінці роботи вміщено інформативні додатки (творчі проекти та пісні над якими працював І. Поклад, фото деяких діячів та ін.) а також плани-конспекти позакласного/виховного заходів і бінарного уроку спільно із вчителем української літератури. Вони доповнюють основний текст роботи ілюстративним та методичним матеріалом.

Ключові слова: Ігор Поклад, старша школа, 11-й клас, навчальний процес, методика, композитор, пісняр, українська естрада, естетичне виховання

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ І ПОЧАТОК ДІЯЛЬНОСТІ ІГОРЯ ПОКЛАДА В КОНТЕКСТІ ЕПОХИ.....	15
РОЗДІЛ 3. КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІГОРЯ ПОКЛАДА.....	34
РОЗДІЛ 4. ТЕОРЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕМИ НАУКОВОЇ РОБОТИ.....	55
РОЗДІЛ 5. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ФАКУЛЬТАТИВНОГО ЗАНЯТТЯ ТА ПОЗАКЛАСНОЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ	72
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДОДАТКИ	107

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи полягає в наступному. Вагомий внесок у культурне життя України постаті Ігоря Поклада є неймовірно значущим саме для української музичної культури, яка слушно вважається однією з найкращих у світі. Вже доволі багато десятиліть його творчість надає сильне натхнення для українського народу, закарбовуючи в їхніх серцях світлу і щиру любов саме до рідної пісні нашої Батьківщини, а також української мови та культурно-мистецького простору країни. Його музичні композиції, сповнені світлої щирості, тонкої ліричності і духовної наснаги, давно стали невід'ємною складовою української народної ідентичності, оскільки завдяки саме таким культурно-мистецьким митцям формується активна національна самосвідомість в Україні.

По особливому актуальне вивчення творчості Ігоря Поклада саме сьогодні. Адже попри десятиліття російсько-української війни велика частина українського суспільства в Україні і за її межами активно продовжує споживати культурний продукт російського походження, що руйнує культурно-мистецькі процеси в рамках української нації. Ось чому у закладах загальної середньої освіти у старшій школі так актуально на яскравому прикладі Ігоря Поклада демонструвати учням, що означає зберігати та розвивати гідність та ідентичність українського народу. Пісні цього композитора в особливий спосіб акцентують на тому чому потрібно обирати власний культурний простір, і відповідно наскільки важливо називати себе українцем.

Актуальність нашого дослідження вбачаємо також у наступному. Старша шкільна освіта з історії України немає сенсу без активного дослідження встановлення українського культурного простору протягом ХХ ст. – ХХІ ст. Одним із перших аспектів є те, що суспільство має повне право на вибір власного культурного простору, який широко відомий світу або є фактично невідомий нікому. Думається, що діти-старшокласники натхненні

творчістю Ігоря Поклада «на постійній основі» матимуть зацікавленість серед загальної аудиторії, оскільки саме культурно-мистецькі процеси та їх ключові постаті відтворюють наш світ, в рамках якого ми проживаємо сьогодні. Тим самим в учнів 11 класу формуватимуться культурна та громадянська компетентності ліцеїстів шляхом вивчення культурно-просвітницької діяльності Ігоря Поклада (1941–2025).

Об'єктом даного дослідження є постать Ігоря Поклада, а також формування культурної та громадянської компетентностей ліцеїстів 11 класу шляхом вивчення просвітницької та творчої діяльності композитора.

Предметом дипломної роботи є активна творча діяльність Ігоря Поклада в українському творчому середовищі другої половини ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст. Автор даних рядків зробив акцент також на дослідженні світогляду українського композитора та можливостям застосування даної проблематики в методичних рамках ЗЗСО.

Метою даної роботи є цілісне вивчення і систематизація матеріалу який зображає життя і діяльність композитора Ігоря Поклада, а також з'ясування шляхів формування культурної та громадянської компетентностей ліцеїстів 11 класу шляхом діяльності цього композитора.

Автором дипломної роботи у досягненні поставленої *мети* було поставлено наступні завдання:

- проаналізувати вплив соціального клімату на формування світогляду Ігоря Поклада, яке він створював у різні періоди його життя;
- дослідити культурно-мистецькі здобутки композитора Ігоря Поклада в контексті його кар'єрного розвитку;
- з'ясувати обставини останніх років життя композитора, зокрема в умовах російської окупації регіону навесні 2022 р.;

- означити теоретичні принципи та рекомендації реалізації теми наукової роботи
- провести дослідження методичного аспекту теми для подальшого її застосування в ЗЗСО.

Хронологічні рамки дослідження виокремлені роками життя і діяльності Ігоря Поклада (1941–2025 рр.). Нижньою межею роботи є 10 грудня 1941 р. – день народження майбутнього композитора у м. Бішкек (Киргизстан), а верхньою межею є 9 липня 2025 р. – тобто смерть Ігоря Поклада у с. Ворзель (Київська область, Україна). Хронологічний методичний підхід до теми має детально з'ясувати життєпис Ігоря Дмитровича й визначити вагомий внесок творчої особистості в український національний культурний простір другої половини ХХ ст. – першої чверті ХХІ ст., виокремити його місце в історії України.

Територіальні межі дослідження охоплюють терени Киргизстану, Станіславської області (Івано-Франківської), Тернопільської області, Львівської області, Київської області і м. Києва тодішньої УРСР і теперішньої України, а також м. Москви, де певний час жив і працював композитор.

Наукова новизна дипломної роботи полягає в спробі комплексного аналізу життя та діяльності композитора, узагальненні та постановці проблеми дослідження.

Практичне значення даний матеріал може практично застосовуватися в семінарських роботах, лекційних і вебінарних роботах. Він може також знадобитися в організації культурно-мистецьких заходах у ЗЗСО, у літературних цілях, на уроках історії України, української літератури, мистецтва (інтегрований курс) та музичного мистецтва.

Методологічну основу становлять передусім принципи наукової об'єктивності й логічного обґрунтування. Також застосований принцип

історичного дослідження даної особистості, методична основа, що аналізує різні педагогічні підходи, законодавча база, яка забезпечує дотримання всіх встановлених норм під час навчального процесу.

Структура дипломної роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (113 позицій) та додатків (25 позицій). Усього робота налічує 138 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ТЕМИ

Оскільки Ігор Поклад по суті наш сучасник то не варто дивуватися, що нині поки дуже мало праць які стосуються розкриття безпосередньо його життя і діяльності. Щодо першоджерел то ми можемо оперувати наступними позиціями. Слід виділити окремі закони наприклад Закон України «Про загальну середню освіту» [1] чи Закон України «Про освіту» [2]. Закони і підзаконні акти необхідні нам аби оператися при розкритті методичної складової нашої дипломної роботи.

Окрема річ – офіційний сайт Ігоря Поклада, який на нашу думку, варто розглядати у контексті аналізу першоджерел. Тим більше, що сайт Ігоря Поклада дуже серйозний – там розміщено не лише окремі віхи біографії цього композитора, а й цінну інформацію про творчість І.Поклада, цікаві фотографії про самого творця і про його родину, заливаються деякі його пісні, які можна прослухати. Єдине, що відсутні опція де можна прокоментувати його творчість. Щоправда для читання інформації про Ігоря Поклада необхідний код доступу.

Найбільше інформації ми почерпнули із книги-спогаду про видатного композитора «По той бік роялю. Спогади. Роздуми. Свідчення», що вийшла друком у Києві 2024 р. Оскільки авторами книги є тандем авторів – власне Ігор та його дружина Світлана Поклади то цю книгу варто включити саме до джерел. У книзі автори надзвичайно захопливо діляться спогадами про прожиті роки, творчі злети і вершини Ігоря Поклада [4].

Серед монографічних видань варто виділити такі книги як «Академія музичної еліти: Історія та сучасність до 90-річчя Національної музичної України ім. П. І. Чайковського» [5], «Київське музичне училище. Нарис діяльності. 1868–1924 рр.» автором якої є Ю.Зільберман [8], «Історія вокального мистецтва» [10] та ін. Ці книги цінні аби краще зрозуміти культурологічне середовище у якому зростав Ігор Поклад. Натомість книги тандему авторів Б.Галюка і А. Шеремета «Івано-Франківськ» [6] та тандему

авторів І.Дуди і Б.Мельничука «Тернопіль: Що? Де? Як?: Фотопутівник» [7] важливі для розуміння соціальної атмосфери у сфері якої відбувалося становлення композитора. Адже доля Ігоря Поклада як відомо була тісно пов'язаною з Івано-Франківськом (Станіславом) і Тернополем. Тож слід краще зрозуміти, що собою являли ці міста у той чи інший хронологічний період.

Чимало інформації потрібної для нашої дипломної роботи знаходиться у статтях публіцистичного характеру. У статтях «Ансамбль «Мрія»» [13], «Золотий Фонд української естради» [15], «Ігор Поклад. Біографія» [16], «Ігор Поклад» [18] зосереджено важливий фактичний матеріал, який розкриває життєвий шлях композитора. Попри те, що це не наукові статті ці інфоресурси суттєво проливають світло на його життєпис. У статті В.Курінного «Юрію Рибчинському – 80: шлях поета, що створив «золоті» хіти української естради» цікаво розкривається біографія Юрія Рибчинського – творчого побратима Ігоря Поклада з яким пліч о пліч довгий час він співпрацював. У статті є важливі речі, які розкривають віхи співпраці між цими двома відомими творцями [19]. Інформація схожого типу зосереджується також у публіцистичних статтях: «Крищенко В. Преса : офіційний сайт» [20], «Пісні України. Юрій Рибчинський : біографія» [22], «Пісні України. Крищенко В.: сторінка композитора» [23] та інші. Ці статті проливають світло на віхи творчості також видатного українського композитора Вадима Крищенка.

Корисними для нашої дипломної роботи виявилися також статті «Легендарній пісні – 50 років» [21], ««Скрипка грає» має дивовижну історію : інтерв'ю ювіляра» [25]. Ці статті в особливий спосіб розкривають історії пісень, автором яких був Ігор Поклад. Ці статті до того ж в унікальний спосіб знайомлять слухачів і читачів з невідомими гранями творчої спадщини композитора. Мова також про публіцистичні роботи «Українські пісні, що стали народними : ТОП-8» [27], «Чарівна скрипка : історія пісні» [28] тощо.

Думається, що навіть наукові статті не спроможні так глибинно розкривати музикальну природу цих композицій.

Ми вирішили виділити окремий пункт дипломної роботи – «Новинні портали». Це зроблено для того щоб виокремити окремі літературні позиції які складно чітко диференціювати. Вони з одного боку публіцистичні статті – з іншого автора не мають і були поміщені на електронних ресурсах. Ми вирішили ці статті дещо диференціювати «по тематиці». Тобто виокремили наступні такі собі тематичні блоки новинної публіцистики: 1). Позиції, які розривають деякі важливі факти біографії Ігоря Поклада. 2). Статті культурологічного характеру. 3). Інформація, яка стосується періоду коли композитор перебував на окупованій території російською армією – лютий-березень 2022 р. 4). Інформація про смерть І. Поклада (тобто статті-некроложного характеру).

Щодо першого тематичного блоку то варто в особливий спосіб відзначити такі статті: «Відомий український композитор Ігор Поклад отримав звання Героя України» [29]; [30], публіцистичну статтю «Комуністи, я не хочу з вами жити... : стаття 5 каналу» [39], публіцистичну статтю журналіста В. Курінного «Ігор Поклад: 2021 рік – ювілейний для геніального мелодиста» [40] та деякі інші. Ці статті показують, що попри те, що І. Поклад уважався українським радянським композитором він насправді негативно сприймав радянську владу, уважав, що совіти не до кінця сприймали український мелос його творів.

Чимало публіцистичних статей стосуються дуже складного періоду життєдіяльності Ігоря Поклада – початку весни 2022 р. коли селище Ворзель, де він зі своєю родиною проживав знаходилося на окупованій російською армією територію. «Виділимо статті: «Вдалося врятувати Ігоря Поклада»: історія евакуації композитора» [31], «Гордон сказав, що брав інтерв'ю у Гірка і Поклонської» [32], «Два тижні в підвалі: Ігорю Покладу вдалося врятуватися з окупованого Ворзеля» [33], «Знесло ліжко: історія дружини

Ігоря Поклада під час обстрілів» [35], «Українського композитора Поклада та його дружину врятовано, їх вдалося вивезти з Ворзеля Київської області» [48], 80-річний композитор Ігор Поклад два тижні прожив у підвалі... ТСН [49]. Ці статті носять суперечливий характер. Із одного боку, містять дуже цінну інформацію про дуже складний період життя і діяльності композитора але з іншого – лише ці статті можуть відбити останні роки життя Ігоря Поклада, показати напругу і серйозні випробування які принесла російська армія Київщині.

Деякі статті розкривають цікаві віхи творчості Ігоря Поклада. Йдеться про статті: «Заходи на підтримку музичної освіти» [34], «Суспільне. Культура. Пісні Ігоря Поклада» [47], «Культура і музика в Україні» [41] та ін. Часто публіцистика переважає там де відстає наука бо опубліковуються речі до яких ще науковцям ніби «немає діла» або ще просто не дійшли руки. Тобто там зосереджений дуже цікавий пізнавальний матеріал який спроможний пролити світло на творчу вдачу Ігоря Поклада.

Напевно найбільше статей публіцистичного характеру стосуються обставин смерті видатного композитора. Це, на наш погляд, унікальна «ніша» бо публіцистика має значні переваги перед наукою – може апелювати до емоційної складової читачів, емпатії тощо. Цієї складової якраз позбавлена історична наука, що навпаки підносить історичну публіцистику. Варто відзначити такі статті публіцистичного характеру: «Ігор Поклад помер: 10 найвідоміших пісень композитора, біографія і відео їх виконання» [36], «Ігор Поклад. Помер легендарний композитор» [37], «Легенда української музики помер відомий композитор» [42], «Пам'яті Ігоря Поклада: 5 пісень композитора, що увійшли в історію» [44], «Помер Ігор Поклад – легендарний композитор, герой України» [45], «Пішов із життя: композитор Ігор Поклад» [46]. Ці статті спроможні розкрити останні сторінки життєдіяльності І. Поклада.

У нашій роботі використано також окремі позиції довідкової літератури, наприклад «Історія України. Комплексний довідник», укладачами якої виступили автори В. Воропаєва та С. Губіна та ін. [107]. Стали нам до пригоди також деякі енциклопедичні видання: робота П.Бондарчука « Національна музична академія України імені П. Чайковського» [108], «Велика українська енциклопедія. Биков Леонід Федорович» [109], «Велика українська енциклопедія. Музика України [110], «Київське державне вище музичне училище ім. Р. М. Глієра. Українська музична енциклопедія» та ін. [111]. У літературі енциклопедичного характеру зосереджена цінна інформація, важливі факти з біографії композитора тощо. Враховуючи, що наукових статей присвячених особі Ігоря Поклада не так багато енциклопедичні видання до певної міри заповнюють цю інформативну нішу.

Окреме слово про літературу методичного характеру. Ми згрупували цю літературу за наступними показниками: література узагальнюючого типу, методичні розробки для студентів того чи іншого навчального закладу, методичні розробки культурологічного типу, література яка стосується розкриття компетентностей у НУШ; праці, які стосуються можливостей впровадження інклюзії до навчального процесу тощо.

Якщо акцентувати на літературі узагальнюючого типу то можемо виділити позиції, які стосуються методичної складової використання технічних засобів навчання, концепції розвитку громадянської освіти в Україні, висвітлюють навчальні матеріали бесіди та інтерв'ю. Серед літератури узагальнюючого типу, на наш погляд, окремого слова заслуговують книги тандему авторів Пометун О., Фрейман Г. «Методика навчання історії в школі» [89] та Яковенко Г. «Методика навчання історії : навчально-методичний посібник» [105]. Це посібники, які дозволяють краще зрозуміти методику як таку, зрозуміти ази цієї галузі тощо. Усе це література теоретичного плану, де автори більше теоретизують а не виступають у ролі практиків.

Великий пласт методичної літератури стосується можливостей впровадження і викладання у закладах загальної середньої освіти культурологічних аспектів, що якраз є особливо наближеним до нашої теми. Можна згадати статтю про можливості вивчення рідної мови через пісню на прикладі Угорщини [51]; або ж статтю С. Духана «Методи музичного виховання. На Урок» [58]. Авторка Т. Єлагіна розкрила народнопісенну творчість як джерело збагачення мовного запасу особистості [59]. В. Жуков висвітлив формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів основної школи. За своїм видом це радше кваліфікаційна наукова праця, яка міститься на носіях у загальному доступі [60]. Варто також згадати працю А.Малахової «Український фольклор: вплив на музичне виховання», яка дозволила краще зрозуміти мелос творів Ігоря Поклада [66]. У цьому самому ключі написана книга А-О Пожарської «Використання фольклору на уроках музики» [88]. Стаття «Методика підготовки та проведення масових форм музично-виховної роботи» пролила світло на способи організації позакласних заходів музично-виховної роботи [69]. Можна також виділити публіцистичну статтю «Музикотерапія» [79]. Окремі речі висвітлюють можливості національно-патріотичного виховання засобами музичного мистецтва або ж способи навчання через музику.

Є ціла низка виключно методичних рекомендацій, авторами яких як правило були викладачі конкретних вузів, які, своєю чергою, адаптовували цей матеріал до навчального процесу своїх навчальних закладів. Слід виділити методичну розробку В. Василівки з виховної роботи «Форма і методи проведення виховних заходів» яка стосується Полтавського вищого професійного училища імені А. О. Чепіги [52]. Ми використовували також методичні рекомендації «Музичне виховання з методикою» [69], методичні рекомендації щодо реалізації навчальних проектів та інтегрованих завдань. Досить добре поставлено методичну роботу в університеті імені Короля Данила у Івано-Франківську. Ці висновки ми зробили по якісній методичці «Естрадно-вокальне мистецтво, історія, теорія, практика».

Існує також низка цікавих статей публіцистичного штибу, де змальовуються можливості адаптації теми до інклюзивної освіти. Можна виокремити статті: «Досвід впровадження тьюторингу в інклюзивній освіті» [56], «Інклюзивна форма навчання або стежинка до кожної дитини» [63], «Конспект заняття з нетрадиційної техніки малювання пальчиками для дітей з особливими освітніми потребами» [65]. Перша зі статей дає певні методичні вказівки вчителям, які працюють з особливими дітьми. Друга – також розвиває цю тему, шукаючи шляхи до сердець особливих дітей. Третя – виключно методична і розкриває техніку малювання пальцями для дітей з особливими потребами. Декілька статей стосуються безпосередньо розкриття музичних засобів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами або музики як реабілітації дітей з вадами психофізичного розвитку. Крім того ми намагалися використовувати матеріали посібника з використання елементів арт-терапії в роботі з особливими дітьми [90].

Якщо підсумовувати короткий аналіз літератури то напрошуються наступні висновки. По-перше, нині не існує наукової продукції, яка би комплексно розкривала життя і діяльність Ігоря Поклада. Ті статті які існують мають радше публіцистичний характер. Натомість є чимало методичної літератури яка спроможна допомогти наблизити цю постать до закладів загальної середньої освіти. Думається, що учнів можна сміливо зацікавити творчістю Ігоря Поклада, пісні якого є відомими усьому світу. Щодо джерел то пройшло ще не так довго від часу смерті видатного українського композитора аби матеріал осів у архівах. Можна працювати з деякими періодичними виданнями, є спогади. Серед спогадів особливе місце посідає відзначена нами вище книга «По той бік роялю. Спогади. Роздуми. Свідчення», що вийшла друком у Києві 2024 р. За жанром – це книга спогад а саме видання варто включати саме до історичних джерел.

РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ І ПОЧАТОК ДІЯЛЬНОСТІ ІГОРЯ ПОКЛАДА

Для того щоб краще зрозуміти формування світогляду будь-якої людини треба випукло зрозуміти час і епоху в умовах якої розгорталося її життя і діяльність. Особа Ігоря Дмитровича Поклада не становить виключення. Композитор Ігор Поклад народився 10 грудня 1941 р. у м. Фрунзе (нині – Бішкек) тоді Киргизької РСР у родині кадрового військового. Звісно виникає логічне питання – чому українець народився так далеко від батьківщини? Однак відповідь – не менш логічна – тривала німецько-радянська війна і багато родин військових були примусово передислоковані у Середню Азію. Хоча як часто жартує сам композитор – «зачатий він був таки в Україні» [3].

Як відомо німецько-радянська війна розпочалася 22 червня 1941 р. нападом гітлерівської Німеччини разом зі своїми союзниками напала на СРСР. 30 червня 1941 р. було створено Державний Комітет Оборони на чолі з Й.Сталіним, який зосередив у своїх руках усю повноту влади в країні. Розпочалася мобілізація – переведення збройних сил держави, зокрема промисловості, транспорту та інших галузей на військовий стан. Поступово переводилося народне господарство на воєнний лад (зокрема збільшувався випуск воєнної продукції, робочий день продовжився до 11 год., скасовувалися відпустки, керівникам дозволялося переводити працівників на будь-яку роботу без їх згоди, жорстка трудова дисципліна та ін.). Що показово, відбувалася евакуація підприємств, колгоспів, наукових та культурно-освітніх установ, людей, цінностей та швидке налагодження виробництва в тилу. 26 червня 1941 р. в Україні було створено спеціальну комісію з евакуації на чолі з Д.Жилою. Усього з України евакуйовано понад 500 великих підприємств, не менше 3, 5 млн. населення, а все що не встигали вивезти знищували [107, с. 146–147].

Батьки жили у Чернігові, а глава сім'ї – Дмитро Поклад служив у місцевій військовій частині «Десна» тому його одразу ж призвали до армії. Хоча як будуть показувати свідчення самого Ігоря Поклада, народився його батько на Дніпропетровщині, де й познайомився зі своєю майбутньою дружиною і мамою Ігоря. Його дружина Лідія Іванівна Поклад разом з іншими жінками військових опинилася у Киргизії. Сама там народився син Ігор. Щоправда своє киргизстанське минуле композитор, як він і сам відзначає, пам'ятає слабо. Збереглися лише пожовклі від часу нечисленні фотографії. Уже 1944 р. трьохлітній Ігор із мамою та братом Едуардом повернувся до України. Значну роль у вихованні сина відіграла мати Лідія Іванівна адже батько був на фронті. Саме вона першою звернула увагу на музикальні здібності сина та була такою собі першою Музою композитора.

Не до кінця з'ясованою залишається обставина переїзду родини Покладів до Галичини. Найпевніше, мати майбутнього композитора переїхала на Західну Україну разом із місцевою українською галицькою родиною із якою познайомилася саме у Киргизстані. На користь цієї версії може слугувати й те, що рідний для матері майбутнього композитора Кривий Ріг було звільнено від нацистів ще 1943 р., а родина Покладів повернулася до України пізніше [3]. Але все прояснили спомини самого композитора.

У своїй книзі «По той бік роялю. Спомини. Роздуми. Свідчення» Ігор Поклад разом зі своєю дружиною Світлою згадують, що найпомітнішою яскравою подією дитинства – було «...дуло танка чи гармати, що пробило стіну вагона-теплушки у якому майбутній композитор разом із мамою і старшим братом поверталися додому». «Матінка тихо співала мені на вушко колискову, пору дрімав мій старший брат. У вагоні-теплушці пахтить прілим сіном, яким усталена підлога. Ми зупинилися на якомусь полустанку дорогою із Фрунзе додому. Гуркіт був такої сили, що малеча і дорослі позивалися зі своїх місць і закричали» [4, с.11]. Мати Ігоря Поклада – Лідія Іванівна їхала до свого чоловіка (батька двох її дітей) якого не бачила майже

чотири роки. (Йшла мова про 1944 р.). Дуже поетично описав цю поїздку сам Ігор Поклад у згаданій нами книзі «По той бік роялю. Спомини. Роздуми. Свідощтва»: «Притиснувши міцніше до себе дітей, матуся їхала до того кого кохала більше за життя і кого не бачила довгих чотири роки. До того чия молодість пройшла не з гітарою в руках у красивому саду під Кривим Рогом, а в окопах – у крові, багнюці, під кулями»... [4, с. 11]. Водночас сам Ігор Поклад у книзі зізнався, що батька (Дмитра Поклада) також не бачив ніколи в житті.

Поїздка родини Покладів наприкінці 1944 р. тривала за свідченнями (спогадами) самого Поклада приблизно два тижні. Урешті «мандрівників» пересадили у вагон екстракласу (*вірогідно СВ – Д. Д.*) дуже комфортного вигляду: «Нас висадили десь на кордоні Радянського Союзу з Європою і перемістили у старий, але розкішний «пульманівський» вагон. Червоні оксамитові сидіння, дзеркало, вода із крана, а не з відра... Після тієї теплушки мені здалося, що я потрапив до раю».

Військова частина, де базувався батько І.Поклада розташовувалася в Угорщині. Сам майбутній композитор зізнався, що побут родини в Угорщині і в Киргизії відрізнявся докорінно, як «цегла і діамант» [4, с. 11]. Родина Покладів оселилася у передмісті Будапешта у розкішному особняку, де було за спогадами Ігоря Поклада, багато іграшок, які були заздалегідь підготовлені до приїзду родини. На наш погляд, це свідчило, що між батьком – Дмитром Михайловичем Покладом і його сім'єю існувала таки кореспонденція. Як зізнався сам майбутній композитор, у своєму житті він ніколи не бачив велосипеда, бо «в киргизстанському аулі їх не було», через це один велосипед на двох з братом видавався значним подарунком. Крім того, славнозвісна річка Дунай, що розкинулася на перетині дороги, де тимчасово мешкала родина Покладів видалася йому тоді жовтою, каламутною і малопривабливою [4, с. 11–12].

Як згадував сам Ігор Поклад, спершу він не розумів, чому мама часто брала його із собою на ринок, але з часом він зрозумів – малий Ігор у доволі швидкий спосіб оволодів основними азами доволі складної угорської мови (як колись киргизською): «Діти! Вони ж усе хапають на льоту». Іншими словами, малий Ігор Поклад був потрібен матері за перекладача. Крім того, траплялися доволі кумедні випадки із повсякдення малолітніх братів Покладів в Угорщині. Справа у тім, що граючись, один із братів (як виявилося згодом, це був якраз Ігор Поклад) поцупив низку орденів із скрині господаря помешкання. Власник хати, де тимчасово квартирувалися сім'ї радянських солдат також свого часу брав участь у військових діях, крім того мав невелике хобі – колекціонувати старі ордени і медалі. Підозрювалися діти усіх військових, а злочинцем виявився майбутній уславлений композитор. Спогади І.Поклада з цього епізоду наступні: «Не знаю скільки тривала б ця бесіда якби тієї миті у батьків кабінет не увійшов я увішаний з ніг до голови орденами і медалями...Вони були усюди – на куртці, на сорочці, на рукавах. Всі вільні місця були вкриті блискучими цяцьками...» [4, с. 12–14]. Діти тоді були покарані – у них відібрали велосипеди, посади свого роду «під домашній арешт». Як згадує Ігор Поклад, батько був вимогливим але великодушним. Крім того, він узагальнює, що мабуть «найдорогоціннішими угорськими спогадами» були спогади про тоді ще маловідомий йому «чорний ящик на трьох ногах». Згодом Ігор Поклад з'ясував, що то був рояль і цей чорний ящик стане знаковим інструментом у його творчому житті.

Разом із тим, на дворі був 1946 р., закінчення німецько-радянської війни і колишніх військових поступово із сім'ями відправляли до Радянського союзу. Загальновідомо, що військових часто із родинами перекидали з міста до міста і вони не мали постійного місця осідку. У книзі Ігор Поклад не уточняє точно місяця і року коли родина Покладів подалася до України, дата зазначається лише приблизно – 1946 р. і місто Станіслав (нинішній Івано-Франківськ). Щоправда, у спогадах майбутній композитор згадував, що саме у Станіславі він пішов до першого класу, відтак можна

припустити, що то міг бути 1948 рік адже до школи учні йшли на той момент у сім років а Ігореві було якраз сім років – він був 1941 року народження. Крім того, збереглися фотографії, на яких зберігся надпис – 1948 р. Чимало фотографій будапештського періоду датуються 1946 р. [4, с. 12–14]. Тобто можна собі представити, що станіславський період життя та творчості Ігоря Дмитровича Поклада розпочався 1948 р. А будапештський протривав приблизно чотири роки.

Декілька слів вартує сказати також про післявоєнну епоху. Як відомо відбувалася друга радянізація західноукраїнських земель. Проводилася індустріалізація, колективізація але нерідко застосовувалися примусові методи – шантаж, залякування, неврахування місцевої специфіки тощо. Особлива мова про заходи в культурно-освітній сфері. Попри позитивні зміни – ліквідація неписьменності, створення мережі освітніх закладів (нехай і заідеологізованих) різних рівнів, посилення русифікації. Як ми говорили вище мала місце заідеологізованість навчально-виховного процесу, безкоштовне медичне обслуговування. Крім того зі східних регіонів України у Галичину направлялися на постійну роботу фахівців різних галузей і партійних працівників.

Окрема мова про так звану «ждановщину – тобто заходи посилення контролю над творчими процесами в галузі культури. Вони мали наслідки придушити паростки відродження української культури науки, літератури і мистецтва в Українській РСР., обмежити свободу творчості, утримувати митців у рамках офіційної ідеології та до певної міри ізолювати від проявів західної культури. [107, с. 159–160]. Тобто сам соціокультурний антураж галицьких земель не був сприятливий для розвитку україноцентричної особистості.

Разом із тим, про «станіславський» період життя у Ігоря Поклада залишилися теплі спогади. Він згадував, що їхнє помешкання мало великий балкон, який розташовувався над будкою кіномеханіків кінотеатру імені

Чапаєва. Звідси можна припустити, що це помешкання знаходилося на сучасній вулиці Січових стрільців у Івано-Франківську у флігелі якого розміщувався дитячий кінотеатр, який наприкінці 1940-х рр. носив вірогідно саме таку назву. Вже у 1950-х рр. його було перейменовано на кінотеатр «Піонер» а згодом – на кінотеатр імені Тараса Шевченка. Поклад згадував, що дітлахами вони десятки разів переглядали кінофільми, які демонструвалися у цьому кінотеатрі: «Серенада сонячної долини», «Три мушкетери», «Тарзан» та ін.

Уважаємо, що вартує коротко зупинитися на соціокультурній ситуації в Станіславі кінця 1940-х рр. – початку 1950-х рр. Місто на перший погляд не дуже сильно постраждало у час війни але втратило своїх корінних жителів – євреїв. Із понад 20 тис. до Другої світової війни їх залишилося буквально декілька сотень, які чудом убереглися від репресій. Поляків, які також зі зрозумілих причин становили більшість населення довоєнного міста також різко зменшилося – вони емігрували до своєї батьківщини. У Станіславі кінця 1940-х рр. – початку 1950-х рр. проживало приблизно 40 000 тис. населення, що було менше ніж напередодні Першої світової війни. Із них приблизно 10 000 тис. – це вже були приїжджі із східних і південних областей України (передусім Херсонської, Луганської і Житомирської). Ще десять тисяч – жителі колишніх сіл Княгинин-Гірки, Княгинин-Бельведер і Княгинин-міста, що були приєднані до Станіслава 1925 р. Лише двадцять тисяч – це ті корінні жителі, які пережили з містом війну. Тобто можна зробити висновок, що місто було доволі зрусифікованим. До слова, у сім'ї Покладів за самим його визначенням домінувала російська мова, бо як уже ми відзначали вище батьки походи з-під Кривого Рогу. Навіть у час національної державності України спілкуючись з українськими журналістами Ігор Поклад часто переходив на російську. Цікаво, що ще 1949 р. М.Хрущов звернувся до Й. Сталіна з проханням перейменувати Станіслав у Сталінокарпатськ. Місто культурно розвивалося, 1950 р. його відвідав відомий український поет Володимир Сосюра. 4 серпня того року

Станіславський учительський інститут було реорганізовано у педагогічний вуз а наступного, 1951 р. вперше у місті було організовано звітну художню виставку митців Станіслава, яка згодом стала щорічною [6, с.55].

Водночас саме у Івано-Франківську малий Ігор Поклад почав музикувати, вивчати рояль, робити перші спроби щось вигравати на ньому. Майбутній композитор згадував: « ...Мене ніби щось тягнуло до нього. Це була магія, чаклунство, гіпноз. І яке це щастя що той рояль опинився у нашому домі.» [4, с. 14]. Як вважає, сам Ігор Поклад перше відчуття від гри на роялю у нього – страх. «Я намагався повторювати звуки які чув у фільмах. Безперечно виходило не все та все ж виходило. Мені вдавалося повторювати ті мелодії. А потім сідав і старався відтворювати щось: ось грім гуркоче, а це накрапає дощик, а ось тупіт людських ніг».

Однією з перших пісень самого Ігоря Поклада можна вважати пісню «Старий двір», яка була присвячена юним композитором своєму помешканню у Станіславі. Це ще раз підтверджує той факт, що вірогідно І.Поклад у дитинстві (друга половина 1940-х – поч. 1950-х рр.) проживав у нині аварійному будинку по вулиці Січових стрільців, 16 а. До слова, ця споруда являється пам'яткою архітектури місцевого значення. Складно сказати чи нині композитор віднайшов би цю споруду, у якій проживав понад 70 років тому назад. Для родини Покладів м. Станіслав було абсолютно чужим містом, транзитним, у якому було все новим за винятком іграшок і порятованої у час німецько-радянської війни батьком Дмитром вівчарки.

Можна зробити висновок, що станіславський період життя і творчості був доволі цікавим, відбувалося становлення його особи, сам у Станіславі відбулося його знайомство з роялем.

Складно констатувати із точністю скільки точно років сім'я Покладів прожила у Станіславі. У книзі-спогаді «По той бік роялю. Спомини. Роздуми. Свідощтва» автор (автори, бо книга вийшла друком у співавторстві зі своєю дружиною) оперують терміном «роки». Очевидно на самому початку 1950-х

рр. Поклади переїхали до військової частини на Вінничину, у селище Дзигівка, де містилася військова частина. [4, с. 15]. Там за його ж свідченням він вперше побачив коней, якими діти добиралися до школи, що була розташована за «десятки кілометрів» від гарнізону. Коні стали другою (після роялю!) любов'ю його життя. Щоправда одного разу мандрівки кіньми могли закінчитися трагічно. Кобила на яку вчергове висаджував хлопця військовий вирвалася з його рук і дременула додому, в стайню, де на неї чекало лоша. Усе могло закінчитися дуже драматично і одному Богові відомо як малий Ігор зміг втриматися у сідлі, а таки впавши, «пошкодив руку, а не зламав шию».

Саме у Дзигівці Ігор Поклад почав проявляти себе як шкільний активіст та громадський діяч-початківець. Малого школяра було призначено головою шкільного гуртка. Але як дотепно згодом відказав батько – Дмитро – «то не тебе обрали керівником гуртка, а мене», натякаючи тим самим на те, що військові мали б допомагати у шкільних громадських справах. Невдовзі військова частина взяла шефство над школою, було закуплено парти, перекрито дах, зроблено ремонт у приміщеннях [4, с.16]. Наостанок, також в Дзигівці майбутній композитор вперше сів за кермо автомобіля.

Натомість на початку 1950-х рр. за словами самого ж композитора його кочове життя закінчилося оскільки сім'я Покладів переїхали на постійне місце перебування до Тернополя. Батько – Дмитро Поклад вийшов у відставку і його керівники дали можливість йому вибирати щодо міста проживання із кількох населених пунктів. Родина обрала врешті Тернопіль. Щодо точної дати, то дуже складно із суворою точністю говорити про передислокацію, оскільки сам композитор не фіксує цю дату в книзі-спогаді. Хоча із надзвичайною любов'ю і трепетністю згадує перебування у цьому місті. Ба, більше у згаданій книзі називає один із розділів – «Місто яке я не забуду ніколи». Саме там Ігор Поклад пішов до музичної школи, врешті закінчив середню школу тощо: «Місто, де я вчився, де переступив поріг

музичної школи, місто звідки я виїхав у велике життя, яке чекало на мене у Києві. Місто моєї юності. Мій улюблений Тернопіль» [4, с.16].

Варто зупинитися на тогочасній історичній епосі адже все змінилося. 1953 р. як відомо помер радянський диктатор Йосиф Сталін. Тим самим розпочалися зміни у суспільно-політичній сфері. Важливим кроком на шляху демократизації повсякденного життя як відомо став XX з'їзд КПРС, що відбувся у лютому 1956 р. На закритому засіданні новообраний генсек М.Хрущов зачитав доповідь «Про культ особи та його наслідки». Зокрема було засуджено репресивну машину сталінщини, започатковано важливі зміни у суспільстві. Зміни звісно торкнулися і культурної царини. Лібералізація суспільного життя сприяла звісно активізації творчих сил, піднесенню культурного життя. Але з іншого боку продовжувала ширитися русифікація, яка ставала ганебним явищем українського повсякдення 1950 – першої половини 1980-х рр. У цілому сутність, що розпочалися після смерті Сталіна-Джугашвілі полягала в лібералізації суспільного життя, яка проявлялася в частковій реабілітації жертв сталінських репресій, припиненні кампанії проти націоналізму тощо. [112, с. 376–378]. Але зміни ці, на наш погляд, не можна вповні вважати концептуальними.

Треба також торкнутися особливостей розвитку міста Тернополя у той час, яке на п'ять років стало рідною домівкою Ігоря Поклада. Треба одразу сказати, що це місто у час німецько-радянської війни було повністю зруйноване. У перші дні після визволення у місті проживало трохи більше ...однієї тисячі чоловік. На перших порах місто відбудовували жителі навколишніх сіл, а також окремі працівники із союзних республік. За 1946 р. по 1950 р. по суті усі зруйновані підприємства були відбудовані. Уже 1950 р. було перевищено довоєнний рівень виробництва. Кожна наступна п'ятирічка залишала на мапі міста сліди оновлення. Місто Тернопіль як відомо розташоване в зоні розвиненого сільськогосподарського виробництва. Щодо розвитку культури і освіти то 1948 р. було реконструйовано будинок

колишньої польської гімназії (на вул.Шевченка, 6). 1940 р. у Кременці був заснований учительський інститут, який 1950 р. було реорганізовано в педагогічний. З 1969 р. цей вуз функціонує в Тернополі. У 1957 р. прийняв перших студентів Тернопільський медичний інститут. Окресом житлового масиву «Дружба» стало містечко Тернопільського фінансово-економічного факультету. Це був наймолодший вуз міста. З 1960 р. працював Тернопільський філіал Львівського політехнічного інституту. У 1958 р. перших учнів прийняло Тернопільське музичне училище, яке з 1963 р. носило ім'я виданої співачки Соломії Крушельницької. Почали працювати численні професійно-технічні училища, що готували спеціалістів для різних галузей промисловості [7, с.126, 127].

Активно розвивалося у Тернополі театральне мистецтво. 1945 р. до міста переведено Тернопільський обласний український музично-драматичний театр імені Тараса Шевченка і Чортківський міський імені І.Франка, де у перші післявоєнні роки базувався обласний центр. До послуг містян поступово ставали кінотеатри: «Україна», «Комсомолец», «Перемога», «Мир», імені І. Франка та ін. Окрема мова про становище в царині літератури. У Тернополі організовували зустрічі з відомими поетами та письменниками. Наприклад у березні 1958 р. в актовому залі медичного інституту відбулася зустріч з Павлом Тичиною. У вересні 1959 р. у Тернополі гостював поет Максим Рильський. Приїжджали до міста приблизно у ту саму пору поет Микола Бажан і польський письменник Ярослав Івашкевич. Декілька разів відвідував місто Олесь Гончар. До міста по своїх творчих справах приїжджали: Михайло Стельмах, Іван Ле, Юрій Мушкетик, Дмитро Павличко, Іван Драч, Ірина Вільде та ін. У драматургії активно працював Олекса Корнієнко. У 1951 р. – 1973–х рр. головним художником Тернопільського обласного українського музично-драматичного театру імені Т.Шевченка працював І.Данилишин. Ми свідомо ширше розкрили соціокультурний антураж міста 1950-х – 1960-х рр. аби краще зрозуміти

атмосферу в умовах якої розгорталося життя і діяльність юного композитора Ігоря Поклада [7, с.150].

Можемо судити, що вирішальну роль у осіданні у Тернополі належала матері Ігоря Поклада, «киргизстанська подруга» якої походила з Поділля. Також мамі належала безальтернативна ініціатива придбати до хати рояль, що і було зроблено батьком негайно за відкладені гроші. Це свідчить, що саме матері належала ключова роль у видатній музичній кар'єрі сина. А перші успіхи у музичній сфері пішли саме у Тернополі, – у віці тринадцяти років він почав писати навіть перші п'єси, а у середній школі № 4, де навчався створив любительський хор. Тобто можна орієнтовно зробити проміжний висновок, що це було десь у 1953–1954-х рр. На наш погляд, радше можна говорити про 1954 р. бо сам Ігор Поклад був грудневим (1941 р.). До слова, родина Покладів оселилася у Тернополі по вулиці Гоголя, 3 (нині – неподалік автовокзалу). Батько почав працювати у художній майстерні, мати – як і раніше була домогосподаркою. Починаючи з шкільних років Ігор не лише складає пісні, але й друкує їх у місцевій пресі [16].

Про свої тернопільські музикальні будні він згадував: «Ми сходилися в актовій залі, співали, а я акомпанував. Одного разу на наші співви відреагувала вчителька географії. Вона увійшла і сіла в крісло у найвіддаленішому закутку зали. Потім посунулася ближче, ще ближче... Наша репетиція завершилася. Всі розійшлися по домівках» [4, с. 16]. А наступного дня вчителька географії відвідала помешкання Покладів і веліла у наказовій формі в обов'язковому порядку віддати Ігоря до музичної школи як «особливо обдаровану дитину». Батьки віддали старшого сина до музичної школи уже наступного дня. Учителі дивувалися, що «дитина, яка ніколи нот не бачила, про сольфеджіо не чула а таке викаблучує за інструментом». Траплялося так, що на академіспитах у музичній школі у Ігоря Поклада були одні п'ятірки, а впродовж семестру траплялися і негативні оцінки. У середній

школі улюбленим предметом майбутнього композитора була «російська література».

Невдовзі Ігор Поклад почав брати приватні уроки у професора львівської консерваторії – В. Шейка, куди юний композитор щонеділі їхав потягом. Уже згодом сам композитор зізнався, що знань здобутих від приватних уроків львівського професора йому вистарчило на все життя і ані навчання в училищі та консерваторії цих знань суттєво не додали.

Урешті 1957 р. Ігор Поклад закінчив середню школу № 4 м. Тернополя (розташовувалася по нинішній вулиці Грушевського неподалік Музично-драматичного театру) а паралельно і завершив навчання у музичній школі по класу фортепіано. Щоправда він навчався там лише три-чотири роки, оскільки родина як відомо переїхала до міста на початку 1950-х рр. [3].

Того ж 1957 р. п'ятнадцятилітній Ігор Поклад їде до Києва і вступає на історико-теоретичне відділення Київського музичного училища імені Глієра. Ось як молодий композитор описав про свої перші спогади про це місто: «Ось і вокзал. Натовпи пасажирів, що поспішають і їхніх родичів, які проводжають, нерозбірливі слова у гучномовці. Запах потягів і якесь щемке відчуття. Хтось приїхав і ось вони стоять обійнявшись...А хтось поїхав. Можливо назавжди. ...Я вийшов із вагона і зрозумів – там у поїзді, який примчав мене до Києва залишилося моє дитинство.....». Ігор Поклад дуже щемливо розповів про свої перші враження про столицю України, без якого уже не уявлятиме свого життя, не спокуситься, за його словами, «на мегаполіси і втаємничене закордоння». «Київ, що спершу викликав навіть відчуття страху став моїм домом на довгі десятки років». Старовинний і молодий. Мій Київ» [4, с. 22]. Ігор Поклад згадував, що спочатку на нього комісія училища навіть не звернула увагу і не хотіла приймати через віковий фактор – йому влітку 1957 р. ще не виповнилося шістнадцяти років, тобто найнижчого цензу для прийняття до училища. Але все ж Ігор Поклад впросив високу комісію поглянути на свої вміння, що врешті і було зроблено. Комісія

визнала виразний талант молодого Ігоря і невдовзі зарахувала його до числа студентів Київського музичного училища імені Рейнгольда Глієра.

Варто, на наш погляд, також дещо ширше розкрити атмосферу, яку панувала на той час у Київському музичному училищі імені Р.Глієра. До слова, з 2008 р. цей заклад отримав назву Київський інститут музики ім. Р. М. Глієра, а з 2018 р. – Київська муніципальна академія музики ім. Р. М. Глієра). Так з 1953 по 1954 р. обов'язки директора училища виконував Іван Іванович Журомський, якого на вказаній посаді замінив Андрій Лісовий (1954–1958). Саме на час його керівництва припадає присвоєння училищу (1956 р.) імені Рейнгольда Морицевича Глієра. З 1958 по 1962 рр. директором училища став Степан Лук'янов, який сприяв відкриттю у 1959 р. школи-студії як бази педагогічної практики учнів училища. Очолила тоді цей підрозділ навчального закладу випускниця училища Е. Парамонова [8, с. 63].

Із початку 1960-х до 1980-х років в училищі остаточно склалася структура середнього навчального закладу: 7 відділів (фортепіанний, струнно-смічкових інструментів, духових інструментів, народних інструментів, вокальний, диригентсько-хоровий та історико-теоретичний) та 4 методоб'єднання (загальноосвітні предмети, загальне фортепіано, спеціалізоване фортепіано, концертмейстерський клас). У цей період училище очолювали послідовно – з 1962 по 1964 рр. Микола Сергійович Строкач (фаготист за фахом, соліст оркестру, викладач, досвідчений керівник). Із 1964 по 1970 рр. очільницею була Лідія Олександрівна Падалко (хормейстер, заслужена артистка України, патріот української хорової школи, активний організатор в сфері хорової діяльності) [111, с. 383–384].

Слід додати, що серед випускників є дуже відомі особистості: співачка Діана Петриненко, співак Дмитро Гнатюк, композитор Георгій Майборода, оперний співак Володимир Гришко, естрадні співаки: Катерина Бужинська.

Євгенія Власова, Тіна Кароль, Андрій Кравчук (Ель Кравчук), Злата Огнєвич, Таїсія Повалій, Ірина Білик та ін. [111, с. 383–384].

На перших порах «київського періоду» юному Ігореві Покладу і вчилося і жилося несолодко. Він навіть мусив підробляти – акомпанувати танцівницям, що навчалися на сусідньому відділенні того ж училища. Також іноді доводилося акомпанувати студентам естрадно-циркового училища. Але акомпанування швидко «упослідилося» і Ігор Поклад розумів, що почало навіть заважати його росту, бо навіть розпочалося певне узалежнення від заробітків, бо гроші були йому потрібні. Відтак у житті молодого композитора розпочалося інше життя – співпраця з видавництвом, що обіцяла нові можливості і відкривала нові горизонти. ... Сам І. Поклад наступним чином згадує означений фрагмент його життя: «Я перетнув поріг видавництва. На колишній вулиці Воровського неподалік мого училища і Укрконцерту. Це щось на кшталт джек-поту. Усе в радіусі п'ятисот метрів. Я пішов уже за традицією пропонувати свою музику» [4, с.22].

Цікаво, що вже з першого разу Ігореві вдалося завітати із серйозними творчими людьми. Доля «із ходу» подарувала юному Покладу поетів-піснярів і перша київська пісня була сотворена майже за півгодини. Одним із перших поетів-піснярів співавторів був у майбутньому відомий творець – Борис Олійник, а першим виконавцем цієї пісні (та інших) судилося стати відомому співакові Костянтину Огнєвому. Він як не диво дуже тепло і привітно зустрів і вислухав молодого чоловіка, адже І. Поклад прийшов до помешкання відомого виконавця. Адже на той час самому Ігореві було лише 16 років (йшов 1958 р.) а К. Огнєвой був визнаним метром, солістом оперного театру м. Києва. Ба більше, соліст попросив аби молодий композитор і інші свої музичні композиції приносив саме йому. Це був безумовний успіх юного композитора. Тобто тридцятидвохлітній але вже відомий Костянтин Огнєвой став першим виконавцем пісень юного нікому невідомого шістнадцятилітнього композитора Ігоря Поклада [4, с.27]. Із

часом Огнєвого з Покладом почали пов'язувати десятиліття не лише співпраці, а й дружби. Невдовзі у Жовтневому палаці на пафосних прокомуністичних концертах із «партійними бонзами на балконі» К. Огнєвой почав виконувати ще на той час пісні студента історико-теоретичне відділення Київського музичного училища імені Глієра. Причому концерти проходили з великим аншлагом. Таким чином, навчаючись в училищі і працюючи по суті концертмейстером-початківцем, робить перші серйозні кроки у творчості.

Ігор Поклад згодом згадував: «Пісню було прийнято на «ура». Аплодисменти. Крики «Браво! Я стояв ошелешений ...Але що я міг тоді знати?...». Режисер концерту Лев Силаєв також був у захваті: «Ну що композиторе? Із прем'єрою тебе. Номер з твоєю піснею визнано кращим. Ти ж розумієш – з Тебе частування. Веди! Пригощай!». І Ігор Поклад «повів» – відомого режисера, знаменитого тенора і тогочасного міністра культури. Він згадує: «Ми пішли у якесь кафе на Хрещатику, спітовариші замовили коктейлі з яскравими найменуваннями. Тоді я вперше дізнався про існування коктейлів «Кремлівські зорі» і «Північне саяво». Мені як наймолодшому принесли сік. Безумовно мені хотілося розрахуватися за всю цю розкіш та мої старші товариші розреготалися і заспокоїли: встигнеш ще напригощати нас, студенте. Все попереду! А поки ми тебе почаствуємо! Більше того, високі люди запропонували Ігореві Покладу після третього курсу училища одразу вступати до консерваторії, що і було ним невдовзі втілено.

До слова, ця перша пісня, була написана ним у співавторстві з відомим поетом Борисом Олійником отримала назву «Пісня не заблукає» а виконав її як відомо Костянтин Огнєвий. На дворі тоді стояв 1960 р. і Покладу не виповнилося навіть дев'ятнадцять років. Це був перший зоряний час юного композитора. Він наступним чином описав цю пору у своїх спогадах: «Так моя мрія – те заради чого я приїхав до Києва втілилася. А роки, проведені поруч з професіоналами майстрами своєї справи дали мені стільки, що я це

запам'ятав на все життя. вражаючий був час. Приголомшливий. перший крок. Той самий. На вокзалі у Києві. Він був першим головним у моєму житті. Після того концерту я зрозумів – не чужий я в цьому величезному місті. Київ мене прийняв. Головне – не збиватися зі шляху який я обрав. Мене очікувала довга і тривожна але дуже цікава дорога на естраду. І я пішов....Та йду досі. Ось уже шість десятиліть» [4, с.29, 30].

Ігор Поклад мимоволі визнав, що у нього «виросли крила». Він розумів, у цій ситуації важливо «зберігати золоту середину» – аби з одного боку не впасти «під ореолом слави», а з іншого у повільному шляху з'являвся ризик не досягти жаданої мети. Водночас у молодого чоловіка просто не було ще часу на призадуму над цими філософськими сентенціями. «Мені було не до злетів, я зав'язнув у роботі по самі вуха. Плюс навчання...». Поступово до молодого автора потягнулися автори віршів, з'являлися нові пісні, які хоча і не мали такого гучного успіху як перша пісня але дійсно подобалися слухачам. Поступово пісні юного композитора набували популярності і «пішли в люди». Із І.Покладом почали працювати окремі метри естради, серед яких співак Микола (Коля) Щукін, який часто виконував пісню І. Поклада «Старий двір». Слова до цієї пісні написав поет Я.Поташник. Згодом зародився поет навіть невеликий тандем Поташник-Поклад. «Одного разу, згадує сам композитор, Поташник замовив у мене пісню «щоб зал ридав». Ну от, щоб всі ми умилися сльозами!». Через місяць Ігор Поклад приніс поету композицію під назвою «Мій малюк», яка дуже його вразила. Зал дійсно плакав. Цікаво, що через десятки років вже тоді близький товариш Поклада Юрій Рибчинський попросив композитора переглянути фільм «Хрещений батько» і особливо прослухав музичну композицію прославленого композитора Ніно Рота, яка звучить рефреном у цьому фільмі. І в дійсності як то кажуть «один в один». Дуже схожа композиція. [4, с.31]. До слова, Ніно Рота (1911–1979) – відомий італійський композитор, автор музики до багатьох популярних фільмів: «Хрещений батько», «Рим», «Ватерлоо», «Хрещений батько 2», «Смерть на Нілі» та ін.

Після третього курсу (1960 р.) Ігор Дмитрович Поклад вирішив вступити на композиторський факультет Київської державної консерваторії в клас професора А.Я. Штогаренко [3]. Саме роки консерваторії можна вважати чи не найпліднішими у ранній творчості композитора. І. Поклад починає себе активно реалізовувати у сфері пісенного жанру. Оглядачі і аналітики відзначали незвичний ліризм і мелос кожної нової композиції композитора. Тут на «окремому рахунку» усіма відома музична композиція «Кохана», яка продовжує користуватися великою популярністю понині. Мало хто знає, що ця знаменита пісня була створена в далекому 1963 р. двадцятидвохлітнім Ігорем Покладом і непрофесійним поетом – лікарем по професії Ігорем Барахом. У короткий проміжок часу ця пісня завоювала серця мільйонів слухачів і остаточно означила Ігоря Поклада як творця не симфоній, опер, а саме пісняра, винахідника популярної пісні. Напевно немає такої людини яка би не знала цих простих, але разом із тим проникливих і глибоких слів: «Кохана – мрій кришталевих цвіт, Кохана, Тобі дарую світ. Кохана – сонце і небо, море і вітер – це Ти, це Ти». Це одна з перших і найвідоміших робіт тандему маловідомих творців і одразу значний успіх. Про успіх композиції свідчить перелік її виконавців – Муслім Магомаєв, Юрій Гуляєв ... До композитора-початківця за новими піснями звертаються легенди естради 1960-х рр. – Рашид Бубутов, Слава Харченко тощо [3]. Досі ця пісня є дуже популярною не лише серед старшого покоління слухачів, але й молодшого покоління.

Слід описати бодай «обігово» про зазначений навчальний заклад. Спочатку цей заклад носив статус музичного училища і лише 1913 р. клопотання про консерваторію було прийняте. Згодом, 1995 р. спеціальним указом Президента України консерваторія набула статусу Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Цікаво, що 2022 р., на тлі російського вторгнення в Україну, було порушене питання щодо відмови від імені П. І. Чайковського але проти такого рішення виступили деякі віломі музичні діячі, зокрема, поет Ю. Рибчинський та співак А. Кочерга,

патріарх Філарет, Аргументи противників перейменування викладені у експертному висновку Інституту українознавства: це: 1) нібито «козацький родовід композитора», 2) наявність «творів на слова Т.Шевченка», 3) наявність «до 40 музичних творів, написаних в Україні», 4) власне його «пропозиція від 1890 р. про реорганізацію Київського музучилища у консерваторію». Урешті ці аргументи були відкинуті і нині йде процес перейменування вузу. Разом із тим, за роки існування консерваторії в ній працювали відомі діячі: К. Данькевич, М. Леонтович, Б. Лятошинський, І. Паторжинський, Л. Ревуцький, Я. Степовий, К. Стеценко, А. Штогаренко та ін. А серед випускників консерваторії фігурують такі відомі особи як: М. Вериківський, згаданий нами вище Д. Гнатюк, П. Козицький, той же Б. Лятошинський, Г. Майборода і П. Майборода, Є. Мірошніченко, згадана нами Д. Петриненко, М. Рахлін та інші. Відрадно, що серед цих імен є й ім'я Ігоря Поклада [9, с.194; 10; 5; 11; 108, с. 268; 12, с. 221].

Під час навчання у консерваторії, у 1966 р. до Ігоря Поклада звернулися чиновники з міністерства культури з пропозицією організувати жіночий співочий колектив. Він справився і завданням блискуче – по суті з нічого створив унікальний на ті часи проєкт – вокально-інструментальний ансамбль «Мрія». Музика Ігоря Поклада дійсно була вочевидь унікальною, бо вже за перший рік свого існування колектив увійшов до всесоюзної гастрольної мережі. Спочатку композитор провів дуже прискіпливий відбір виконавців (упродовж трьох місяців він із сотні молодих дівчат вибрав десять) і почав працювати. Популярність «Мрії» швидко зростала. Невдовзі ансамбль поряд з авторитетними виконавцями (музичним дуєтом Штепсель/Тарапунька) почав представляти Українську РСР на різних конкурсах і фестивалях. Ансамбль «Мрія» став одним із перших, який поїхав на гастролі закордон, що на той час становило неабияку трудність [3]. Через декілька років «Мрія» вже стала лауреатом Всесоюзного конкурсу артистів естради, конкуруючи навіть з легендарними на той час білоруськими «Песнярами» і російською ВІА «Аріель». До слова, закінчив консерваторію

Ігор Дмитрович Поклад 1967 р. у віці двадцяти шести років. А вже наступного, 1968 р. він був вимушений тимчасово призупинити свою активну творчу діяльність і очільництво колективом через мобілізацію до лав Радянської армії. Саме в армії Ігор Поклад познайомився з поетом-початківцем, а згодом метром української пісні, Юрієм Рибчинським. Згодом, разом вони створили низку знаменитих хітів та доволі швидко стали широковідомими [15; 16]. На наш погляд, знайомство саме з Юрієм Рибчинським стало рубіжним у життєдіяльності Ігоря Поклада. Після повернення з війська розпочалася нова рушійна віха творчої діяльності композитора.

Таким чином, можна сказати, що формування світогляду майбутнього композитора Ігоря Поклада відбулося передусім у трьох українських містах – Станіславі, Тернополі та Києві (до мобілізації). Останні два міста, на наш погляд, особливо значимі у формуванні його світогляду хоча знайомство з роялем відбулося саме у Станіславі, де він прожив до трьох років. Саме у Станіславі він написав свою першу пісню «Старий двір», приурочивши своєму старому помешканню. Тернопіль Ігор Поклад уважав своїм «рідним та улюбленим містом», там відбулося його музичне становлення, він закінчив і музичну і середню школу. У Києві пішов навчатися до музичного училища Р.Глієра, а згодом до консерваторії. Перший успіх у музичній кар'єрі у І.Поклада прийшов саме у Києві, він познайомився з поетом Борисом Олійником та відомим виконавцем Костянтином Огневим. Ці творці стали одними з найбільш знаковими у становленні його особистості. Уважаємо, що вирішальну роль у розгортанні своєї музичної кар'єри належала його мамі – Лідії Іванівні. Саме вона наполягала на придбанні роялю, спонукала відвідувати музичну школу та приватні уроки відомих вчителів. Мати підтримала подальшу кар'єру сина у Києві.

РОЗДІЛ 3. КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІГОРЯ ПОКЛАДА

Як нам вже відомо із попереднього розділу, саме служба в армії принесла Ігорю Дмитровичу Покладу одну із ключових опцій для продовження кар'єрного розвитку – знайомство із поетом Юрієм Рибчинським. Саме слова Юрія Євгеновича гармонійно звучали із мелодіями Ігоря Поклада у багатьох композиціях, які знає чи не кожен українець з дитинства. Для кращого сприйняття подальшої співпраці Юрія Рибчинського та Ігоря Поклада варто ознайомитися із життєписом поета, який доклав чимало зусиль для української музичної атури другої половини ХХ ст. і який перебував у тісних стосунках із Ігорем Дмитровичем. В період масових переслідувань і репресій творчої інтелігенції з боку окупаційного радянського режиму. Але спершу вартує все ж глибше торкнутися тогочасної суспільно-політичної атмосфери 1970-х рр. Адже саме та епоха слугувала своєрідною ареною на якій розгорталася подальша кар'єра і Ігоря Поклада і Юрія Рибчинського – одного з найуспішніших тандемів української музичної культури ХХ ст.

Як відомо у жовтні 1964 р. у Радянському союзі відбувся за висловленням відомого українського історика Сергія Плохія «палацовий переворот» [113, с.390]. Відбулося повернення до старих часів – і в українській історіографії цей період (1964–1985 рр.) називали «десталінізація» або «брежнєвський застій». На практиці це означало – посилення русифікації і поновлення політичних репресій. Зокрема у Москві арешти почалися восени 1965 р. – було затримано та віддано під суд двох письменників Андрія Синявського і Юлія Данієля. Їх було звинувачено в антирадянській діяльності і невдовзі засуджено до семи і п'яти років ув'язнення в таборах суворого режиму. Схожі арешти тривали і в Україні. Мішенню спецорганів стали молоді українські інтелектуали з Києва та Львова, які не боялися вільно творити у час відносної відлиги. До них варто

віднести літераторів Василя Симоненка, Івана Драча, Ліну Костенко, художників Опанаса Заливаха, Аллу Горську, кінорежисера Леся Танюка, релігійного діяча Василя Романюка, журналіста Вячеслава Чорновола та інших осіб. Це були представники нового покоління українських митців. Це покоління невдовзі будуть називати шістдесятниками оскільки найактивніша їхня діяльність випадала саме на 1960-і рр.

Попри проукраїнські потуги нового очільника Української РСР Петра Шелеста у їхньому передусім економічному вимірі, він був передусім радянським лідером. Українська мова опинилася під вагомим тиском з боку російської – кількість україномовних шкіл стрімко зменшувалася, а частка російських – навпаки зростала і 1962 р. перевищила 30 % [113, с.392]. Така ситуація протривала включно до пізньої «горбачовської перебудови» коли відбулося національне пробудження.

Декілька слів варто сказати про біографію відомого українського поета Юрія Рибчинського. Сама його поява на світ викликана драматичною історією далекого 1941 р., коли полковник медичної служби Раїса (мати Юрія) врятувала життя Євгену Івановичу Рибчинському (батькові Юрія). Після трьох років розлуки відбулася їх випадкова зустріч, і як наслідок, 22 травня 1945 р. у місті Києві у пари народився син Юрій – майбутній заслужений діяч мистецтв України – один із ключових основоположників сучасної української естрадної авансцени. Попри захоплення спортом, живописом та театром великий інтерес малий Юрій Рибчинський проявляв і до літературної творчості. Водночас поетичні здібності Юрія Євгеновича стали для батьків несподіваним відкриттям, оскільки чоловічий рід родини Рибчинських мав ухил до малювання, а батько думав, що син успадкує його фінансові здібності. В цей період одним із ключових знайомств стало знайомство із Лесем Танюком, який справді відкрив для нього українську культуру – Тичину, Блакитного, імена Миколи Зерова, Євгена Плужника та інших. Також на формування його поетичних здібностей мав вплив відомий поет

Євген Євтушенко, котрий був найпершим критиком і радником поета. Вже у дев'ятому класі вірші юного поета друкувалися в республіканській пресі. Згодом вірші Ю.Рибчинського друкувала «Піонерська правда» і «Комсомольська правда» [22]. Як наслідок, у 1962 р. після завершення навчання в школі Ю.Рибчинський вступив на філологічний факультет КНУ імені Т.Г. Шевченка, де вирішив спробувати вперше написати текст для пісенного твору попри те, що він про кар'єру поета-пісняра тоді і не задумувався. Вже згодом свої твори поет друкує в періодичних виданнях. 1963 р. вісімнадцятирічний Юрій Рибчинський пише твори, які з'являються в популярних журналах «Юність», «Молода гвардія» і в газеті «Комсомольська правда» як відзначали вище. Після завершення навчання у виші 1967 р. проходив строкову службу в рядах армії Радянського Союзу, де зустрівся в одному армійському ансамблі з композитором Ігорем Покладом. Тоді вони разом написали власну першу пісню «Глаза на песке» [мова оригіналу]; [ДОДАТОК А], яку виконала популярна радянська співачка Тамара Міансарова у 1970 р.

Сам Ігор Дмитрович Поклад стверджує, що з Юрієм Євгеновичем Рибчинським вони були давно знайомі, втім нагоди попрацювати разом не було [ДОДАТОК Б]. Шанс з'явився раптово і його не слід було опускати. Ігор Поклад детально описує свою творчу працю з Юрієм Рибчинським наступним чином: «Ще за часу роботи з «Мрією», на гастролях, я познайомився з унікальною співачкою, зіркою першої величини радянської естради – Тамарою Міансаровою. І тоді ж пообіцяв: все, що написане мною відправляти їй. На той час пісень її «рівня» у мене було замало. Хіба що «Коханий» [ДОДАТОК В], де слова було адаптовано під співачку. Решта мені видавалася дріб'язком. І ось постав Рибчинський. Вдень ми натхненно працювали над репертуаром ансамблю, а вночі, здобувши ключі від репетиційної зали, йшли до роялю. Я грав, а Юра писав вірші. І народилася пісня. Та, найперша, «Очі на піску». Вона підірвала мої уявлення про те, як слід працювати [4, с. 57]. Згодом Юрій Рибчинський демобілізувався, але

перед тим Ігор Поклад встиг з ним створити ще чимало композицій, такі як: «Забудь», «Околиця» та багато інших, які виконувала та ж Тамара Міансарова.

Після демобілізації композитор шукав нових вражень і він знайшов їх у сфері кінематографу, розпочавши у 1971 р. тісну співпрацю з легендою українського кіно, режисером Леонідом Биковим, а саме написавши музичну композицію до одного з фільмів цього режисера «Де ви, лицарі?» [109]. А все розпочалося з оселі, де проживав Ігор Дмитрович (на той момент, ще не одружений). До нього у дощову осінь завітав чоловік, який представився ніяк інакше як Леонід Биков. Мама композитора зготувала теплий чай і міцний напій для того, щоб зігріти режисера. Після знайомств і теплої розмови, чоловіки перейшли до справи. Для фільму було залучено чимало зусиль композитора Ігоря Поклада, поета Юрія Рибчинського та співака Миколи Кондратюка. Але фільм провалився в прокаті. За спогадами Ігоря Дмитровича: «Не вийшло... Льоня страждав більше за усіх. Провал у першій же режисерській роботі міг поставити хрест на його подальших планах у режисурі. І він зник. Зник надовго» [4, с.57]. Фільм творений у комедійному жанрі, у якому Леонід Биков був одним із головних акторів. Ця кінострічка вважається однією з найперших режисерських праць на Київській кіностудії імені Олександра Довженка, але він знімав фільм у м. Москві. Головним редактором об'єднання Київської кіностудії імені Олександра Довженка був тоді В. Сосюра (син поета В. Сосюри). Він звернувся на Центральне телебачення Радянського Союзу, де таки затвердили сценарій фільму та надали можливість Бикову зняти кінострічку [109].

Але згодом Леонід Биков знову був на порозі оселі Ігоря Поклада. Він наголосив, що збирається знову знімати фільм, втім, якщо не вийде, тоді остаточно закінчить свою кар'єру у сфері кіноіндустрії. Ігор Дмитрович згадує той самий діалог наступними словами: «Ігорю, маю ідею. Якщо цього разу не вийде, все. Я зав'яжу з кіно назавжди. Але я мушу це зняти, фільм

буде про льотчиків. Назви остаточної поки що нема, а сценарій готовий. Ти будеш працювати зі мною? Ти не образився за провал попереднього фільму? Я залишу тобі сценарій, почитай. Потім поговоримо... Цим я хочу вибачитися за те кіно. Мені дійсно незручно, що я втягнув тебе в авантюру, а вона провалилася?» [4, с. 164]. Ігор Поклад тоді згададував, що він не образився а зрадів невимовно! Прочитавши сценарій на одному диханні, був у справжньому захваті і в його голові уже народжувалися ідеї.

Утім робота над цим кінофільмом тривала важко. Ігор Дмитрович Поклад з Леонідом Биковим разом підбирали мелодії, останній слухав запропоновані Ігорем Покладом мелодії і мовчав. Режисер мав бачення кожного кадру і чудово орієнтувався у сюжеті і музичний супровід мав бути відповідний. Але все те, що пропонував Ігор Дмитрович не підходило і І.Поклад запропонував роботу іншого композитора про що потім пожалкував. Урешті фільм «В бій йдуть одні старики» отримав шалений успіх і композитору було шкода, що його прізвище в титрах не фігурувало через відмову працювати над даною кінострічкою. Сам І.Поклад згадував про пееербіг співпраці з Л.Биковим наступним чином: «Знаєш Ігорю, це геніально. Без перебільшення. Але це не мій фільм. Для цієї музики треба знімати інше кіно. Так що, ось тобі касета, і думаймо про те, що ми будемо робити із моїми «Стариками». Я запропонував йому кілька тем, він мовчав. Награв мелодію пісні для фіналу. Мовчання тривало. Я не розумів, що відбувається.. Нарешті ми перейшли до суті. Чим далі, тим прозоріше мене – це не моє. Льоні була чітко вибудована картинка, він продумав кожний епізод, кожний кадр, Я все, чіткіше бачив мені нема чого робити у цій картині! «Смуглянка», «Ніч яка місячна». Що мені писати? Не, сигнал же труби? А хоч би сигнал – відповів Биков. Ну яка тобі різниця? Гроші ж ті самі. Пиши! Ми просиділи пів ночі, сперечалися, він переконував мене взятися за роботу. але Я... відмовився. Я дотримувався думки, що писати аби що (декілька музичних фраз) не в мому стилі. Пісня «Я сьогодні до зорі встану» була вже готова прозвучати і прозвучала у стрічці... Не моє. На компроміс я не погодився –

халтурити не вмію і не хочу, а тому запропонував Льоні іншого композитора. Він засмутився, я – не менше. Проте, працювати аби як, не вбачаючи своєї ролі у цій картині я не міг. Характер такий... Ми обійнялися і розійшлися ще на якийсь час. Сьогодні, згадуючи свою всю творчу діяльність, я можу точно сказати: це була найбільша помилка у моєму житті! Найбільша! Мати хоча б ім'я у титрах «Стариків..» було б для мене великою честю. Але сталося те, що сталося. Головне – ми не посварилися» [4, с. 164–166].

Співпраця режисера Леоніда Бикова і Ігоря Поклада продовжилася. Після зустрічі на кіностудії знову, було вирішено працювати разом над новою картиною – фільмом «Прибулець». Давши повну свободу Ігорю Покладу у творчій діяльності, чоловіки знову ночами в оселі Ігоря Поклада творили нові мелодії до нової стрічки. Леонід Биков хотів відійти від воєнних драм і зайнятися комедійним жанром. Леонід Биков звернувся до композитора із незвичним проханням: «Ігорю, у тебе багато музичних спектаклів включаючи комедії. А спробуй «намалювати» мені фільм музикою, зможеш? Дай мені канву музичної драматургії, мені потрібен темпоритм. Я від нього відтанцювати буду, за музикою слідуватиму. Мені це цікаво! Допоможеш? Навчиш?» [4, с. 166].

До слова, сам Леонід Биков загинув в ДТП у 1979 р. Він повертався з дачі у Страхолиссі до столиці, куди їздив на рибалку по дорозі «Мінськ-Київ». Зі швидкістю 90 км/год, виконуючи маневр обгону трактора із причепом, його «Волга» виїхала на зустрічну смугу і здійснила лобовий удар з вантажівкою ГАЗ-53. Леонід Биков застосував гальма, втім удару фактично уникнути було фізично неможливо. Удар був настільки сильним, що режисера викинуло з автомобіля при ньому. Він загинув на місті: ремінь безпеки розрізав його ребра та фактично всі внутрішні органи. Донька режисера згадує про смерть батька наступними словами: «Увечері нам подзвонили, сказали, що він загинув і «забирайте свій труп!». Не сказали

тільки, куди їхати. Я маму закрила у будинку і поїхала шукати батька. Так закінчилося дитинство і почалося життя без нього» [14]; [39].

Разом з тим, Ігор Поклад активно працював далі з вище згаданим Юрієм Рибчинським. Їхні твори поступово здобували світову славу. Одним із таких творів є «Ой летіли дикі гуси» [ДОДАТОК Г], яку сьогодні більшість українців вважають помилково народною за походженням. Головна складність музичного шедевру полягала в тім, що пісня була створена під естрадне музичне середовище, а за стилем її було створено як баладу народного походження – плач [21].

Додамо, що той період Ігор Дмитрович Поклад вже мав власне помешкання на столичній Лук'янівці, де більшість його кімнати займав рояль, за яким він працював. А по сусідству жили його батьки-пенсіонери. Мама приймала активну участь у творчому житті сина як перший слухач його з Юрієм Рибчинським пісенних творів. За спогадами І.Поклада, слова пісні створювалися під мелодію, оскільки кожна нота мала відповідати слову із віршованого тексту, який писав Юрій Рибчинський [4, с. 59].

Паралельно велися роботи над іншими піснями і над їхнім поширенням серед слухачів. Першою піснею, яка дала старт великого циклу української музики стала пісня «Зелен Клен» [ДОДАТОК Д], яку Юрій Рибчинський та Ігор Поклад відкрили світу. Одного дня Ігор Дмитрович Поклад запропонував Рибчинському продати «Укрконцерту» пісні, які вони разом створили під час служби в армії. Втім, комісія була не те, що скептична до пісень, а радше не зацікавлена, оскільки в ту пору тривали суперечності між США і Радянським Союзом. І пропаганді було важливо оспівувати велич і прогрес радянського досягнення у космічній сфері, вклад партії й комсомолу. Спершу був вердикт – не пускати в прокат. Щоправда в комісії був неперевершений хореограф і режисер Борис Каменькович, який був головою закупівельної комісії. Він довго мовчав, але коли його спитали щодо причин його мовчання, то той у доволі грубій формі відповів: «Сказати? Я скажу! У

мене відчуття, що ви тут всі, перепрошую, без... яєць...». І тільки після цього грубого вчинку комісія прийняла пісні [4, с. 60 – 62].

Між тим, робота І.Поклада продовжилася, і коли повстало питання виконавця пісні «Ой летіли дикігуси», то висунули кандидатуру Ніни Митрофанівної Матвієнко. Репетиції були досить складні, оскільки Ніна Матвієнко співала на фоні оркестру і було важливо співати в такт із ним. Ще додатково ускладнювало роботу перша вагітність співачки, втім, це не вплинуло на фінальний результат. Зі спогадів Ігоря Поклада: «Ігорю Дмитровичу! А якщо я розтягну це «Ой»? І заспію «0-0-0-0-0-ой, летіли дикі гуси-и-и-и-и...». Можна? Добре, спробуємо!». [4, с. 63].

Варто сказати, що цю знамениту композицію виконували такі співачки як Тамара Міансарова, Руслана Лижичко, Лідія Відаш та інші. Саме Лідія Відаш у далекому 1974 р. посіла друге місце на Всесоюзному конкурсі артистів естради, виконавши «Ой летіли дикі гуси». [ДОДАТОК Е]. Тоді третє місце посіла Алла Пугачова, яка бігла за композитором коридором зі словами: «Ігорю! Це ж несправедливо! Пісня розкішна, нічого не скажеш! Але співачка! Я ж краще заспівала, ну погодься! Аллочко! До чого тут я? Я – слухач, а не член журі... Але ми не посварилися, це факт!» [19]. Саме з цією композицією у 1979 році Ніна Митрофанівна Матвієнко пройшла у фінал телевізійного пісенного фестивалю «Пісня року» [ДОДАТОК Є].

Не менш чарівною і відомою композицією є «Чарівна скрипка», яку Юрій Рибчинський та Ігор Поклад написали без приспіву. Саме поет переконав композитора відмовитися від застосування традиційного приспіву у майбутній композиції. Текст був створений на вже існуючу мелодію, що є доволі унікальним явищем, оскільки у цьому процесі, як правило, все навпаки – спочатку текст, а потім мелодія [28]. На слова Ігоря Поклада «Як може бути пісня без приспіву?» – Юрій Рибчинський навів доволі чудовий аргумент: «Нехай пісня буде баладою. Балада – це завжди сюжет». Зі спогадів Юрія Рибчинського: «Тоді Ігор, оминаючи приспів, придумав такий

хід, що кожний наступний куплет мав модуляцію на півтону до останнього куплету, який повторює перший. А та модуляція робить повернення назад» [28].

Колись Юрій Рибчинський приніс другові декілька рядків віршів, мовляв, глянеш якось. «Сіла птаха...» стала не лише найзнаковішою піснею Ігоря Поклада, а й мелодія до неї була створена всього за п'ять хвилин, відразу ж. Це також унікально. Слова до пісні з'явилися пізніше. Згодом під час гастролів на Закарпатті композитор Ігор Поклад зустрівся з Іваном Миколайчуком, який захоплено відгукнувся про «Чарівну скрипку»: «Це не просто пісня... Це справжня літургія!». Коли її виконувала ВІА «Мрія» (жіночий вокально-інструментальний ансамбль під керівництвом Ігоря Поклада) [ДОДАТОК Ж], здавалося, що справді лунає небесний хоровий спів. Пісня нагадує народну баладу про трагічне кохання молодої дівчини до юного скрипаля. Зачарована його грою, вона дарує йому свою любов, відчуваючи себе місячною царівною й сподіваючись на взаємність. Але, як це часто трапляється, його «чарівна музика» була присвячена іншій. Автори пісні, немов художники, витонченими словами-акварелями передають високе почуття та невимовний розпач, вплітаючи в текст яскраві образи, натхненні природою [28].

Варто також виділити окремо і ВІА «Мрія». Неймовірний успіх естонського фолк-бітового жіночого ансамблю «Лайне» надихнув керівництво Київської філармонії на створення схожого колективу і в себе. На початку 1965 р. молодий двадцятичотирьохлітній композитор Ігор Поклад зібрав із молодих співачок хорових колективів заводу «Арсенал» та будинку піонерів ансамбль «Мрія». Провідною солісткою стала дружина І.Поклада Ліна Прохорова, а серед перших учасниць ансамблю були: Галина Кондратюк, Ніна Злобіна, Валентина Мухарська, Тетяна Забашна, Валентина Решета, Людмила Саченко, Людмила Бубнова, Тамара Вітесян та деякі інші. Також певний час у колективі співала майбутня Народна артистка України

Лідія Михайленко [13]. «Мрія» швидко сформувала оригінальний стиль і власний репертуар, основою якого стали пісні Поклада – «Глаза на песке», «Рыжая», «Олененок», а згодом і такі відомі хіти, як «Коханий», «Тиха вода», «Забудь», «Чарівна скрипка», «Зелен клен», «Два крила». Кілька років популярність «Мрії» в Україні була безпрецедентною, а на Всесоюзному конкурсі артистів естради у 1970 р. ансамбль посів друге місце, поступившись лише «Піснярам». Однак цей успіх виявився недовговічним – незабаром колектив розлучився зі своїм засновником. Протягом наступних років керівниками «Мрії» були Олексій Семенов, Вадим Ільїн, Володимир Вербицький, Тарас Петриненко [13]. Постійні зміни керівників та складу (Катерина Кисіль, Галина Кондратюк, Тетяна Калиниченко, Лариса Гермаш, Олена Місячна, Ірина Тракай), а також брак оригінального репертуару призвели до того, що у 1980-х роках «Мрія» перетворилася на пересічний акомпануючий ВІА з жіночою вокальною групою. Останній період ансамбль працював у супроводі Володимира Засухіна та Юрія Рожкова, а завершенням стала співпраця з Миколою Гнатюком. У 1985 році ансамбль «Мрія» припинив своє існування. З останнього складу згодом успіху досягли лише Ірина Грей та Надія Шестак [13].

Сам Ігор Дмитрович Поклад згадує про свій початок у «Мрії» наступним чином: «А було так. Ми таки створили студентський оркестр. Чутки про нього якимись дивними шляхами дійшли до тодішнього директора Київської філармонії Віктора Гонтара. Відомий в Україні діяч мистецтв, багаторічний директор Національної опери. До того ж зять Микити Сергійовича Хрущова. Одного разу мені передали його прохання завітати до філармонії. Хвилин п'ять ходьби. І я зайшов. Ігорю! Чи не хотіли б Ви спробувати попрацювати із вокальним ансамблем? Напевне, Ви чули про ансамбль «Лайне»? Щось подібне варто було б створити у нас, в Україні. Я даю Вам цілковитий карт-бланш. У Ваших здібностях не сумніваюся. А допомагати буду у всіх починаннях. Візьметесь? Я слухав і через надзусилля намагався втямити, що мені робити? З одного боку, пропозиція заманлива,

цікава, нова. З іншого – та який з мене керівник? Мені 24 роки. Ні краплі досвіду роботи із вокальними колективами. Я й натяків не мав, з якого боку підступитися до цієї справи. До того ж, я все ще студент консерваторії. Як я можу працювати? Мені що, навчання кинути? І я пішов до Штогаренка» [4, с.34].

Не оминула доля Ігоря Поклада і тоді, коли вона дала йому можливість познайомитися із видатним співаком, поетом і композитором, творцем ВІА «Смерічка», автором знаменитих: «Червоної Рути»; «Два перстені»; «Я піду у далекі гори»; «Пісня буде поміж нас»; «Колискова вітру» та багато інших шедеврів – Володимиром Івасюком. В момент знайомства І.Покладу було під тридцять, а Івасюку за двадцять. Обидва молоді і амбітні музичні творці тодішньої української естради [4, с, 174]. Як із Леонідом Биковим, з Володимиром Івасюком Ігор Дмитрович зустрічався у себе вдома і ночами розмовляли та співали. Одного разу В.Івасюк дав І.Покладу газету зі статтею, де він (Володимир Івасюк) зазначив, що саме композиція Ігоря Поклада і Юрія Рибчинського «Зелений клен» надихнула його на створення своєї пісні. [4, с. 176]. Була у них (Поклада і Івасюка) особлива традиція – композитор підвозив свого друга-співака до аеропорту «Київ» (відомий інакше як аеропорт «Жуляни»). Одного разу була сильна хурделиця і чоловіки заблукали по дорозі до аеропорту. Оскільки до вильоту В.Івасюку залишалося пару годин, Ігор Поклад запропонував йому подрімати, а потім далі рушати. Володимир Івасюк погодився, оскільки даремно витратити пальне не хотілося. Аж раптом, чоловіки почули сильний свист реактивного двигуна літака, що їх перелякало. Вийшовши з авто, виявилося, що вони були вже біля головного аеропорту столиці (на той період). Попрощавшись, Володимир Івасюк полетів до Львова. Ігор Поклад ще навіть не здогадувався, що бачить свого друга в останнє перед його вбивством [4, с. 178–179]. Що здивувало композитора згодом, так це прохання Михайла Івасюка (історика, письменника та батька видатного співака) написати рецензію на пісні, які сам

Володимир Івасюк не встиг особисто випустити через свою смерть [4, 179–180].

Ігор Дмитрович Поклад завжди із теплом у серці описував Володимира Івасюка наступними словами: «Я вже не раз згадував, що там, нагорі, компанія набагато цікавіша, чим тут – на Землі. Скільки ж там геніїв, просто талантів, скільки поетів, акторів, співаків, композиторів. Знаю, Володі там не сумно. Щиро сподіваюся, що Господь наблизить до себе його душу, а потім вкладе її у немовля, і на Землі прибуде на одну непересічну і талановиту людину більше! Я вірю у це! І дуже хочу, щоб так сталося! Ти зійшов у небо. Несподівано і несправедливо. Але так сталося, нічого вже не виправиш. Знаєш, а твоя «Червона рута» й досі лунає з грузинським, литовським або казахським акцентом! А що вже казати про українців. Вона жива, Володю! буде жити, поки жива пам'ять! Так, твоя «пісня буде поміж нас!» Хорони тебе Господь, друже. Світла тобі пам'ять і невичерпна подяка від усіх, хто тебе знав і любив» [4, с. 183].

Не оминула доля і міжнародні знайомства адже Ігор Поклад був популярний в широкому міжнародному середовищі. Він мав контакти із найвизначнішими персонами радянської естради. Серед них був знаменитий азербайджанський співак Муслім Магомаєв. Завдяки тому, що Ігор Дмитрович створив ансамбль «Мрія» і виступив з ним на фестивалі «Московські Зорі», у нього була можливість побачитися з Магомаєвим. Тоді за спогадами Ігоря Поклада біля Зеленого театру, де проходив даний концерт був великий наплив москвичів, які прагнули одного – послухати в живу Мусліма Магомаєва. Тоді цей натовп стримувала чимала кількість радянської міліції. На самому фестивалі Ігор Поклад і Муслім Магомаєв лише віталися одне з одним і не більше. По справжньому стався тісний контакт, коли Ігоря Поклада і Юрія Рибчинського запросили після концерту у Будинку Союзів на гостини до народної артистки Радянського Союзу Людмили Зікіної. Компанія була невеликою: Світлана Моргунова (радянська телеведуча), Ігор

Поклад і Юрій Рибчинський, Муслім Магомаєв та Йосип Кобзон (радянський естрадний співак і державний зрадник України). За прямими спогадами Ігоря Дмитровича: «Ми посиділи, випили, і Йосип попросив: Мусику! Зіграй нам що-небудь, заспівай, якщо не складно. Жодних заперечень, жодних «кривлянь», Муслім взяв келих з коньяком, зробив невеличкий ковток, піднявся і рушив до піаніно. Скажу чесно, я, хто з ранньої молодості підробляв акомпаніатором, був розчавлений його технікою гри. Неймовірно! Приголомшливо! А потім він заспівав. Але не своїм голосом, не тим, до якого звикли мільйони слухачів! Він почав імітувати найвідоміших зарубіжних виконавців тих часів: Тома Джонса, Френка Синатру, Іва Монтана!» [4, с. 201].

Муслім Магомаєв звернув увагу тоді на Ігоря Поклада і залишив йому номер телефону. М.Магомаєв навіть пропонував І.Покладу свою допомогу у його пропозиції переїхати до Москви. Муслім Магомаєв навіть хотів йти до мера радянської столиці із проханням виділити квартиру для Ігоря Поклада, втім Ігор Дмитрович подякував і відмовився, оскільки він Київ вважав своїм теплим домом, який він нізащо не проміняв би на Москву. Наступного року пісню Ігоря Поклада і Юрія Рибчинського «Очі на піску» обрали для виконання на міжнародному фестивалі у Латинській Америці – Чилі, що на той час вважалося явищем для Ігоря Поклада. Виконувати її мав якраз Муслім Магомаєв. І ось, Ігор Поклад чекає на прийом до міністра культури із готовим варіантом. Як раптом, плани на виконання даної пісні на фестивалі зруйнувала стаття газети «Известия» [мова оригіналу], яку у кабінет міністра приніс композитор Серафим Туліков. У статті, написаною Аллою Кіреєвою (дружиною поета-шестидисятника Роберта Рождественського) йшлося про дві пісні – «Очі на піску» і «Ці очі навпроти» [ДОДАТОК Л]. Всі сподівання і клопіткої праці рухнули завдяки цій статті. Магомаєв так і не поїхав в Чилі. Алла Кіреєва окремо ще й вибачалася перед Ігорем Покладом за дану статтю. [4, с 202–203]. Тим не менш, М.Магомаєв та І.Поклад і далі працювали разом. Одного разу Муслім Магомаєв приїхав до Києва і поселився у готелі

«Україна» у номері з роялем. Ігор Поклад зробив тоді запис виконання Магомаєвим пісні «Кохана». Цей запис Ігор Дмитрович зберігає і досі як цінну особисту реліквію в пам'ять про Мусліма Магомаєва [4, с.203–204].

Ігор Дмитроович Поклад вдіяв не тільки свою увагу співакам чи своєму другові Юрію Рибчинському. Він співпрацював і з іншими композиторами. Наприклад, Ігор Поклад та Вадим Крищенко мали плідну співпрацю, створюючи разом низку відомих українських пісень. Вадим Крищенко, заслужений діяч мистецтв України, є автором понад 1000 пісень, багато з яких були написані у співавторстві з такими композиторами, як Ігор Поклад, Геннадій Татарченко, Олександр Злотник та Олександр Морозов [110]. Хоча конкретні назви пісень, створених у співпраці з Ігорем Покладом, не завжди зазначаються у відкритих джерелах, відомо, що їхні спільні твори виконували такі відомі українські артисти, як Софія Ротару, Василь Зінкевич, Лілія Сандулеса, Іво Бобул та Оксана Білозір [23]. Співпраця між Ігорем Покладом та Вадимом Крищенко зробила значний внесок у розвиток української естрадної музики, створивши пісні, які стали популярними серед широкої аудиторії [27].

Не менш знаменитою композицією є «Скрипка грає». [ДОДАТОК 3]. Пісня «Скрипка грає» була створена у 1980 р. композитором Ігорем Покладом на слова поета Юрія Рибчинського. Текст цієї пісні Рибчинський написав одразу після трагічної загибелі свого друга, композитора Володимира Івасюка, який майстерно грав на скрипці. Хоча пісня не була офіційно присвячена Івасюку, її зміст відображає глибокий сум та скорботу за втраченим другом [25]. За словами Ігоря Поклада, мелодія пісні «Скрипка грає» наснилася йому, що надає цій композиції особливого значення. Першим виконавцем цієї пісні був Назарій Яремчук. Згодом її виконували такі відомі артисти, як Василь Зінкевич та Софія Ротару [25]. «Скрипка грає» стала однією з найвідоміших українських пісень, яка продовжує звучати на

концертних майданчиках та в серцях слухачів, нагадуючи про талант Володимира Івасюка та глибоку дружбу між митцями.

У 1970-х роках Ігор Дмитрович Поклад до певної міри залишає пісенну сцену та вирішує спробувати себе в театрі. Він приймає пропозицію працювати над продовженням музичної п'єси «Весілля в Малинівці» [ДОДАТОК І]. Завершивши роботу, разом із Є.Рибчинським він вирушає до Одеського театру оперети. Наступним твором композитора стає «Конотопська відьма» [43], написана у 1982 р. Ця оперета й досі залишається в репертуарах українських театрів. Театральні критики відзначають, що вона вже давно стала класикою жанру. Усього за кілька років з'явилося ще близько півтора десятка мюзиклів [40].

Чудово описує всю тодішню чиновницьку систему СРСР дружба між Ігорем Покладом та відомим гумористом Юрієм Тимошенком. Попри велику різницю у віці, чоловікам вдавалося знайти спільні теми. А все почалося з того, що Ігор Дмитрович шукав собі музикантів до свого ансамблю. Пошуки були не прості, Ігор Поклад описував свою роботу у ансамблі як недосвідчену і тому сильно сумніваюся, що до нього хтось захоче вступити. Аж раптом, одного дня повним складом прийшли музиканти «Тарапуньки» Юрія Тимошенка. Ігор Дмитрович був, м'яко кажучи, в шоці від даного явища: « Хлопці! Ви з глузду з'їхали?! Мене Юрій Трохимович заб'є, із землею зрівняє! Про що ви! Працюйте з ним!» [4, с. 133]. Тоді композитор сказав своє рішуче «Ні», втім хлопці знову прийшли через місяць із таким же проханням. Тоді Ігор Дмитрович старався не пересуватися із Юрієм Трохимовичем, втім одного разу йому не вдалося втекти від нього і розмова трапилась. На диво, Юрій Тимошенко не був проти того, що від нього до Ігоря Поклада пішли музиканти. Наголосив на тому, щоб композитор їх беріг. Юрій Трохимович був прямолінійною людиною, це підтверджувалося у його діях на чиновницьких засіданнях Мінкульту. Некомпетентні чиновники керували професіоналами у сфері музики і часто висловлювали критику на

адресу співаків, композиторів, письменників на пропаганду західних культурних стилів. В той день заступник міністра Мінкульту розпалювання критикою через те, що творці культури тягнуть все із Заходу: «Що це за слово таке «мозикхол-л-л-л»? І В нас що, своїх слів немає?! Нащо нам іноземщина?!» [4, с. 134]. Тоді програму могли взагалі закрити через низку подібних зауважень, втім не став мовчати Юрій Тимошенко, на дану безглуздість він сказав: «Доречі, міністр – теж іноземне слово...» [4, с.136]. Тоді кабінет вибухнув від сміху і програму затвердили. Юрій Тимошенко був близьким другом Ігоря Поклада, незважаючи на суттєву різницю у віці. Він був відвертий із композитором і прямолінійний, а також майстром на всі руки.

У 1980-х роках Ігор Поклад активно також працював у театральній сфері, створюючи музику для різних постановок. Однією з найвідоміших його робіт цього періоду, як ми вже зауважувал вище, є мюзикл «Конотопська відьма», написаний у 1982 р. за однойменною п'єсою Г. Квітки-Основ'яненка. Ця постановка, відома як гопак-опера, була інсценізована Богданом Жолдаком та режисером Ігорем Афанасьєвим на сцені театру імені Івана Франка [1]. У 1987 році Ігор Поклад створив музику для мюзиклу «Від кадансу до брейкдансу», поставленої в Київському театрі естради під керівництвом режисера Ігоря Афанасьєва [16]. Ці роботи Ігоря Поклада в театрах 1980-х років демонструють його внесок у розвиток українського музичного театру та популяризацію національної культури.

Тим часом на зламі 1980–1990-х рр. кардинально змінюється суспільно-політична ситуація в Україні. 24 серпня 1991 р. урешті на мапі світу постає нова країна – Україна. Тобто ми ведемо до того, що в умовах нових реалій українським композиторам, поетам, музичним діячам стало значно легше творити, з'явилася можливість творити на українській мові, представляти не чужу а свою країну під своїм синьо-жовтим прапором [113, с. 410–412].

У 1990-х роках Ігор Поклад продовжував активно працювати у якості композитора, створюючи музику для кінопродукції і театру. У даний період він написав музику до наступних фільмів: «Балаган» (1990 р.) [ДОДАТОК Й]; «Увійди в кожен дім» (1990 р.); «Два кроки до тиші» (1991 р.); «Снайпер» (1992 р.); «Обітниця» (1994 р.); «Москаль-чарівник» (1995 р.). [ДОДАТОК К]. Крім того, він створив композиції до мультфільмів «Енеїда» (1991 р.) [ДОДАТОК Л] та «Як козаки у хокей грали» (1995 р.). [ДОДАТОК М].

У 1997 р. Ігорю Покладу було присвоєно звання Народного артиста України, що є підтвердженням його вагомому внеску у розвиток національної музичної культури України [30]. Його роботи цього періоду демонструють здатність до адаптацій різних жанрів мистецтва і залишаються важливою частиною українського культурного фонду [41].

Із початку XXI ст. Ігор Поклад пише музичні твори для українських телевізійних проєктів. Серед них це: 2000 р. – «Чорна рада» (мінісеріал); 2000 р. – «Зерно» (мультфільм, реж. О. Гуньковський); 2004 . – «Легенда про Костія, або в пошуках тридесятого царства» (т/ф, 4 с, реж. В. Ткачов); 2006 р. – «Таємниця Святого Патрика» (реж. А. Бенкендорф); 2007 р. – «Ялинка, кролик і папуга» (реж. А. Бенкендорф); 2007 р. – «Вітчим» (реж. А. Бенкендорф); 2007 р. – «Сповідь Дон Жуана» (реж. А. Бенкендорф); 2007 р. – «Запорожець за Дунаєм» (реж. М. Засєєв-Руденко, О. Ковальова); 2012 – «Менти. Секрети великого міста» (т/с, реж. В. Криштофович) та інші [38].

Слід додати, що президент Володимир Зеленський 2021 р. вручив найвищу нагороду держави з наданням звання Героя України музикантові, народному артисту України та відзначеному Шевченківською премією Ігорю Покладу. Це почесне звання музиканту надали до його вісімдесятирічного ювілею. Свій ювілей композитор Ігор Поклад відзначив ще 10 грудня 2021 р. За день перед тим В. Зеленський підписав указ про нагородження йому звання за «визначні власні заслуги у розвитку українського музичного

мистецтва, високу творчу майстерність та багаторічну успішну діяльність» [17;18].

Варто також відзначити, що останніми роками Ігор Поклад разом з дружиною Світланою проживали у с. Ворзель, що неподалік Києва. Мирне життя, яке обірвалося для всіх українців 24 лютого 2022 року, коли російська армія повномасштабно вторглася на територію України безпосередньо торкнулося і родини Покладів. Під окупацію потрапив і Ворзель, який був на шляху до м. Києва. Багато днів сам Ігор Поклад, Світлана Поклад і навіть їхня собака просиділи у підвалі без їжі та води. І тільки згодом їх вдалося евакуювати до Києва. Першим про це повідомив Дмитро Гордон: «Ігор Поклад та його дружина Світлана врятовані! Вони в Києві. У них є все необхідне. Друзі, дякую вам величезне за ваші неймовірні серця! На моє прохання про допомогу надійшло кілька десятків листів від людей, які хотіли взяти участь. І ось сьогодні завдяки Костянтину – справжньому герою, який побачив наше прохання і, ризикуючи життям, поїхав рятувати сім'ю геніального українського композитора – Ігор Дмитрович, Світлана та їхні улюблені собаки у безпеці. Також величезна подяка Гайде Різаєвій, яка все це координувала і Головному управлінню розвідки Міністерства оборони України. Історія та перемога тримаються ось на таких людях! Слава їм! Слава Україні!». [ДОДАТОК П] Журналіст також виклав відео, в якому можна розгледіти Ігоря Поклада і його дружину у той час, коли їх приїхали забирати. У фіналі сім'я разом із визволителем Костянтином вже вирушали в машині до Києва [20].

Додамо, що у перші дні березня 2022 р. мешканці Ворзеля залишились без зв'язку і комунальних послуг. Подружжя Покладів грілося завдяки пічці на дровах, а електрику мали завдяки генератору, який був на бензиновому живленні. Втім палне закінчилося, а люди тим часом почали рятуватися втечею з Ворзеля гуманітарними коридорами. Світлана Поклад розповідає наступне: «Так сталося, що ми залишилися втрьох: я, Ігор Дмитрович та мама,

наші собаки та кішка мала. Я виповзла на гору, згадала, що у мене в каністрі ще є грам 200 бензину, залила його в генератор та зуміла завести та трішки підзарядила телефон. Отримала повідомлення, що нас намагаються врятувати. В одному повідомлення було написано, що нас має вивезти тероборона» [21].

Родина спершу мала припущення, що проведуть час в підвалі не більше кількох днів. Але незабаром ворожі колони техніки ввійшли в сусідні населені пункти на Київщині, а згодом і в Ворзель [33]. Як стверджувала Світлана Поклад: «Вони перли на своїх танках, БТРах, БМП. Зверху сиділи мерзоти з автоматами. Тоді ми ще не розуміли, що автоматна черга десь поруч – це чиєсь обірване життя. Вони стріляли по всьому, що ворухнеться... Ховалися за домами мешканців, в'їжджаючи впритул на своїх танках. Так вони ховалися від артилерії... І ось тоді почалося справжнє пекло... «Гради», «смерчі», гаубиці, ракети... Ми вже почали відрізняти один звук від іншого... І почали облаштовувати наше бомбосховище... Коли починався обстріл селища, ми молилися. Всі. Навіть діти... Бо нічого жахливішого в житті ми не переживали до тієї миті... Дрижали вікна, вибухи були такої сили, що двері нагорі відчинялися... Внутрішні двері... А потім наступала тиша... Чергову колону орків було знищено... Але цих покидьків, як тарганів!!!! Щойно вбили одних, як на ранок знову гуркіт танків... Нова колона...» [31].

На жаль, росіяни не дали про себе забути і 15 лютого 2024 р. при масованій ракетній атаці Київщини подружжя Покладів знову постраждало. Зазвичай подружжя стежило за безпекою під час повітряної тривоги, але тоді всі були втомлені і вирішили відпочити. Зі слів Світлани Поклад: «Зазвичай я стежу за попередженнями про злет тих чудовиськ, але вчора дуже втомилася, лягла і проспала. Десь о п'ятій ранку. Спрацював мій «дзвіночок». Загроза у напрямку Ворзеля. Ось тут уже не жарти. Піднялася. І пішла до вікна, яке відкрила ще вночі, тому що не вистачало повітря, вирішила закрити про всяк випадок. І тут... спочатку крихітне щось у небі, наче місяць там, а потім

божевільний вибух. Божевільний! А червоне небо. І мене вдарило об раму, а потім відкинуло на ліжко. Знесло» [35]. Світлана Поклад зробила висновок, що це було для неї уроком. Війна досі триває і варто реагувати на загрози з боку російських окупантів.

Між іншим, Ігор Поклад давно мав мрію розповісти про своїх друзів по життю. Найменше він хотів розповідати про себе і свою творчу кар'єру. У 2024 році на світ з'явилася книга «Ігор Поклад. По той бік роялю». Книга є глибоким і водночас інтимним портретом видного українського композитора, яка розкриває не лише етапи його творчого становлення, а й особисті переживання. Через спогади, інтерв'ю, архівні матеріали читач отримав змогу зазирнути у внутрішній світ митця, а також усвідомити масштаб його внеску в українську культуру [4].

Ігор Поклад, видатний український композитор, народний артист України та Герой України, помер 9 липня 2025 року на 84-му році життя [36]. Про це повідомила його дружина, Світлана Поклад, у своєму Facebook: «Ось і все... Любила, люблю і буду любити завжди... Помоліться за Ігоря Дмитровича, будь ласка... За його безсмертну душу». Ігор Поклад був автором понад 150 пісень, серед яких «Ой, летіли дикі гуси», «Скрипка грає», «Тече вода», «Зелен клен», «Мамо, вечір догора», «Два крила», «Коханий». Також він створював музику для понад 40 фільмів та анімаційних стрічок, зокрема для «Як козаки...» та «Енеїди». До слова, 2024 р. президент вручив йому нагороду «Національна легенда України». Світлана Поклад розповіла, що композитор помер вдома у Ворзелі під час ворожої атаки дронів Shahed. Вона зазначила, що Ігор Дмитрович пішов мирно, без болю, хоча його здоров'я погіршилося після пережитої окупації Ворзеля в 2022 р. Прощання з Ігорем Покладом відбулося 11 липня 2025 р. в Національній філармонії України. Він був похований на Берковецькому кладовищі поруч з матір'ю, відповідно до його останньої волі [37].

Отже, процес кар'єрного зростання й набуття слави Ігоря Поклада є яскравим прикладом поєднання таланту, наполегливої праці та глибокого розуміння музичного мистецтва. Увечь його музичний шлях був тісно пов'язаний з Україною, яку він дуже любив. Саме через це і появлялися пісні, які наскрізь були пов'язаними з українським мелосом, народною культурою, традиціями. Його творчий шлях самобутньо показував поступове його утвердження в професійному середовищі, що відзначався постійним самовдосконаленням, визнанням як серед колег, так і широкої аудиторії. Дуже тісно він співпрацював з поетами-піснями Юрієм Рибчинським (насамперед), Вадимом Крищенком, режисером Леонідом Биковим та ін. Його пісні виконували і виконують найбільш маститі співаки колишнього Радянського союзу – Тамара Міансарова, Муслим Магомаєв, Софія Ротару, Ніна Матвієнко, Василь Зінкевич, Назарій Яремчук та інші. Завдяки унікальному композиторському стилю та глибокій емоційності творів, Ігор Поклад здобув заслужене місце в історії української музики, ставши символом національної естради та класики.

РОЗДІЛ 4. ТЕОРЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕМИ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Теоретичний фундамент методичної праці будується на сучасних методах викладання суспільствознавчих дисциплін у ЗЗСО. З урахуванням даного факту, вивчення творчості і шляху поступу композитора, а саме Ігоря Поклада набуває важливого значення у вигляді національно-патріотичного та культурно-мистецького виховання.

Як відомо, важливою складовою будь-якого навчального матеріалу історичної науки є теорія. Термінування «теорія» як правило означає наступні компоненти: 1) загальний досвід та суспільна практика; 2) перелік загальних положень, тематичного глосарію які утворюють складову будь-якої науки; 3) наявність комплексу наукових положень про будь-які явища, факти, назагал систему поглядів з певних питань. Чимало психологів, дидактиків, відомих методистів-істориків, досліджуючи здобуття учнями теоретичних знань закликають учнів самотужки отримувати потрібні знання. Це вважається своєрідним фундаментом розвитку їхньої компетентності у навчанні, вияв критичного мислення тощо [89, с. 59].

Чимало українських методистів закликають у процесі вивчення історії зберігати дотримуватися балансу у використанні фактів історичного характеру. Наприклад за слушним твердженням історика Г. Г. Яковенка, факти повинні бути не лише правдивими й чіткими, а й яскравими і емоційно наповненими. Це на його думку, особливо важливо для учнів, які здобувають середній рівень шкільної освіти. При такому підході дітки зможуть краще оволодіти цими фактами і інформацією назагал.

При дослідженні культурно-мистецького шляху Ігоря Поклада в рамках історії України необхідно звернути увагу на історичні факти так званого «першого порядку». Для прикладу, написання композитором музичних творів до культових творів української культури («Кохана», «Ой летіли дикі гуси», деяких творів для дітей, дитячих фільмів). Дані факти націлені

відтворити загальний образ епохи і сформувавши уявлення у свідомості учнів про роль митця у створенні творів, які формують національну ідентичність українського народу. Варто не забувати і про на перший погляд другорядні факти – як-от точні дати прем'єрних спектаклів чи музичних творів або неосновні біографічні події в житті Ігоря Поклада. У такому випадку варто використовувати для зв'язку із фактами першого порядку й дотримання логіки викладу матеріалу, уникаючи перевантажень учнів надмірною частиною фактів. Даний підхід дає нам зберігання історичної глибини навчального матеріалу, водночас забезпечує його масову доступність та педагогічну доцільність. Музичні витвори Ігоря Поклада, особливо ті, які мають значущий зміст для українського суспільства, можуть використовуватися як культурно-історичні джерела, які за високою ймовірністю здатні викликати емоційний підтекст та глибоке міркування подій минулого [105, с. 70–71].

Фольклор був і є таким собі своєрідним «усним архівом» історичного минулого української нації. У думках і билинах, історичних та деяких станових композиціях було збережено уявлення українців про добро та зло, мир та війну, натхненну працю, традиційний побут, повсякденність, владу і свободу. Ці музичні твори як правило передавалися усним шляхом через відомих мандрівних співців – кобзарів, бандуристів і лірників, які передусім зберігали історичну спадщину народу. Саме з XIX століття, фольклор доволі активно збирався і опрацьовувався відомими вченими-фольклористами, серед них був і Павло Чубинський. Щодо сучасних мистецьких творів, то зокрема композиції Ігоря Поклада, гармонійно продовжують велику традицію народної лірики. Для прикладу, пісня «Сіла птаха» (слова Ю. Рибчинського) наповнена і перегукується з українськими пісненими традиціями: у ній застосовується символи туги, внутрішньої боротьби, розлуки, що є повним відображенням народного світосприйняття. Ще одна пісня композитора – «Ой летіли дикі гуси» (слова відомого поета Б. Олійника) також містить в собі козацькі мотиви втрат, вигнань і незламної вірності

рідному краю. Дані композиції можна використовувати на уроках історії для сформування в учнів гідного ставлення до минулого свого народу, підсилення емоційної складової сприйняття історичних подій в Україні, а також для демонстрації складності культурних традицій від усного народного джерела інформації до авторських пісень як сучасних джерел історичної пам'яті про минуле української нації [76, с. 121].

Пісенна творчість Ігоря Поклада значною мірою відображала характерні риси своєї епохи – пізнього Радянського Союзу. На той момент офіційна комуністична ідеологія суворо тримала на контролі вміст «культурних продуктів», проте сфера естрадної пісні надавала композиторам змогу знаходити можливість висловити щирі почуття, що були близькі мільйонам громадян. Слід відзначити, що творчість Ігоря Поклада була не лише представлена музичними творами, а й такою собі «формою прояву національної пам'яті» проти цензури радянської влади. Цьому є підтвердження змістом таких творів, як «Ой летіли дикі гуси» або «Кохана», де, на наш погляд, у метафоричній мові йдеться про тугу за рідним краєм, втрату, ностальгію – тобто теми, які мали глибокий сенс і підтекст у суспільній думці.

Через унікальні мелодії Ігоря Поклада слухачі мали змогу повернутися до витоків своєї історії, до генези власної тотожності, яка часто замовчувалася а нерідко пригнічувалася офіційною риторикою радянської владної верхівки. Тож, слід зробити логічний висновок, що без таких композиторів, як Ігор Поклад, культурне життя радянської доби було б набагато одноманітнішим [89, с. 118].

Використання порівняльного методу на уроках історії відкриває можливість учням досконало проаналізувати історичні процеси й події через культурну призму. Важливо, щоб порівняльна характеристика торкалася саме «параметрів» музики, оскільки таке порівняння надасть гідний результат для учнів. Особливо, на наш погляд, ефективним є порівняння ознак західної

музики та естради із радянською музичною культурою. Порівнюючи твори Ігоря Поклада, зокрема «Сіла птаха», «Кохана», «Ой летіли дикі гуси» із аналогами західної естради того часу (для прикладу, баладними творами Барбри Стрейзанд або Джо Дассена), учні зможуть визначити, як саме ідеологія впливала на образ життя людей, тематику, загальний образ та функцію музики.

Можна сміливо констатувати, що в музичних творах Ігоря Поклада переважає особлива алегоричність, ліризм, патріотичні українські нотки, тоді як західна естрадна музика 1970–1980-х років значно частіше торкалася особистих переживань людини із більшою складовою свободи самовираження. Це були такі собі демократичні нотки «буржуазної культури».

Такий порівняльний аналіз творчості українського радянського композитора і зарубіжних майстрів естради спроможний надати змогу учням не лише глибше обдумати культурний контекст часу тобто 1970-х і 1980-х років, а й засвоїти певні важливі історичні компетентності через конкретні приклади, що передусім впливають на емоційний чинник. Зіставлення по визначеним конкретним ознакам (музичним формам, тематикою пісень, характерними ціннісними орієнтирами) сприятиме формуванню історичного осмислення теми, здатністю критично піддавати аналіз історії культури тощо [94].

Уважаємо, що в сучасних культурно-освітніх рамках та умовах творчість Ігоря Поклада набуває нової значущості в українському суспільстві. Це є надважливо в умовах новітньої російсько-української війни і своєрідного перезавантаження національної ідентичності. Такі його пісні як «Ой летіли дикі гуси», «Сіла птаха», «Кохана» є однозначним втіленням патріотичного, ліричного, духовного насиченого мотиву, який, так би мовити, резонує із культурним спротивом українців імперському впливові.

На нашу думку, пісні Ігоря Поклада спроможні створити відповідний емоційний стан у дітей, учні отримають унікальну можливість через музику «відчути» емоційну динаміку нації, звернутися до її витоків. По-друге, у громадському і в освітньому просторах 2020 – х рр. спостерігається певне відродження інтересу серед юних українців до української пісенної естради другої половини ХХ ст. Складно точно пояснити такий ренесанс культури 1970-х рр. Можна спрогнозувати, що народна і авторська музика 1960–1980-х років при сприятливих обставинах спроможна перевтілитися у важливі важелі культурної пам'яті і національно-патріотичного виховання. Можна казати, що мелодії народної та естрадної традиції в особливий спосіб віддзеркалюють національну культуру [101, с. 12].

По-третє, треба також говорити про педагогічне обґрунтування в застосуванні національно-музичних традиційних підходів. Варто акцентувати, що музичне мистецтво є потужним чинником у формуванні національних інтересів і громадянських якостей [80]. Воно по особливому активує емоційну сферу, художню думку, ба навіть здатність учнів співпереживати (тобто розвиває емпатичні здібності дітей) [66, с. 1]. Як підсумок, музична спадщина Ігоря Поклада є не просто історичним джерелом, а й цінним культурно-педагогічним ресурсом в навчальних закладах, що потужно підсилює процес формування національної свідомості, емоційної компоненти учнів і в особливий спосіб розвиває історичне пізнання.

Аналіз даних про використання джерел історичного характеру у навчальному процесі ЗЗСО засвідчує, що найчастіше шкільні вчителі історії наповнюють навчальний матеріал писемними джерелами (документами) а також окремими ілюстративними матеріалами (фотографіями, плакатами, карикатурами, малюнками, графіками, діаграмами, таблицями тощо). Вірогідно це пов'язано з тим, що ці джерела активно представлені у шкільних підручниках та є доступними в інтернет-мережі. Це, на наш погляд, зрозуміло, оскільки сучасне учнівське покоління (покоління «Альфа») краще

аналізує саме візуальні інформаційні потоки. Паралельно значно менша увага педагогів виділяється усним джерелам історії (ймовірно – 4.4 % порівняно з показниками письмових і зображальних джерел 36,8 % і 43 % відповідно). Безумовно, що такі джерела спроможні відігравати ключову важливу функцію у сформованості історичної пам'яті в суспільстві, емоційного сприйняття, традиції людей минулого [50, с. 148]. Бачимо, що значно менше уваги педагоги віділяють застосуванню саме усних джерел.

Уважаємо, що вартує свого роду ламати стереотипи і сміливіше використовувати усні першоджерела у навчальній практиці. Особливо актуальним це є у випадку дослідження культурно-мистецької спадщини композитора Ігоря Поклада, оскільки його пісенні твори напрямку є такими собі усними джерелами, що відображають дух доби 1970–1980-х років. Вони формують патріотичний спротив, ліризм на фоні атмосфери окупаційної радянської епохи загалом.

Якщо вчитель не використовує дані джерела, учні мають ризик залишитися з формальними знаннями, із «сухим» описом про період, без поглибленого сприйняття його емоційного і культурного наповнення. Адже, усні джерела тобто інтерв'ю, пісні та спогади здатні відкривати шлях до особистісного (індивідуального) сприйняття історичних подій та надавати можливість формувати критичне мислення в учнів, здатність до інтерпретації інформації, оцінювання її достовірності, використовувати порівняльний аналіз джерел між собою тощо. Ось тому варто переглянути пріоритети у роботі з джерелами на уроках історії, щоб активніше брати у використання творчість таких видатних митців, як Ігор Поклад, у системі компетентнісного підходу у навчальному процесі [50, с. 148– 149]. Іншими словами, не варто нехтувати заслуховуванню на уроках з історії України пісень Ігоря Поклада в умовах не лише читання історії України а й української літератури, громадянської освіти тощо.

У сучасних реаліях вчителі історії мають прагнення використовувати діяльнісний підхід, що дає можливість учням самотужки здобувати знання, сформовувати оцінки власних досліджень, судження і піддавати аналізу історичні процеси. Але такий педагогічний прийом як «робота з книгою» абсолютно не підходять до розкриття постаті Ігоря Поклада. Це такий собі минулий день педагогіки. При розкритті дітям постаті Ігоря Поклада надважливо вчителеві імпровізувати. Це дійсно важливо бо саме при дослідженні учнями культурно-мистецьких чинників, зокрема діяльності Ігоря Поклада можна краще зрозуміти історичне минуле.

Треба також усвідомлювати, що учні по різному обізнані в музичному мистецтві і в історії. Вивчення історичних аспектів українського мистецтва надає можливість не лише досліджувати біографічні дані композитора, а й аналізувати її через приклад його унікальних творів.

Найбільш ефективною формою в організації навчальної діяльності в даному випадку є інтегрований урок, що поєднує в собі історичні події, суспільну думку і пісенну творчість. До прикладу, під час дослідження теми «Культура в період застою» учні мають можливість вивчати, як саме тексти пісень Ігоря Поклада («Сіла птаха», «Ой летіли дикі гуси», «Кохана», «Тече вода» та ін.) відображають культурний аспект епохи – пригнічений, але разом із тим «щирий» на патріотизм та ліризм.

У цій проблематиці важливими є такі інтерактивні засоби, як дискусія і дебати. Для прикладу, учні мають можливість обговорювати суперечливі факти: чи є естрада СРСР проявом національних мистецтв народів, чи радше –важелем ідеології. Дискусійні питання на основі джерел, слів пісень і їх історичних фактів здатні формувати критичне мислення, вміти відстоювати свою позицію різними аргументами тощо. Така форма навчання перетворює дослідження культурно-мистецького життя Ігоря Поклада із формального

дослідження біографічних фактів на живе й емоційно насичене дійство, яке має глибоке розуміння учнями історії України і власної ідентичності [26].

В сьогоденних умовах оновлення вмісту історичної шкільної освіти важливим компонентом має бути запровадження так званих бінарних занять, що містять в собі поєднання історії з музичним мистецтвом та українською літературою. Ця практика є підтвердженням вимог діяльнісного, інтегрованого і особистісно-орієнтованого підходів оскільки бінарна практика спрямована на засвоєння учнями всього гуманітарного сектору як цілісної галузі. По даним з офіційних рекомендацій Міністерства освіти і науки України, у навчальній діяльності інтегровані курси (зокрема бінарні заняття) повинні бути чинником формування ключових компетентностей школярів, формування критичного мислення, творчості і дотримання взаємозв'язку між різними галузями отримання знань.

Думається, що приклади із культурно-мистецького життя композитора Ігоря Поклада здатні дієво реалізувати дану методику. Так, бінарне заняття історії і музичного мистецтва має змогу досвідчити пісні Ігоря Поклада («Сіла птаха», «Ой летіли дикі гуси», «Коханий», «Тече вода», «Скрипка грає») як емоційно-забарвлені джерела до історії, що є передаванням духу епохи, внутрішнього світу особистості у радянську добу. Бінарний урок, що інтегрує історію і українську літературу, у свою чергу, допомагає дослідити зв'язок музики Ігоря Поклада, віршів Юрія Рибчинського, Дмитра Павличка, Вадима Крищенка, які були поетами своєї епохи. Крім того в особливий спосіб можна поєднати потрібні історичні факти з соціокультурним контекстом 1970–1980-х років.

Вивчення творчості українських музикантів, на нашу думку, спроможне надати змогу глибше усвідомлювати учням феномени гідності, свободи, рівні культурної ідентичності, а відтак підвищувати бажання вивчати історію свого народу, формувати міжпредметні зв'язки тощо [62].

Однією з ключових і ефективних форм організації навчальних занять є групове навчання, що в особливий спосіб здатне формувати пізнавальну роботу учнів, комунікативні навички, плекати критичне мислення та почуття відповідальності за спільний результат. Крім того, учні у групах мають можливість виконувати інтегровані завдання, аналізувати теми, спільно узгоджувати висновки та презентувати власні результати.

У рамках дослідження культурно-мистецького життя Ігоря Поклада групові форми мають можливість реалізуватися через поділ класу на групи, що досліджують окремі частинки теми: історичну епоху 1970–1980-х років, резонанс пісень – «Сіла птаха», «Ой летіли дикі гуси» (виконувала неперевершена Ніна Матвієнко), «Коханий» та інші. Можливо вивчати і поетичний зріз – творчість Юрія Рибчинського чи Дмитра Павличка; взаємодію музики та соціальних вподобань та настроїв. Кожна група по черзі презентує власні результати, веде обговорення теми, порівнює різні джерела між собою.

Цей підхід не лише має за мету поглибити розуміння учнями культурного контексту (і контенту!), а й сприятиме розвитку ключових історичних компетентностей: вмінню досконало досліджувати джерело, аргументувати власну позицію, інтерпретувати культурні явища тощо. Завдяки груповій роботі створюється атмосфера соціальної взаємодії і учнівського партнерства, у якій учні вчаться між собою співпрацювати, приймати власні рішення у власних командах і відповідати за результати у висновку. Це надважливо в умовах реформ компетентнісної освіти і особистісно-орієнтованого підходу у вивченні історії [74].

Окрема мова про аксіологічну компетентність. Як відомо – це здатність учнів надавати оцінку історичним явищам і культурним феноменам через аспект ціннісних орієнтирів, зокрема моральних, громадянських та національних [102]. Аксіологічна компетентність виділяє здатність до аналізу

історичних фактів й особистості в світі цінностей, формувати власні погляди й усвідомлено пояснювати їх вибір [103].

Уважаємо, що в тематиці культурно-мистецького життя Ігоря Поклада пісні не просто виступають у якості естетичних творів, але й є історико-ціннісними джерелами, які у особливій формі висвітлюють прагнення до свободи, любові до землі, духовної гідності та до національної ідентичності. Досліджуючи дані твори, учні вчаться зіставляти емоційний зміст музики з історичними фактами й подіями радянської та інших періодів.

В межах компетентнісного підходу серед ключових цілей історичної освіти є також набуття громадянської компетентності, тобто здібностей для прийняття участі в соціальному і громадському житті а також усвідомлення своїх прав та обов'язків, сприйняття цінностей демократії тощо. Показовою у цьому ключі виступає праця О. Гончарової, яка чітко описує, як набувається громадянська і соціальна компетентність на шкільних уроках історії крізь аналіз життєвих подій, рольові ігри, дискусії тощо [54, с. 21].

Власне, за типологією громадянська компетентність є мотиваційною, когнітивною і діяльнісною. Згідно з матеріалами освітніх платформ, формування даних компонентів неможливе без елементів громадянської активності, знань про державу, правове поле та практичну участь в соціальних акціях [87]. На прикладі розкриття творчості Ігоря Поклада можна пробувати реалізувати наступну модель: учні створюють групи для дослідження творчості пісень Ігоря Поклада як культурних артефактів, які містять патріотичний, емоційно-національний ефекти. У межах цих груп учні готують міні-проекти: рольові ігри, дебати (ніби відповідаючи на питання – чи є його творчість соціальним опором?).

Окрема мова про презентації. Творення презентацій присвячених культурному портрету діячів культури сприятимуть розвитку мотиваційного (цікавість до громадськості та національного коду), когнітивного (знання про епоху і її культурну політику), а також діяльнісних компонентів

громадянської компетентності. Учні можуть самотужки обирати форму дослідження, аргументувати власну позицію та презентувати її решті колективу. Даний підхід може формувати в дітей активну громадянську позицію, критично оцінювати інформацію та діяти в соціальних процесах. Це своєю чергою цілком відповідає засадам Нової української школи і концепції громадянської освіти в Україні [64, с. 1].

Крім того систематичне використання робіт Ігоря Поклада на уроках історії і музичного мистецтва сприятиме творенню в школярів шанобливого ставлення до української мови як до важливої частинки національної культури і ідентичності. Музика І.Поклада є носієм мелодійної української мови, у якій гармонійно поєднуються поетичність, чітка ритміка і національний код. Через дослідження мелодії, чіткого звучання голосу, тексту і образів учні матимуть можливість сприйняти емоційно багатство мови, її милозвучність та образність таке поєднання музичного і мовного компонентів активізує мовленнєві навички, допомагатиме поповнювати словниковий запас й поглиблювати знання у літературній українській мові.

Однозначно, що народнопісенна творчість буває ефективним ресурсом збагачення мовних знань і розвитку мовного етикету [59, с. 1]. Завдяки словам і пісенним текстам дітки вивчають рідну мову, практикують артикуляцію, фоноритм тощо [51]. Працюючи з авторськими композиціями Ігоря Поклада, вчитель може організувати навчальну дискусію: що впливає на Вас сильніше – почуття через рідну мову або через музику? Як звучання української мови може пробудити палку любов до української мови в підлітків? Даний підхід здатен гармонійно поєднувати в собі мовознавчий досвід із музичним сприйняттям і створювати міжпредметний досвід [55].

Творіння композитора Ігоря Поклада може також стати доволі потужним методом у викладанні історії учням із особливими освітніми потребами. Його мелодії народилися у спільній роботі з Юрієм Рибчинським і глибоко вкорінилися в український культурний простір і в національну

пам'ять. Завдяки простоті і щирості мелодій вони легко запам'ятовуються учнями, яким з різних причин важко запам'ятовувати текст чи які живуть із сенсорною чутливістю. Інтеграція композицій Ігоря Поклада в урок допомагає підтримувати безпечний контекст для засвоєння історичних тем, адже музика сприяє концентрації учнів, знижує рівень тривожності та покращує мотивацію [79].

З метою адаптації уроків для дітей із різними вадами потрібно їм надати якомога більше допомоги, навіть можливо виконувати певну частину завдання разом із учнями [67]. Також активно підійдуть для використання музично-корекційні вправи: короткі музичні фрагменти, танцювальні імпровізації, релакс-хвилинки тощо [77]. Це гідний приклад того, як музичний ресурс може стати чинником для багатосенсорного середовища – особливо важливого для учнів із особливими освітніми потребами, які мають кращу реакцію на візуальні і емоційні стимули.

Творча діяльність Ігоря Поклада крім того має всі шанси ефективно використовуватися у тьюторській підтримці учнів в умовах інклюзивного навчання, адже музика як уже відзначалося нами вище, містить потужний корекційний і мотиваційний потенціал. У рамках індивідуального супроводу тьютор цілком може і повинен запропонувати роботу з музичними фрагментами Ігоря Поклада на уроці.

Для прикладу, фрагмент мелодії з «Ой летіли дикі гуси» як емоційний анкер для тематичних історико-культурних обговорень можна використати для створення емоційно насиченого прецеденту. Цей підхід, на наш погляд, добре слідує принципам скаффолдінгу – на початку тьютор підтримує учня, пропонуючи прослухати та реагувати на мелодію, а згодом поетапно зменшує свою допомогу, стимулюючи самостійне вираження і обробку історичного матеріалу [56, с. 59].

Музика, як доволі активний метод арт-терапії, може посприяти нормалізації психоемоційного стану людини та розвитку комунікативних здібностей. Саме тому в тьюторстві вона спроможна виконувати одночасно терапевтичну і педагогічну цілі [63]; [78]. Таким чином, творчість композитора Ігоря Поклада стає не лише культурним ресурсом, а й невід'ємною інтегральною частиною тьюторської методики, що спрямована на індивідуалізацію навчального процесу. Ця тема до того ж, на нашу думку, має виразну емоційну підтримку й поетапно розкривають істинний потенціал кожного учня.

Методично ця робота узгоджується принципами і прийомами музичного мистецтва, які формують розвиток емоційного почуття, уяви, активності і самостійності учнів через спільну працю з мистецтвом. Наприклад, в межах виховного заходу можна використовувати пісню «Чарівна скрипка», що має збереження актуальності серед сучасного виконання й має великий потенціал у виховних діях [88, с. 203].

Методи можуть використовуватися не ізольовано, а в різноманітних поєднаннях. Наприклад, знайомство учнів з музичними творами вчитель починає зі вступної бесіди, ставить учням запитання про життєпис композитора Ігоря Поклада та його твори, вивчених раніше (словесний метод); по ходу подальшої бесіди виконує знайомі фрагменти пісні (наочно-слуховий метод); розповідає цікаві факти про історію написання твору чи про обставини написання чи враження, яке воно може справити на слухачів своїм звучанням (стимулюючий метод). Учні можуть прослуховувати твір в грамзаписі (наочно-слуховий метод); давати відповіді на запитання вчителя або ж ділитися власними враженнями (словесний метод); виконувати запропоновані вчителем творчі завдання: давати порівняльний аналіз окремих фрагментів твору (наочно-слуховий метод, метод аналізу та порівняння); знаходити ідею твору (метод узагальнення) тощо [58, с. 7, с. 8]. Уважаємо, що поєднання творчості Ігоря Поклада з історичною тематикою

спроможне надати заходу глибокий та змістовний сенс, посилити патріотичний ухил тощо.

Доречно акцентувати, що пісні Ігоря Поклада – такі як «Кохана», «Чарівна скрипка», «Ой летіли дикі гуси» або «Скрипка грає» активно використовуються на тематичних вечірніх заходах, концертах, різноманітних фестивалях і в музичних флешмобах. Вони спроможні уособлювати мету на поглиблення національного звучання в суспільстві і гурткову творчість [47]. Ці форми позакласної праці в музично-історичній шкільній сфері, включно з тематичними вечірніми заходами, концертом, святковими програмами, містять детально сформульовані методичні рекомендації, зокрема щодо дотримання певної послідовності, систематичності та різноманітності всіх програм та врахування вікової категорії учнів. Композиції Ігоря Поклада можуть бути інтегрованими до сценаріїв позакласних заходів [69].

Ще варто сказати декілька слів бінарні уроки, які містять в собі значний потенціал для формування в учнів критичного мислення, здатності до аналізу, бо під час бінарних уроків учні вчаться поєднувати історичний контекст, а також усвідомлювати значення музики як структуру одиницю національної ідентичності [84]. Деякі методисти зазначають, що ці форми роботи значно активізують пізнавальну діяльність учнів та сприяють розвиткові комунікативних навичок [60, с. 116]. Крім того, бінарні уроки виконують виховну мету, оскільки через спільне усвідомлення літературних і історичних джерел учні формують в собі особисті патріотичні цінності [85, с. 199]. Таким чином, застосування творчості Ігоря Поклада у формі бінарного позакласного заходу є не лише методом популяризації української музичної і літературної спадщини України, а й засобом формування ключових компетентностей випускників школи. Тема творчості Ігоря Поклада в 11 класі є особливо вдалою для інтегрованих занять, адже його пісні звучали у період перетинання літератури, музики і історичної пам'яті народу України.

Можна також згадати про навчально-методичний комплекс (НМК), що є ключовою складовою сучасних уроків історії. Зокрема, методичні настанови «Методика музичного виховання» Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди відображають чіткий опис форм, методів і прийомів, таких як прослуховування музики, піддання аналізу мелодій та текстів пісень, моделювання уроків із застосуванням музичного матеріалу, створення нетипових уроків та завдань [104]. Дані методичні підходи можуть повністю бути адаптованими до теми творчості Ігоря Поклада. Наприклад, при засвоєнні періоду 1970–1980-их років на уроці історії учні мають можливість слухати одну з пісень Ігоря Поклада (аудіозапис), досліджувати її текст та мелодію, аналізувати, як вона описує історичні обставини, культурні настрої даного періоду, мовну політику або мовну ситуацію в 1970–1980-их тощо.

Можна також пробувати організовувати учнів на концерти творчості Ігоря Поклада, які можуть слугувати одним з ключових методів музично-історичного навчання у старшій школі. Вчитель історії може ознайомлює учнів з історично-культурним чинником періоду, в якому творив Ігор Поклад, зіставляє пісенну творчість митця з історичними подіями, політикою мов і культури [68]. Після відвідання концерту є доцільним провести підсумкову бесіду чи дискусію, аналіз текстів та мелодії, оцінити спосіб у який музика може відображати дух історичного періоду.

Походи на концерти можна розглядати як різновид даних екскурсій, де об'єктом дослідження стає музика як історичне джерело [68]. Це доволі сильно сприяє розвитку критичного мислення, естетичного ставлення до творчої спадщини України, підвищенню мотивації учнів досліджувати українську культуру. Можна покликатися на методичні рекомендації «Музичне виховання з методикою», які містять в собі інструкції про організацію концертів-бесід і безпосередньої участі учнів у музичних заходах [73, с. 18]. До прикладу, учні прослуховують концерт творчості Ігоря Поклада, а опісля – піддають аналізу окремі його пісні, зіставляють з

історичними реаліями, які в пісенних творах добре відображаються: мовну політику, культуру, народні почуття тощо. Згодом діти застосовують порівняльний аналіз із офіційним історичним наративом.

Уважаємо, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на уроках історії у старшій школі є одним із найпродуктивніших методів засвоєння тем та можливої інтеграції міжпредметних зв'язків. Особливо це може стосуватися тем, які пов'язані із культурою та музикою ХХ століття, зокрема творчості українського композитора Ігоря Поклада. Використання ІКТ надає можливість учням отримати доступ до мультимедійних матеріалів, аудіо- та відеозаписів концертів Ігоря Поклада, цифрових нот, текстів пісень і фотоматеріалів тощо [95, с. 20].

Застосування інформаційних джерел створює ефект занурення в атмосферу історичної епохи та сприяє формуванню в учнів емоційного і критичного сприйняття історичних подій, допомагає краще зрозуміти, як культура і мистецтво відображають реалії часу. ІКТ також допомагають учням створити мультимедійні проєкти, віртуальні екскурсії, інтерактивні презентації та онлайн-дискусії. Наприклад, учні можуть створювати презентації про окремі пісні Ігоря Поклада, показуючи їх зв'язок із історичними подіями, політичними процесами та культурними тенденціями того часу, порівнювати його творчість із музичними творами інших композиторів і навіть моделювати сценарії культурного розвитку України у різні історичні періоди [57, с. 14].

Після відвідування відео- чи живих концертів І.Поклада учні можуть виконати інтерактивне завдання: проаналізувати тексти пісень, виділити ключові історичні і соціальні мотиви, обговорити, як музика впливала на національну свідомість та культурну ідентичність українців. Важливо, що використання ІКТ може посприяти розвитку інформаційної компетентності учнів – вони навчаються критично оцінювати джерела, формулювати власні

висновки, створювати мультимедійні продукти для презентації результатів дослідження тощо [98].

Таким чином, використання ІКТ не лише підвищує мотивацію до навчання і робить уроки більш інтерактивними, але й сприяє формуванню у старшокласників критичного, естетично і культурно орієнтованого мислення, що відповідає сучасним вимогам НУШ та компетентнісного підходу до освіти. Можна зробити висновок, що вивчення методики викладання творчості Ігоря Поклада на уроках історії і в позаурочний час дозволяє інтегрувати музичний та культурний матеріал, сприяє формуванню у учнів більш глибокого історичного та естетичного сприйняття. Аналіз різних джерел показав, що творчість Ігоря Поклада може слугувати ефективним інструментом для розвитку критичного мислення та емоційної складової учнів. Особлива увага мусить віділятися використанню мультимедійних засобів, інтерактивних завдань та проектної діяльності. Це дозволяє поєднувати історичний контекст із художньою виразністю музичних творів. Теоретичний аналіз підтвердив, що системне застосування таких методів сприятиме не лише засвоєнню навчального матеріалу, але й формуванню ціннісних орієнтирів, патріотичних і естетичних уявлень учнів. Таким чином, теоретичний аспект методики викладання творчості Ігоря Поклада на уроках історії і в позакласних заходах демонструє значний потенціал для інтеграції мистецького досвіду в освітній процес і розвитку у школярів ключових компетентностей XXI століття.

РОЗДІЛ 5. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ФАКУЛЬТАТИВНОГО ЗАНЯТТЯ ТА ПОЗАКЛАСНОЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Творча складова відомого українського композитора Ігоря Поклада, що включає в себе широке коло жанрів – починаючи від відомої естрадної пісні до музичних творів кінофільмів і мюзиклів, – є безпрецедентним джерелом до наповнення навчально-виховного комплексу в загальноосвітніх закладах освіти. Даний розділ освітлює обґрунтування і розробку конкретних практичних методичних прийомів із використанням музичного багатства Ігоря Поклада на уроках історії, а також у позакласній діяльності. Використання його музики дає можливість не лише поглибити рівень знань учнів та учениць про історію і розвиток української культури у сфері естради, а й конструктивно розвивати їхні творчі навички, музичний слух, відчуття ритму і індивідуальний смак в музиці, перевтілюючи навчальний процес у цікаву та діяльнісну мандрівку у світ українського мистецтва.

Найпродуктивніший засіб подання навчального матеріалу про культурно-мистецьку діяльність Ігоря Поклада вважатиметься додатковий позакласний захід присвячений до вивчення теми «Українська культура другої половини ХХ ст.» [75] в 11 класі, оскільки творчість Ігоря Поклада має безліч яскравих рис даної епохи. Позакласне заняття, присвячене творчій діяльності Ігоря Поклада, належить до інтегрованих засобів роботи з учнями 11 класу, де повинні поєднуватися елементи історії України, музичного мистецтва і додатково культурології. Його проведення націлене не лише на поверхневе ознайомлення учнів із біографічними даними видатного українського композитора, а й на сформованість емоційно-ціннісного сприйняття української культурної спадщини, розвиток творчих здібностей учнів, естетичних смаків і національної самосвідомості. В організаційному процесі методика проведення позакласного заходу базується на принципах інтеграції навчального матеріалу, діяльнісних підходів і особистісно

орієнтованого навчання, які рекомендовані у «Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах» (МОН України, 2004) [1].

На підготовчому етапі вчитель розробляє навчальний та візуальний матеріал: біографічні дані, різноманітні світлини, музичні записи, документальні фрагменти з фільмів чи телепередач. Зокрема, застосовується джерела із відкритих культурно-інформаційних майданчиків. Яскравим прикладом є «Суспільне Культура» – «Пам'яті Ігоря Поклада: 5 пісень композитора, що увійшли в історію»; «Пісні України» — коротка біографія та каталог пісень; «НВ Культура» – стаття «Ігор Поклад: найвідоміші пісні, біографія і відео їх виконання». [44]; [17]; [36]. Вчитель працює над мультимедійною презентацією з хронологічною стрічкою життя композитора, використовує уривки його найвідоміших композицій — «Чарівна скрипка», «Дикі гуси», «Кохана». [ДОДАТОК О]. На даному етапі важливо дотримуватися емоційного вступу до теми позакласного заходу: створити для учнів відповідну атмосферу естетичного сприйняття, а не лише передачі фактажу [ДОДАТОК Н].

Основна частина позакласного заходу повинна містити кілька методичних прийомів. Варто розпочати з експрес-лекції «Шлях митця» [ДОДАТОК О] – коротка усна розповідь біографічного матеріалу разом з елементами діалогу з учнями. Вчитель надає ряд фактів з життєпису Ігоря Дмитровича Поклада, акцентуючи увагу на чинник історичних подій — Другої світової війни, становище української естрадної музики 1960–1980-х років. Учні залучаються до роботи через ряд запитань, таких як «Чому, на вашу думку, пісні Ігоря Поклада стали народними?». Даний прийом створює пізнавальну діяльність і критичне мислення, згідно до методики формування компетентностей у старшокласників (МОН, 2018) [96, с. 212]. Музичне прослухання і аналіз. Вчитель демонструє для прослуховування аудіо чи відеозапис пісні «Чарівна скрипка» у виконанні Ніни Матвієнко. Опісля

прослуховування вчитель організовує обговорення контексту пісні, її емоційну сладову, символів (скрипка послуговуватися роллю як символ душі, любові та пам'яті). Учні активно висловлюють особисті враження і асоціації. Широко використовується емоційне сприйняття учнями музичного твору [81]. Інтерактивна вправа «Музика в плакаті» [ДОДАТОК О]. Учні розділяються на групи, отримують завдання сформувати і символічний плакат чи короткий колаж до певних композицій Ігоря Поклада (до прикладу, «Дикі гуси» чи «Кохана») [ДОДАТОК О]. Ціль – відобразити емоційний зміст творів крізь призму візуальних образів. Під час діалогу кожна група презентує свою роботу. Дана діяльність сформовує комунікативну і громадянську компетентності, оскільки вчить і закріплює навички працювати в командній роботі, аргументувати спільні ідеї. Далі вчитель використовує «Цитатний місток». Вчитель із грамотною інтонацією зачитує вислови Ігоря Поклада про музику: «Музика – це моя молитва, моє спілкування з Богом і людьми» [44]. Учні висловлюють власні припущення, як дані слова можуть співвідноситися з почуттями, які вони відчували, слухаючи пісні Ігоря Поклада. Метод рефлексії через цитату формує етичні та духовні цінності.

Підсумковий етап позакласного заходу завершується підсумковим колом «Слово-враження». Кожен учень називає по одному слову, що відображає його емоційний стан від заходу. Вчитель узагальнює, підкреслює внесок Ігоря Поклада у формування сучасної української культурної ідентичності й спадщини, порівнює його творчість із сучасним музичним світом України, наголошуючи на спадковому процесі в музичних традиціях.

Підсумковий етап позакласного заходу завершується підсумковим колом «Слово-враження». Кожен учень називає по одному слову, що відображає його емоційний стан від заходу. Вчитель узагальнює, підкреслює внесок Ігоря Поклада у формування сучасної української культурної ідентичності й спадщини, порівнює його творчість із сучасним музичним світом України, наголошуючи на спадковому процесі в музичних традиціях.

Методичне значення позакласного заходу демонструє його ефективність інтеграції предметів історико-культурного спрямування (історія України, Мистецтво, Українська література). Музика як емоційна складова досягає глибших засвоєнь історико-культурних знань, розвиває у школярів естетичні компетентності (культурна, громадянська) і духовні цінності. Методика заходу поєднує в собі пізнавальну, художню і рефлексивну працю учнів, що відповідає сучасним критеріям НУШ для сформування ключових компетентностей [96, сс. 211 – 213].

Тематичні уроки присвячені Ігорю Покладу в шкільних стінах є надактуальним, втім набагато ефективнішим ефектом даної теми учні зможуть насолодитися через концертні заходи. Незадовго до заходу вчитель спільно з класом проводить годину-підготовки у вигляді позакласного заходу, ознайомлює учнів із світом творчості Ігоря Поклада, акцентуючи на тому, що під час концерту прозвучать його найвидарніші твори. До прикладу, анонс концерту у місті Суми: «Концерт «Ігор Поклад. Національна легенда» відбудеться 18.10.2025 о 17:00 у Сумській обласній філармонії» [34]. Вчитель до того ж розподіляє відповідальні ролі серед учнів: відповідальні за реєстрацію на концерт, за фотозвіт під час концерту, за створення відеофрагментів, за питання до виконавців/організаторів концерту, за підсумкові висновки про захід. Вчитель організовує серед учнів збір коштів або квитків, транспорт, безпеку учнів і правила поведінки під час проведення концерту.

Під час дороги до концерту чи перед входом до зали вчителем проводиться невеличка міні-бесіда: Вчитель наголошує про творчість Ігоря Дмитровича Поклада і чому саме він важливий для української культури; до прикладу, композитор створив понад 150 пісень і був удостоєний найвищим званням Героя України [41]. Учні висловлюють свої очікування – що кожен сподівається побачити або краще почути на концерті. Вчитель піднімає

питання правил поведінки: прибуття вчасно без запізнь, вимкнений мобільний пристрій, повага до виконавців і організаторів, фіксація власних емоцій (фото і відео) у дозволеному форматі.

У концертній залі вчитель і провідний клас здійснюють наступні дії: Вчитель коротко представляє концерт і пояснює, що цілєю вечора є присвячення нашої уваги музиці Ігоря Поклада: хіти «Ой, летіли дикі гуси», «Чарівна скрипка», «Кохана» [8]. Учні, які отримували відповідальні ролі, реалізують їх в дії: один веде фотозвіт заходу, інший збирає враження серед учнівського колективу шляхом опитування, третій готує питання до організаторів і виконавців. Під час самого концерту учні уважно прослуховують, фіксують найкращі моменти, які їх вразили – це мелодія, текст, виконання. Опісля концерту, клас виходить до спеціалізованого місця (фое, коридор) і у лаконічній формі обговорює враження: що сподобалось чи не сподобалося, що здивувало, що засвоїв особисто для себе.

Наступного дня після концерту проводиться час фідбеку (оцінювання), що виступає етапом рефлексії — важливої педагогічної структури, яка дозволяє учням конструктивно усвідомити свої особисті враження й навчання в контексті відвіданого заходу [92]. Учні по чергово висловлюють, що саме їх вразило. До приклад: «Мене зворушила емоційність у виконанні пісні „Чарівна скрипка“». Вчитель стимулює поточний аналіз запитанням: «Чому ця мелодія така глибока? Як вона відображає українську душу?» Після цього монтується міні-випуск: фото й відео з концерту і додатково короткі коментарі чи рефлексії учнів із особистими висловами.

Використання аудіально-візуального стимулу: відвідування концерту надає перевагу у живому досвіді, глибше занурення в тему, ніж просте використання мультимедійної презентації в класі. Це є прикладом експериментального навчання, коли учні мають змогу навчатися крізь переживання і практику, що дає підсилення у зв'язку знань із емоціями [106].

Важливим чинником є рольова активність: розподіл ключових ролей серед учнів (фотозвіт, відеозвіт, опитування) стимулює відповідальність серед учнів, активність та командну роботу. Рефлексія після пережитого досвіду: обговорення загальних і особистих вражень – є чудовим способом інтегрувати емоції і знання в одне ціле. Рефлексія дозволяє ефективно аналізувати, що учні дізналися протягом заходу, оцінити особисту участь, переглянути переваги й слабкі місця заходу [93].

Організація концертних турів активно розбавляють навчальний процес, втім тематичні вечори організовані у стінах школи є не менш привабливим методом для учнів ознайомитися із творчістю Ігоря Поклада. Організація відповідного тематичного вечора на тему «Світ пісень Ігоря Поклада: музика, що єднає покоління» має за мету організувати ряд комплексних, підготовчих, основних і підсумкових дій, спрямованих на утворення глибокого культурно-мистецького досвіду у шкільному житті учнів 9–11 класів. Захід проводиться в актовій або у спортивній залі школи та триває орієнтовно 60–80 хвилин. Він має ціль ознайомлення з життєвим та творчим шляхом Ігоря Поклада, розвиток музично-естетичного виховання та формування почуттів національної ідентичності. За декілька днів до тематичного вечора вчитель спільно із куратором класу (асистентом) опрацьовує та підбирає матеріали для заходу: біографію Ігоря Поклада з бібліографічних джерел інформації (до прикладу, зазначено, що Ігор Поклад народився 10 грудня 1941 року у місті Фрунзе, нині Бішкек, що у Киргизстані, у родині військового). Підбирається чи створюється мультимедійна презентація із хронологією життя особистості, фото з архіву, списки пісень («Чарівна скрипка», «Кохана», «Дикі гуси») [37]. Вчитель узгоджує із адміністрацією і технічними працівниками школи технічні аспекти заходу: відповідне освітлення актової зали, якісну звукову систему для прослуховування пісень, розсадку учасників заходу, підготовку виступів учнів. Додатково розподіляються серед учнів ролі-організаторів:

ведучі вечора, технічна команда, фотозвіт та відеозапис, безпосередньо групи підготовки музичних виступів.

Учасники тематичного заходу зібрані в актовій залі. Ведучий відкриває своєю вступною промовою вечір, привітавши учнів та пояснивши тему: адже саме творчість Ігоря Поклада є невід'ємною частиною української музичної культурної спадщини, що охопила понад 150 пісень, написаних композитором [42]. Згодом слідує блок із презентацією: слайди висвітлюють біографічну кар'єру композитора — від дитинства крізь навчання спершу у місті Тернополі, згодом у Київському училищі ім. Глієра і у Київській консерваторії [45]. Після презентації — аудіо-фрагмент пісні «Чарівна скрипка» чи інший шанований твір, після чого учні створюють обговорення: які емоції виникли в них, що найбільше сподобалось, який символ вони розчули. Далі — учнівські виступи: кілька груп готували відповідні тематичні номери: вокально-музичний виступ, сценка, визвучення уривків творів, чи читання цитат та яскравих спогадів про Ігоря Поклада.

Після виступів учні приєднуються до інтерактивної вправи «Моя інтерпретація пісні»: кожна група має при собі уривок певної пісні або текст, чи мелодію, та створює короткий плакат чи колаж, в якому передають емоції, зміст музичного твору, інструментальний образ. Згодом кожна група лаконічно представляє свою роботу. Дана активність є сприятливою для комунікативних та творчих компетентностей, а також відкриває шлях до глибшого усвідомлення мистецтва як діалог поколінь.

Вечір закінчується рефлексією: ведучий висловлює пропозицію учням почергово озвучити одне слово чи фразу, що є відображенням їхнього основного враження від дано заходу — наприклад, «мелодія», «душа», «національність», «любов». Згодом — заключне слово від вчителя: підкреслюється висока значущість творчості Ігоря Поклада для сучасного українського музичного простору, що його пісні віднайшли місця у серцях багатьох поколінь та стали великою культурною спадщиною. Оскільки сам

композитор був удостоєний нагороди званням Герой України (2021) і Національна легенда України (2024) [71]. Вечір має за мету сформувати в учнях почуття гордості за українську культуру у сфери музики. Також пропонується невеличке домашнє завдання для учасників вечора: прослухати одну із пісень Ігоря Поклада вдома у колі родини, поміркувати, який вона для них має сенс, і підготувати коротке письмове чи усне повідомлення «Чому ця пісня стала б моїм гімном».

Черговим яскравим прикладом виховного заходу присвяченого творчості Ігоря Поклада можна організувати у форматі бального благодійного вечора. Організація даного заходу відбувається згідно із рекомендаціями МОН України (Лист № 1/21639-24 від 19.11.2024), де підкреслено, що виховна робота в ЗЗСО повинна «поєднувати культурно-мистецький, патріотичний та соціальний напрями діяльності учнів» [97]. На даному етапі вчитель визначає цілі благодійного вечора і формує цілий організаційний комітет із учнів з активною діяльністю. Пснює, що денний захід присвячено музиці Ігоря Поклада, автора пісень «Чарівна скрипка», «Ой летіли дикі гуси», тощо. Узгоджує благодійну складову вечора (наприклад, збір фінансів для армії чи речей для дитячого будинку).

Основний етап проведення вечора розпочинається вступною промовою вчителя про визначну роль Ігоря Поклада в українській естрадній культурі 1970–2000-х років. Короткий огляд бібліографії і музичної частини узгоджується з методичними підходами до формування культурної компетентності, описаним у «Методиці музичного виховання в школі» [97] – де наголошується на — «Інтеграції знань у царині мистецької освіти. Це окреслює органічне поєднання домінантних змістових ліній – музичного та візуальних видів мистецтв у єдиний тематичний цикл, що скерований на формування різнобічно освіченої особистості з естетико-світоглядними орієнтирами» [52 с. 1]. Опісля учні презентують свої танцювальні постановки під мелодії композитора, кожен супроводжуючи даний виступ короткою

розповіддю про сенс чи історію пісні. Вчитель при цьому послуговуватися роллю координатора і модератора, а учні — активними виконавцями й організаторами заходу.

Сценарна структура благодійного вечора ґрунтується на рекомендаціях із матеріалу «Форми і методи проведення виховних заходів» (vseosvita.ua), де зазначено наступне – «Виховні справи мають колективний і творчий характер і називаються колективними виховними справами (КВС) або колективними творчими справами (КТС). Колективні творчі справи, як відзначає один з їх засновників І. П. Іванов, – це спосіб організації яскравого, сповненого працею і грою, творчістю і товариськістю, мрією і радістю життя і, разом з тим, найважливіший виховний захід. У виховних справах зливаються форми, засоби і способи взаємодії вихователів і вихованців» [72, с. 4].

Під час заходу організовується час «Мелодія добра», де учні збирають добровільні кошти на підтримку, для прикладу, місцевого дитячого притулку. Даний формат інтеграції мистецтва і соціальної діяльності узгоджений з критеріями громадянської освіти, описаними у згаданому вище листі МОН – «Оновлена система національно-патріотичного виховання дітей та молоді в умовах воєнного часу – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, закладів освіти, сім'ї, громадських, благодійних, релігійних організацій та інших інститутів щодо формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України» [97].

Робота над навчально-методичними комплексами (НМК) для уроків з дітьми, які хаоріють на церебральний параліч (ДЦП), є ключовою вимогою інклюзивної освіти, що відповідає стандартам МОН України і міжнародним педагогічним нормам. У листі МОН «Про організацію інклюзивного

навчання» № 1/9-609 від 21.12.2021 зазначено, що навчання дітей, які мають порушення опорно-рухового апарату повинні містити наступні компоненти для ефективного засвоєння знань: «Модельні навчальні програми визначають орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендовані для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством» [90, с. 4].

Перший НМК є музично-корекційним – надає використання музичних композицій Ігоря Поклада для розвитку емоційної складової і моторних рефлексів. Діти прослуховують музичні фрагменти у сповільненому темпі, що допомагає нормалізації загального тону. Після прослуховування застосовуються вправи на відчуття ритму, які сприяють синхронізації рухів і формуванню почуттів ритму. Повільні рухи руками під мелодію [90, с. 14].

Другий НМК є арт-терапевтичним – акцентований на сенсорну інтеграцію і розвиток моторики рук. Даний метод застосовується широко у дошкільній освіті, втім враховуючи специфіку теми вивчення творчого становлення Ігоря Поклада в школі, дітям з ДЦП пропонуються великі за розміром і зручні інструменти: губки, пензлі габаритних розмірів та олійні пастелі [24]. Під музику Ігоря Поклада діти повинні зобразити асоціативні образи. Оскільки музичний твір задає відповідний настрій, робота набуває широкого емоційного забарвлення, а сам процес стає терапевтичним. Пальчикова техніка дозволяє стимулювати сенсорні точки та розвивати дрібну моторику. Завершується заняття коротким описом малюнка, що підтримує мовленнєвий розвиток [65].

Третій НМК є хорео-ритмічним – широке застосування адаптованих елементів танцювально-рухової терапії. Танцювальна активність має бути безпечно дотриманою і контрольованою, дозованою і адаптованою до рухових здібностей дітей. Мелодії Ігоря Поклада активно допомагають

створенню плавної траєкторії відповідних рухів. Заняття розпочинається із розминки у сидячому положенні, згодом учні виконують рухи своїми руками в такт мелодії. Доволі багато дітей з ДЦП не можуть танцювати у стоячому положенні, тому широко використовується танець сидячи, який водночас піддає активації м'язів верхнього плечового пояса. Партнерські рухи разом із асистентом формують цінні навички тісної взаємодії і сприяють активній підтримці стійкої рівноваги. Особливо буває ефективною вправа, коли певні рухи рук імітують розходження променів під звук мелодій, що є створенням базового позитивного емоційного фону. Додатково є сенс у застосовуванні рухів на завмирання, де учні тренують свої рефлексорні дії шляхом одночасної зупинки рухів і мелодії [99].

У сучасних умовах старшої школи одним із найбільш дієвих методів розвитку критичного мислення, емоційної сладової інтелекту і творчої самореалізації учениць та учнів є методика написання есе. Даний підхід повністю відповідає компетентнісній моделі Нової української школи, у рамках якої учень повинен засвоювати і формувати власну культурну позицію та здійснювати аналітичну інтерпретацію різних мистецьких явищ. МОН України підкреслює серйозну важливість розвитку письмової самостійності учнів через творчі форми роботи із текстом, включно з есе [99].

Дослідження творчості видатного українського композитора Ігоря Поклада є доволі продуктивним підґрунтям для застосування методики із написанням есе, оскільки музика Ігоря Дмитровича Поклада є емоційно насиченою, культурно знакова і тісно пов'язана із розвитком української естрадної культури кінця XX століття – початку XIX століття. Біографічні факти й продуктивний аналіз творчості композитора були представлені у достовірних джерелах інформації, зокрема на порталі «Суспільне Культура» [47]. Додаткові відомості містить в собі інформаційний ресурс «Укрінформ», який доволі регулярно публікує матеріали саме про сучасних українських митців і діячів культури [46]. Таким чином, використання творчих робіт

Ігоря Поклада як навчального матеріалу цілком відповідає принципу культурної релевантності, на якому ґрунтується сучасна мистецька освіта у світі і в Україні.

Есе як метод навчальної роботи передбачає індивідуальне висловлювання у формі письма, що формує здатність учнів до повної самостійної інтелектуальної інтерпретації власних думок й позицій. ЮНЕСКО в узагальнюючих рекомендаціях з мистецької освіти (і не тільки) зазначає, що розвиток творчого письма та рефлексії сприяє поглибленому розвитку ключових людських цінностей [91]. Даний принцип залишається фундаментальним при застосуванні методики написання есе у старших класах.

Співпраця поміж предметами створює міждисциплінарний методичний підхід, що є дуже важливим для сучасної української та світової освіти. Зокрема, розвиток ключових компетентностей (інформаційної, комунікативної, соціальної і інших) передбачає цілісну інтеграцію знань із історії і літератури. На прикладі творчості і життєпису Ігоря Поклада, українського композитора, народного артиста України, героя України, можна розглянути і історичний контекст теми, і багату літературно-музичну спадщину. Згідно з даними, які повинні міститися у навчальному матеріалі бінарного уроку: «Ігор Поклад є автором музики до фільмів та творів для оркестрів, хору, а також написав музику до понад 150 пісень на слова поетів, зокрема, Юрія Рибчинського, Бориса Олійника, Михайла Ткача. Серед них найбільш відомі, зокрема, «Дикі гуси», «Скрипка грає», «Тече вода» [86].

Вчитель історії подає знайомлення для учнів із хронологією життєвого шляху Ігоря Поклада, його творчим здобуткам у контексті української естрадної пісні та соціально-історичними умовами, з яким композитор стикався (дитинство у післявоєнній, українська культура під час радянської окупації і Незалежної України). До прикладу: Ігор Поклад народився 10

грудня 1941 р. у м. Фрунзе (нині Бішкек), потім в деталях розповідає про навчання і життя в Україні. Далі вчитель історії пояснює: як саме музика українському естрадному просторі у 1970-х–1980-х роках повстала як частина культурної ідентичності, яким чином пісні Ігоря Поклада мали співвідношення із масовою культурою, демонструє взаємозв'язок мистецтва і історії. І акцентує увагу на тому, що жанр естрадної музики під час даного періоду зазнав чимало трансформацій у вигляді співпраць: «Поява творчих тандемів... Ігор Поклад – Юрій Рибчинський...» [100, с. 114].

Вчитель Української літератури подає конструктивний аналіз текстів пісень Ігоря Поклада (що створені у співавторстві із іншими митцями) саме як літературних текстів. Наприклад, пісня «Скрипка грає» або «Дикі гуси» – це не прості музичні твори, а значний засіб художнього висловлення мистців. Вчитель подає акцент на тематику, символіку, образність, музичну метафору. Вчитель Української літератури запрошує учнів до аналізу творчості Ігоря Поклада і його колег: які образи використовує автор для відображення емоцій (скрипка, гуси, вода)? яким чином дані образи пов'язані саме з українською культурою і історією? як саме музична композиція підтримує літературний зміст пісні?

Вчителі історії і Української літератури спільно організовують групову діяльність – учні поділяються на групи та отримують завдання: вибрати одну пісню Ігоря Поклада, дослідити історичний контекст її написання (завдання від вчителя історії) і літературно-музичну складову (завдання від вчителя Української літератури). Опісля групи презентують результати досліджень: коротку доповідь і додатково аналіз рядка пісні та історичний факт.

Дане бінарне заняття повним чином відповідає принципам саме інтегративного навчання: поєднання дисциплін значно прискорює процес засвоєння знань й формування відповідних компетентностей [86]. Учні здобувають: інформаційно-історичні знання саме про творчість і життєпис Ігоря Поклада; літературно-аналітичні навички шляхом аналізу творчості

композитора і його колег-поетів; закріплення вміння працювати в групі осіб та презентувати результат дослідження. Завдяки даному урокові очікуються наступні результати: підвищення мотиваційної діяльності до навчання, поглиблене розуміння культури українського народу, розвиток критичного мислення.

Бінарне заняття з історії та літератури на прикладі життєвого шляху і творчості Ігоря Поклада – це ефективний формат, що подає учням старших класів глибоке усвідомлення зв'язків між історичними рамками теми і художнім сенсом [82]. Композитор, який подарував світові понад 150 пісень і залишив значну за розмірами спадщину в українській культурі, стає стійким мостом між Історією України, Українською літературою, музичним мистецтвом і національною ідентичністю.

Ігор Поклад – є видатним українським композитором, чия творчість охопила десятки пісень, що стали золотою класикою естрадної музики України. Його інтерв'ю Дмитрові Гордону (на сайті «ГОРДОН») є доволі цінним документом для викладання історії його бібліографії в школі, музичної культури й історії становлення української естрадної музики в період радянської окупації. До прикладу, рубрика «В гостях у Дмитра Гордона»; [мова оригіналу — російська] присвячена Ігорю Покладу містить його спогади із життя, його авторитетні думки про творчість, про різноманітну співпрацю зі співаками й поетами [38].

З точки зору педагогіки, дане інтерв'ю можна використовувати саме як первинне джерело – для повного аналізу особистості митця, історичної рамки його життя, а також для розвитку критичного мислення учнів. Інтерв'ю у форматі бесіди, що використовується у форматі Дмитра Гордона є прямим тому підтвердженням [83].

У публікаціях Дмитра Гордона також повідомляється, що він особисто повідомив країну про евакуацію Ігоря Поклада з Ворзеля (обстрілюваної зони) під час повномасштабної війни [48]. Це додає драматизму у навчальний

матеріал, але одночасно створює певний медійний контекст, а не лишень історичним документальним фактом.

Разом із тим, журналіст Дмитро Гордон має безпосередньо неоднозначну репутацію в Україні. Є факти співпраці зі спецслужбами під час інших інтерв'ю з контроверсійними постатями, що завдали значної шкоди українській державності. Це може створити цілком повне побоювання щодо чистоти журналістики та впливу інтерв'ю із Ігорем Покладом як засіб використання у викладі методичного матеріалу у старших класах [32]. До того ж, використання російськомовного інтерв'ю Ігоря Поклада, опублікованого на медіаресурсі Дмитра Гордона на платформі «YouTube», викликає цілком обґрунтовану критику з позиції дотримання мовного законодавства на території України. Згідно зі ст. 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [2], матеріали у сфері освіти і у публічного простору повинні бути доступними саме українською мовою чи дубльованими нею. Оскільки інтерв'ю створено російською без належного офіційного українського перекладу або субтитрування, воно фактично обмежує доступ учнів до інформації державною мовою, попри інформаційну цінність змісту інтерв'ю. Це також утворює значну педагогічну проблему: вчитель змушений чи перекладати фрагменти у самостійному порядку дій, або уникати повного перегляду, що є супереченням принципам повного сприйняття інформаційного джерела. Дана ситуація виокремлює необхідність негайної адаптації медійних матеріалів відповідно до чинних вимог мовного закону, особливо для освітнього процесу, де державна мова є обов'язковою.

Використання технічних засобів навчання є чи не одним із найбільш пріоритетних і ефективних прийомів у сучасній педагогіці, особливо у вивченні шкільних предметів гуманітарного спрямування, де доволі важливу роль відіграє емоційне поглиблення і образність. Грамплатівки, які містять в собі музичні твори Ігоря Поклада, відтворені на вініловому програвачі, дають

унікальну можливість школярам старшої школи отримати справжній досвід «живого звучання» української музичної естради другої половини ХХ століття. Вінілове звучання з його повною теплотою, м'якістю і природністю акустики емоційно допомагає учням краще відчувати стиль, інтонаційність звуків та атмосферу даної епохи. Саме історичні носії інформації як вінілові платівки підсилюють чутливий зв'язок учня з культурним контекстом епохи, адже це дозволяє не просто почути зміст музику, а й освідомити технічні умови її побутування [61].

Мультиплікаційний продукт «Як козаки...», до яких Ігор Поклад створював композиції, можуть бути дуже вагомим педагогічним засобом навчання на уроках історії у старшій шкільній освіті. У своїй творчості Ігор Поклад використовував багато разів елементи української традиційної мелодії, народних ритмів, маршевих козацьких мотивів, що підсилює історичний контекст анімації й робить її своєрідним медіумом для вузького ознайомлення учнів із козацькою культурою [18].

На уроках історії мультиплікаційна анімація зі сценаріями саме про козаків можуть активно використовуватись для широкої візуалізації козацького побуту, військово-стратегічних епізодів, соціальної організації козацької спільноти – при цьому є активний музичний супровід Ігоря Поклада, який додає емоційної глибини та автентичності українській анімації. Вчитель може за можливістю демонструвати окремі фрагменти мультфільму, зупиняти відео саме на ключових моментах, коментуючи наступне: які історичні події чи соціальні процеси відображено, як музика доповнює у «читанні» внутрішніх світів героїв [53].

Крім даних методів, мультфільм цілком як джерело можна застосувати до інтерактивного аналізу. До прикладу, учні можуть поділитися на певні групи й спробувати порівняти, як саме змальована анімація козацьких образів в мультику відповідають достовірним і, головне, історичним відомостям (про політичну структуру на Запорозький Січі, військово-

політичну тактику, побут), а згодом доєднатися до обговорення ролі музики – чим музична тематика Ігоря Поклада сприяє створенню образів рис відваги, єдності і патріотизму [70]. Очікувані результати від використання саме мультфільмів, де є композиції Ігоря Поклада на уроках історії: поглиблене усвідомлення учнями козацької доби, як частини української, а не російської історії; активний розвиток критичного мислення (аналіз якості анімації, якості музики, історичного контексту анімаційного твору); формування відповідної емоційної прив'язаності до національної спадщини України; підвищення активної мотивації до вивчення історії через мультиплікаційні і музичні матеріали.

Можна підсумувати наступним чином. Практичний і заключний аналіз використання творчого надбання Ігоря Поклада у навчанні старшокласників демонструє, що музичний матеріал, мультимедійна ресурсна база і інтерв'ю композитора мають значний високий педагогічний потенціал у спільному поєднанні з методиками викладання саме історії, громадянської освіти і української літератури. Застосування музичних творів Ігоря Поклада на уроках і позакласно-виховних заходах підсилює емоційний чинник навчання, сприяє міцнішому засвоєнню відповідного історичного матеріалу крізь міжпредметні зв'язки і активний розвиток здібностей учнів до аналізу ключових мистецьких явищ у ширшому спектрі соціально-культурного контексту. Проведена різноманітна методична апробація доволі різних форм роботи – від простого аналізу мультфільмів «Як козаки...» з музикою Ігоря Поклада до організації складних тематичних вечорів та благодійних концертів, бінарних занять і використання ефективної есе-методики – підтвердила високу спроможність інтегрованого підходу. Дані формати чудово сприяють активізації активної пізнавальної діяльності школярів у старшій школі, формують відповідні компетентності НУШ: уміння працювати із наданою інформацією, критично мислити, кооперація в групі, розуміти суть культурної спадщини та осмислювати великий вплив мистецтва на українське суспільство. Особливо важливою виявилася велика

можливість до активного залучення творчості Ігоря Поклада для формування стійких громадянських і ціннісних орієнтацій учнів. Музика композитора, тонко сповнена національним колоритом та емоційною виразністю, відповідно створює сприятливий простір для сильного формування патріотизму, ідентичності, власної відповідальності до ставлення культури у могутньої історії українського народу. Емоційно-художні барви порушеної теми стають каталізатором для усвідомлення історичних подій, зокрема пов'язаних із багатою на події козацькою добою, активним культурним розвитком другої половини XX століття чи сучасною російсько-українською війною, що є надзвичайно важливим відповідно для учнівського віку. На методичному рівні теми підтверджено високе значення медіапедагогіки і культурно-історичного підходу у навчанні: мультфільми, красиві концертні записи, інтерв'ю відомим репортерам, грамплатівки, аудіоархіви створюють багатогранний освітній простір, у якому історичне джерело інформації стає не лише знаннями, а й навіки актуальним емоційним досвідом.

Таким чином, існує чимало методичних можливостей застосування життя та пісенної спадщини Ігоря Поклада до позакласної та гурткової роботи.

ВИСНОВКИ

Ігор Поклад є однією з найвизначніших персон української естрадної музики другої половини ХХ століття – першої чверті ХХІ ст. Широкий аналіз його творчого доробку яскраво засвідчує, що масштабний розвиток української пісні даного періоду нероздільно пов'язаний із його мистецькою справою. Його власна композиторська манера, новаторські прийоми у композиціях та вміння поєднувати національні інтонації з сучасними естрадними реаліями сприяли формуванню відповідного нового стилю української музики, що й сьогодні залишається масово впізнаваним і широко актуальним.

Методичний доробок теми розкриває ефективні засоби й підходи до активної роботи з учнями при вивченні культурно-мистецького шляху Ігоря Поклада. Даний матеріал повинен сприяти формуванню в учнів національно-патріотичної самосвідомості, поваги до української музичної культури та розумінню значення особистого і вагомого внеску митців у розвиток культури України.

Початковий етап становлення кар'єри Ігоря Поклада був тісно зв'язаний із ранніми музичними впливами в юності і різноманітним оточенням, яке змінювалося під час ряд переїздів Ігоря Поклада. Саме в юні роки він активно опанував основи музичної грамотності, що згодом дало можливість йому розвинути доволі унікальний композиторський стиль, який був притаманний лишень йому. Розквіт бурхливої творчої діяльності митця випав на період співпраці з провідними українськими поетами, режисерами, виконавцями та колективами, для яких він створював десятки хітів, що стали великою частиною українського культурного простору. Його пісні – «Кохана», «Ой летіли дикі гуси», «Скрипка грає» та інші стали класикою української естради, формуючи музичні смаки цілих поколінь українців.

Попри високі творчі досягнення, професійний шлях Ігоря Поклада не був позбавлений ряд труднощів і випробувань: цензура, «недостача

натхнення» для окремих проєктів, зміни культурної політики, переорієнтація музичного ринку 1990-х із відновленням незалежності, особисті переживання – усе це вагомо впливало на нього як композитора і людину. Проте він постійно залишався відданим саме українській пісні та її розвитку, продовжуючи працювати над новими мелодіями.

Методична основа роботи ґрунтується на прикладах практичних напрацювань, отриманих від педагогічної діяльності низки педагогів, які за допомогою електронних ресурсів опубліковували практичний матеріал. Дані методи дозволяють більш глибоко й комплексніше продемонструвати і подати біографію і творчість Ігоря Поклада, виховати в учнів патріотичні і культурні цінності, а також сформувати поняття важливості української мови й суверенної музичної культури. Запропоновані форми роботи – групові, парні, індивідуальні, інклюзивні, масові на наш погляд сприятимуть активності учнів, розвитку критичного мислення та нестандартного підходу до навчального процесу.

Впровадження результатів дослідження творчості Ігоря Поклада в інклюзивну форму освіти вірогідно сприятиме не лише розвитку культурної, громадянської чи ряд інших компетентностей історичного напрямку, а й активно розвиватиме здоров'язберігаючу компетентність і процес реабілітації. Адже саме музичні твори в освітньому процесі спроможні розвивати фізично-моральний стан дитини і бути допоміжним засобом для медичної реабілітації. Творчість Ігоря Поклада, на нашу думку, чудово підходить для даної цілі.

Ігор Поклад назавжди закарбувався для українців символом професійного зростання у сфері культури, творчої наснаги та любові до української музичної творчості. Він є яскравим прикладом того, як завдяки наполегливій праці та таланту можна вплинути на чималий розвиток національної культури відповідно історії української державності. Ця робота покликана зберегти пам'ять про постать, композитора та його яскраву

творчість, щоб майбутні покоління українського народу цінували свій культурний спадок, який їм передало минуле покоління і усвідомлювали внесок митців різних напрямів (від живопису, поеми до музичних композицій, кіно, анімації), завдяки яким українська музична культура стала невід'ємною частиною світового культурного простору.

Постать Ігоря Поклада є яскравим доказом того, як митець крізь власну працю може бути носієм і міцним захисником української культурної ідентичності. Його творчість активно навчає учнів: щоб наша національна культура не зазнала зникнення, її всіляко потрібно підтримувати, рівносторонньо розвивати і передавати далі у спадок. Це особливо актуально потрібно впроваджувати прямо зараз, коли українська культурна спадщина все ще зазнає ряд загроз, знеціненням та намаганням асиміляції. Хоч тема творчості Ігоря Поклада часто містить приналежність до царини саме музичного мистецтва або літературознавства (адже він тісно співпрацював із поетичним словом своїх колег), однак містить й прямий контакт з історією. Його творчість демонструє чудовий приклад вірності патріотичному вихованню: через власний обдарований талант композитор потужно примножував українську культуру, поширював серед народних мас тим самим зберігав відомість нації.

Таким чином, згадка в культурній історії України Ігоря Поклада є непорушною частиною навчального процесу в старшій школі й важливим кроком у вихованні палкої любові до України в сучасних учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Нормативні документи:

1. Закон України «Про загальну середню освіту» від 06.07.2004 № 1-11290-04 // zakon.rada.gov.ua. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_11290-04
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII // zakon.rada.gov.ua. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

Офіційний сайт Ігоря Поклада:

- 3. Ігор Поклад. Офіційний сайт. <http://www.poklad.com.ua/biography.html>.

Спогади:

4. Поклад І. Поклад С. По той бік роялю. Спогади. Роздуми. Свідчення. Київ : Вид-во Адеф, б.р. 2024. 336 с. Режим доступу: <https://adef.com.ua/books/biografiyi-memuary/po-toy-bik-royalu>

Монографії і статті:

5. Академія музичної еліти: Історія та сучасність до 90-річчя Національної музичної України ім. П. І. Чайковського / В. І. Рожок (голова ред. кол.), А. П. Лашенко (авт.-упоряд.). Київ: Музична Україна, 2004. 512 с.
6. Галюк Б., Шеремет А. Івано-Франківськ. Ужгород. Видавництво «Карпати». 1979. 144 с. ; Івано-Франківськ-Київ: «Мистецтво». 1964. 55 с.
7. Дуда І.М., Мельничук Б.І. Тернопіль: Що? Де? Як?: Фотопутівник. К.:Мистецтво.1989. 239 с./ с.126, 127: <https://museum.mcsc.gov.ua/collections/ternopil-scho-de-yak-74342>
8. Зільберман Ю. А. Київське музичне училище. Нарис діяльності. 1868–1924 рр.: Монографія. К. : Типографія «Клякса», 2012. 480 с.
9. Інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка, 2010. Т. 7 : МЛ – О. – С. 268 с.

10. Історія вокального мистецтва / О. Д. Шуляр: [монографія]: Ч.П. Івано-Франківськ, «Плай» 2012. 194 с.
11. Історія кафедри духових і ударних інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського у фотографіях / В. Т. Посвалюк, К. В. Посвалюк. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 221 с. : іл., портр.
12. Національній музичній академії України ім. П. І. Чайковського – 100 років / авт.-упоряд. В. Рожок. К.: Муз. Україна, 2013. 512 с.

Статті публіцистичного характеру:

13. Ансамбль «Мрія» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.uaestrada.org/ansambli/mriya/>.
14. Державне агентство України з питань кіно. «Де ви, лицарі?» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://usfa.gov.ua/movie-catalog/de-vy-lycari-i10489>
15. Золотий Фонд української естради <https://web.archive.org/web/20120628011601/http://uaestrada.org/kompozitori/poklad-ihor>
16. Ігор Поклад. Біографія. <https://www.pisni.org.ua/persons/120.html>
17. Ігор Поклад / [pisni.org.ua](https://www.pisni.org.ua). Режим доступу: <https://www.pisni.org.ua/persons/120.html>.
18. Ігор Поклад / [adef.com.ua](https://www.pisni.org.ua). Режим доступу: https://adef.com.ua/igor-poklad.html?utm_source=chatgpt.com.
19. Курінний В. Юрію Рибчинському – 80: шлях поета, що створив «золоті» хіти української естради [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://glavcom.ua/country/culture/juriju-ribchinskому-80-tsikavi-fakti-z-zhittja-1059522.html>

20. Крищенко В. Преса : офіційний сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.vadymkryshchenko.info/преса/>
21. Легендарній пісні – 50 років [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ukrrain.com/legendarnij_pisni_sogodni_50_rokiv.html
22. Пісні України. Юрій Рибчинський : біографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pisni.org.ua/persons/105.html>
23. Пісні України. Крищенко В.: сторінка композитора [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pisni.org.ua/persons/98.html>
24. Пост у Facebook «Ефективні способи підвищення рухливості у дітей з ДЦП» : [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/419152741900315/posts/2225615834587321/>
25. «Скрипка грає» має дивовижну історію : інтерв'ю ювіляра [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://patrioty.org.ua/society/kompozytor-sviatkuie-75-richchia-pisnia-skrypka-hraie-maie-dyvovyzhnu-istoriiu--vona-meni-nasnylasia--zaiavyv-shchaslyvyi-iuviliar-video-147951.html>
26. Стаття з Rusnauka.com (Скрябіна). Режим доступу: https://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/2_skrjabina.doc.htm.
27. Українські пісні, що стали народними : ТОП-8 [Електронний ресурс]. – Суспільне Культура. Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/346460-muzika-dla-dobrogo-nastrou-8-pisen-so-stali-narodnimi/>
28. Чарівна скрипка : історія пісні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://songs.in.ua/charivna-skrypka/>
29. Poklad Ihor Dmytrovych. Musical World [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://musical-world.com.ua/artists/poklad-igor-dmytrovych/>

Новинні портали:

30. Відомий український композитор Ігор Поклад отримав звання Героя України [Електронний ресурс]. Громадське. Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/vidomij-ukrayinskij-kompozitor-igor-poklad-otrimav-zvannya-geroya-ukrayini>.
31. Вдалося врятувати Ігоря Поклада... [мова оригіналу – російська]: історія евакуації композитора [Електронний ресурс]. Апостроф. Режим доступу: <https://apostrophe.ua/article/lime/learn/2022-03-11/udalos-spasti-igorya-poklada--kompozitor-ego-jena-i-lyubimye-sobaki-v-bezopasnosti/44818>
32. Гордон сказав, що брав інтерв'ю у Гірка і Поклонської у співдружності з українськими / imi.org.ua. Режим доступу: https://imi.org.ua/news/gordon-skazav-shho-brav-interv-yu-u-girkina-i-poklonskoyu-u-spivdruzhnosti-z-ukrayinskymy-i33156?utm_source=chatgpt.com
33. Два тижні в підвалі: Ігорю Покладу вдалося врятуватися з окупованого Ворзеля [Електронний ресурс]. Суспільне Культура. Режим доступу: <https://suspihne.media/culture/217573-dva-tizni-v-pidvali-80-ricnomu-kompozitoru-igoru-pokladu-vdalos-urativatisa-z-okupovanogo-vorzela/>
34. Заходи на підтримку музичної освіти / ixyt.info. Режим доступу: https://ixyt.info/en/events/3672318?utm_source=chatgpt.com
35. Знесло ліжко: історія дружини Ігоря Поклада під час обстрілів [Електронний ресурс]. – РБК-Україна. Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/stylar/zneslo-lizhko-druzhina-vidomogo-ukrayinskogo-1708093584.html>.
36. Ігор Поклад помер: 10 найвідоміших пісень композитора, біографія і відео їх виконання / nv.ua. 2025. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/kultura/igor-poklad-pomer-10-nayvidomishih-pisen-kompozitora-biografiya-i-video-jih-vikonannya-50528328.html>

37. Ігор Поклад помер: легендарний композитор / unian.ua. 2025. Режим доступу: <https://www.unian.ua/lite/music/igor-poklad>.
38. Ігор Поклад / gordonua.com. Режим доступу: https://gordonua.com/ukr/heroes/igor-poklad-191565.html?utm_source=chatgpt.com
39. Комуністи, я не хочу з вами жити... : стаття 5 каналу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.5.ua/suspilstvo/komunisty-ia-ne-khochu-z-vamy-zhyty-iak-simia-leonida-bykova-stala-zhertvoiu-neliudskoho-eksperymentu-210466.html>
40. Курінний В. Ігор Поклад: 2021 рік – ювілейний для геніального мелодиста [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://glavcom.ua/columns/vitalykurinny/igor-poklad-2021-rik-yuvileyniy-dlya-genialnogo-melodista-723752.html>
41. Культура і музика в Україні / umoloda.kyiv.ua. Режим доступу: https://umoloda.kyiv.ua/number/0/164/162742?utm_source=chatgpt.com
42. Легенда української музики помер відомий композитор / rbc.ua. – Режим доступу: https://www.rbc.ua/rus/news/legenda-ukrayinskoyi-muziki-pomer-vidatniy-1752045753.html?utm_source=chatgpt.com
43. Несвяткове місто. «Конопотська відьма» у Театрі Франка : Суспільне Культура [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/608123-nevesele-misto-konotop-pro-fenomen-konotopskoi-vidmi-u-teatri-franka/>
44. Пам'яті Ігоря Поклада: 5 пісень композитора, що увійшли в історію / suspilne.media. 2025. Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/1062145-pamati-igora-poklada-5-pisen-kompozitora-so-uvijisli-v-istoriu>
45. Помер Ігор Поклад – легендарний композитор, герой України / fakty.com.ua. 2025. Режим доступу:

https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20250709-pomer-igor-poklad-legendarnyj-kompozytor-geroj-ukrayiny/?utm_source=chatgpt.com

46. Пішов із життя: композитор Ігор Поклад / ukrinform.ua. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4012996-pisov-z-zitta-kompozitor-igor-poklad.html>

47. Суспільне Культура. Пісні Ігоря Поклада. Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/1062145-pamati-igora-poklada-5-pisen-kompozitora-so-uvijisli-v-istoriu/>.

48. Українського композитора Поклада та його дружину врятовано, їх вдалося вивезти з Ворзеля Київської області / gordonua.com. Режим доступу: https://gordonua.com/ukr/news/war/ukrajinskogo-kompozitora-poklad-ta-jogo-druzhinu-vrjatovano-jih-vdalosja-vivezti-z-vorzelja-kijivskoji-oblasti-gordon-1599487.html?utm_source=chatgpt.com

49. 80-річний композитор Ігор Поклад два тижні прожив у підвалі... ТСН [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tsn.ua/ato/80-richniy-kompozitor-igor-poklad-dva-tizhni-prozhiv-u-pidvali-bez-elektriki-opalennya-vodi-ta-zv-yazku-2010268.html>

Література методичного характеру:

50. Аналіз стану використання історичних джерел у навчанні історії. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 4. Digital Library NAES of Ukraine. https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719069/1/19.pdf&ved=2ahUKEwj-vpa_roWRAxV0SfEDHar0DHkQFnoECDMQAQ&usg=AOvVaw0NWee0PoXkkQ6nZFnCfQrS

51. Вивчення рідної мови через пісню (Студія «Басолька», Угорщина). Режим доступу: <https://ukrajinci.hu/вивчення-рідної-мови-через-пісню/>.

52. Василівка В. В. Полтавське вище професійне училище імені А. О. Чепіги: Методична розробка з виховної роботи «Форма і методи проведення виховних заходів». Полтава, 2020: [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eu.docworkspace.com/d/sIPvMztnEAd2crsgG>
53. Використання візуальних джерел на уроках історії / naurok.com.ua. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-vizualnih-dzherel-na-urokah-istori-86319.html>
54. Гончарова О. С. Формування громадянської та соціальної компетентностей учнів на уроках історії. Харків : ХНПУ, 2019. С. 21–25. Режим доступу: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/5525>
55. Дискусія як метод навчання історії в школі. Режим доступу: <https://uahistory.co/article/3.php>
56. Досвід впровадження тьюторингу в інклюзивній освіті. Режим доступу: <https://oip-journal.org/index.php/oip/article/view/375>.
57. Дробуш О. П. Як використати ІКТ у викладанні історії. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/yak-vikoristati-ikt-u-vikladanni-istori-227748.html>.
58. Духан С. В. Методи музичного виховання. На Урок. 2018. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/metodi-muzichnogo-vihovannya-57816.html>.
59. Єлагіна Т. В. Народнопісенна творчість як джерело збагачення мовного запасу особистості. *Вісник ЖДУ ім. І. Франка*. 2005. С. 173–176. Режим доступу: <https://eprints.zu.edu.ua/2141/>.
60. Жуков В. П. Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів основної школи. (Кваліфікаційна наукова праця). Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstreams/20feda36-e55f-4093-a753-d8e0a0441073/download>

61. Загальна методика використання технічних засобів навчання / studfile.net. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/7856259/>
62. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у 2024/2025 р. Режим доступу: PDF (66dffec4c92d2958213439-1.pdf).
63. Інклюзивна форма навчання або стежинка до кожної дитини. На Урок. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-inklyuzivna-forma-navchannya-abo-stezhinka-do-kozhno-ditini-35918.html>.
64. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/Kontseptsiya-rozvytku-gromadyanskoyi-osvity-v-ukrayini.pdf>.
65. Конспект заняття з нетрадиційної техніки малювання пальчиками для дітей з особливими освітніми потребами / vseosvita.ua. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/konspekt-zanatta-z-netradicijnoi-tehniki-maluvanna-palcikami-dla-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-doskilynogo-viku-sonecko-posmihaetsa-102101.html>
66. Малахова А. Український фольклор: вплив на музичне виховання. Мелітопольський педагогічний університет. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/ukra-nskiy-folklor-vpliv-na-muzichne-vihovannya-73347.html>.
67. Методика укладання компенсаторного навчання [Електронний ресурс] : метод. вказівки / Бандурський навч.-виховн. комплекс. Режим доступу: http://irc-boyarka.zzz.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/20521_navchaemosya_z_radisty_u_kompensatorne_navchannya_d.pdf
68. Методика проведення віртуальних та реальних екскурсій при викладанні історії. Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009kzw-3d2e.docx.html>.

69. Методика підготовки та проведення масових форм музично-виховної роботи. Режим доступу: https://ovkvm.blogspot.com/2016/03/blog-post_74.html.
70. Методика проведення уроків / vseosvita.ua. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/01003gvj-c6fe.doc.html>
71. Методичні рекомендації щодо організації виховного процесу в закладах освіти / mon.gov.ua. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/npa/pro-metodychni-rekomendatsii-shchodo-orhanizatsii-vykhovnoho-protsesu-v-zakladakh-osvity?utm_source=chatgpt.com
72. Методичні рекомендації з інклюзивного навчання / mon.gov.ua. – 2025. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf>
73. Методичні рекомендації «Музичне виховання з методикою». На Урок. 2019. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-schodo-vivchennya-disciplini-muzichne-vihovannya-z-metodikoyu-57729.html>.
74. Міністерство освіти і науки України. Методичні рекомендації щодо реалізації навчальних проєктів та інтегрованих завдань. 2017. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1470777-17>
75. Міністерство освіти і науки України. Навчальна програма для 6–11 класів / mon.gov.ua. К., 2022. Електрон. дані. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>
76. Мороз І. Анотовані результати за 2022 рік [Електронний рес.урс]. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733858/1/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%>.

77. Музика у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. На Урок. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/muzika-u-roboti-z-ditmi-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-185326.html>
78. Музика як реабілітація дітей з вадами психофізичного розвитку. Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/muzika-ak-reabilitacia-ditej-z-vadami-psihofizicnogo-rozvitku-523909.html>
79. Музикотерапія / vdceyvet.vn.ua. – 2019. – Режим доступу: https://vdceyvet.vn.ua/sites/vdceyvet.vn.ua/files/inline-files/myz_terapia_2019.pdf
80. Національно-патріотичне виховання засобами музичного мистецтва. Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/01004hybf9aa.docx.html>.
81. Навчання через музику: чому вона має бути не тільки на окремих уроках / nus.org.ua. 2019. Режим доступу: <https://nus.org.ua/2019/09/30/navchannya-cherez-muzyku-chomu-vona-maye-butty-ne-tilky-na-okremyh-urokah/>
82. Навчальні матеріали «Літературознавство та історія» / studfile.net. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5473510/page:2/>
83. Навчальні матеріали «Бесіда, інтерв'ю» / studfile.net. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/2425681/page:4/>
84. Нестандартні форми викладання історії: бінарний урок. На Урок. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/nestandardni-formi-vikladannya-istori-binarniy-urok-274019.html>.
85. Огульчанська О. Бінарні уроки як форма реалізації міжпредметних зв'язків. 2019. Режим доступу: https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/9157/1/Ogulchanska_2019.pdf.
86. Основні принципи інтегрованого навчання / vseosvita.ua. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/statta-na-temu-osnovni-principi-integrovanogo-navcanna-462722.html>

87. Платформа OPlatforma.com.ua. Компоненти громадянської компетентності. Режим доступу: <https://oplatforma.com.ua/article/1251-navchayuchi-navchayus-gromadyanska-kompetentnst-vchitelya-ta-uchnya>.
88. Пожарська А.-О. Використання фольклору на уроках музики / А.-О. Пожарська. – [Електронний ресурс]. Київ : КУСУ, 2018. Режим доступу: <https://cusu.edu.ua/ua/arkhiv-publikatsii/356-general-information/naukovi-chasopysy-tdpu/pedahohichni-nauky/7974-vykorystannya-folkloru-na-urokakh-muzyky>
89. Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школі. Київ : Генеза, 2006. 328 с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3731/>.
90. Посібник з використання елементів арт-терапії в роботі з особливими дітьми / naurok.com.ua. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/posibnik-vikoristannya-elementiv-art-terapi-v-roboti-z-osoblivimi-ditmi-52700.html>
91. Результати творчого конкурсу серед учнів асоційованих шкіл ЮНЕСКО / osvita-konotop.gov.ua. – Режим доступу: <https://www.osvita-konotop.gov.ua/rezultati-tvorchogo-konkursu-sered-uchniv-asocijovanix-shkil-yunesko.html>
92. Рефлексія в педагогіці / metod.gi.edu.ua. Режим доступу: https://metod.gi.edu.ua/resursy/navchayemos/item/33-refleksiia-v-pedahohitsi?utm_source=chatgpt.com
93. Рефлексія як активний метод підбиття підсумків уроків в початковій школі / naurok.com.ua. – Режим доступу: https://naurok.com.ua/releksiya-yak-aktivniy-metod-pidbittya-pidsumkiv-urokiv-v-pochatkoviy-shkoli-265546.html?utm_source=chatgpt.com
94. Росовська Л. П. Методика укладання порівняльних таблиць на уроках історії. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100a46j-cdd7.docx.html>.

95. Сидоренко А. М. Використання ІКТ на уроках історії. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-informaciyno-komunikaciy-nih-tehnologiy-na-urokah-istori-117997.html>.
96. Схема ключових компетентностей НУШ. [Електронний ресурс]. Всеосвіта. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/skhema-kliuchovi-kompetentnosti-nush-909247.html>
97. Тернопільська обласна рада, Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка. Робоча програма навчальної дисципліни «Методика музичного виховання в школі». Тернопіль, 2018. 28 с: [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eu.docworkspace.com/d/sIDrMztnEAeGWrsG>
98. Ткач Д. А. Використання інформаційних технологій на уроках історії. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-informaciy-nih-tehnologij-na-urokah-istorii-423025.html>.
99. Українська мова: есе-розвиток критичного мислення / sites.google.com. Режим доступу: <https://surl.li/kxibiu>
100. Університет імені Короля Данила «Естрадно-вокальне мистецтво, історія, теорія, практика». Івано-Франківськ, 2024: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eu.docworkspace.com/d/sIIbMztnEAazc4MgG>
101. Факультет музичного мистецтва КНУКіМ. Матеріали про естрадну традицію. 2023. С. 12. Режим доступу: <https://fmm.knukim.edu.ua/images/otherimg/programsOLD/myzikologia/materialii2023.pdf>.
102. Формування аксіологічних компетентностей на уроках історії. На Урок. 2020. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/formuvannya-aksiologichnih-kompetentnostey-na-urokah-istori-205860.html>.

103. Формування предметно-історичних компетентностей. Педагогічна наука / КДПУ, 2015–2016. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/formuvannya-predmetnih-kompetentnostey-uchniv-na-urokah-istori-po-nush-322282.html>
104. Фомін В. В., Беземчук Л. В. Методика музичного виховання : методичні вказівки. Харків : ХНПУ, 2020. Режим доступу: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/4406>
105. Яковенко Г. Г. Методика навчання історії : навчально-методичний посібник. Харків : ХНАДУ, 2017. 324 с. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yakovenko_Halyna/Metodyka_navchannia_istorii_na_vchalno-metodychnyi_posibnyk.pdf.
106. The role of experiential learning in transforming music appreciation education and pedagogical practices/ Abstract/ researchgate.net. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/385097146_The_Role_of_Experiential_Learning_in_Transforming_Music_Appreciation_Education_and_Pedagogical_Practices

Довідкова література:

107. Історія України. Комплексний довідник: 3-тє видання. Укладачі Воропаєва В.В., Губіна С.Л., Земерова Т.Ю., Конішева С.Є., Сідорчук В.П., Скирда І.М. Харків: ФОП Співак В.Л., 2001. 488 с. <https://surl.li/aotpuj>.

Енциклопедичні видання:

108. Бондарчук П. М. Національна музична академія України імені П. Чайковського // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.
109. Велика українська енциклопедія. Биков Леонід Федорович [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://vue.gov.ua/Биков,_Леонід_Федорович.
110. Велика українська енциклопедія. Музика України [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://vue.gov.ua/Музика_України.

111. Київське державне вище музичне училище ім. Р. М. Глієра. Українська музична енциклопедія. У 2 т. Т. 2. [Е – К] / гол. редкол. Г. Скрипник. Київ : Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. С. 383–384.

Узагальнюючі праці:

112. Панчук І. Історія України. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання і державної підсумкової атестації. Тернопіль : Підручники і посібники, 2024. 464 с:
<https://www.slideshare.net/slideshow/pidruchnikinet-histukr-zno-2015-58674778/58674778>

113. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Друге видання. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2018. 496 с.

ДОДАТКИ:

ДОДАТОК А

Джерело: Тамара Міансарова «Очі на піску» (1970) [мова оригіналу – російська]: <https://youtu.be/UJzYPM5mQWI?feature=shared>

ДОДАТОК Б

Ігор Поклад – «По той бік роялю»: Армійські будні у військовому ансамблі пісні і танцю. Ліворуч – Ігор Поклад, крайній праворуч – Юрій Рибчинський. Київ. 1970 р.

Джерело: Поклад І. Поклад С. По той бік роялю. Спогади. Роздуми. Свідчення. Київ : Вид-во Адеф, б.р. 2024. 336 с. С.57.

Джерело: Тамара Міансарова «Коханий»:
https://youtu.be/QY_eT9dVxO4?feature=shared

ДОДАТОК Г

«Ой летіли дикі гуси» у виконанні Ніни і Антоніни Матвієнко

Джерело: <https://youtu.be/Qlku0TvwfKI?feature=shared>

ДОДАТОК Д

«Зелен клен» у виконанні Ніна Злобіна і Надія Пащенко:

Джерело:

<https://youtu.be/10ZYImKXNbQ?feature=shared>

Ніна Матвієнко – «Ой, летіли дикі гуси» (Пісня року 1979 р.)

Джерело: <https://youtu.be/nl--uDen8Rg?feature=shared>

ДОДАТОК Ж

Ніна Матвієнко – «Чарівна Скрипка» (1980 р.)

Джерело: <https://youtu.be/PkUuCHBJCrY?feature=shared>

ДОДАТОК 3

«Скрипка Грає» у виконанні Василя Зінкевича. Концерт у Національному палаці мистецтв «Україна». 3 жовтня 2021 р.

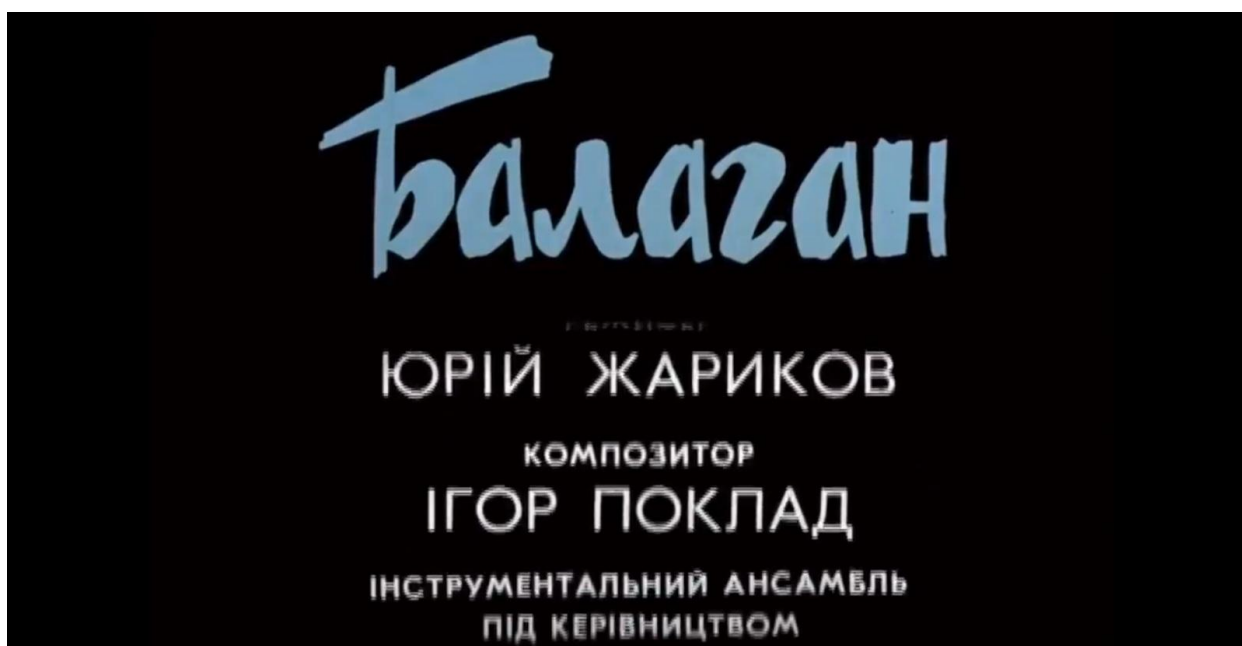

Джерело: <https://youtu.be/rUp6NH8lawQ?feature=shared>

Джерело: «Весілля у Малинівці» (1967 р.) [мова оригіналу – російська]:
<https://youtu.be/yLc-5scqJQw?feature=shared>

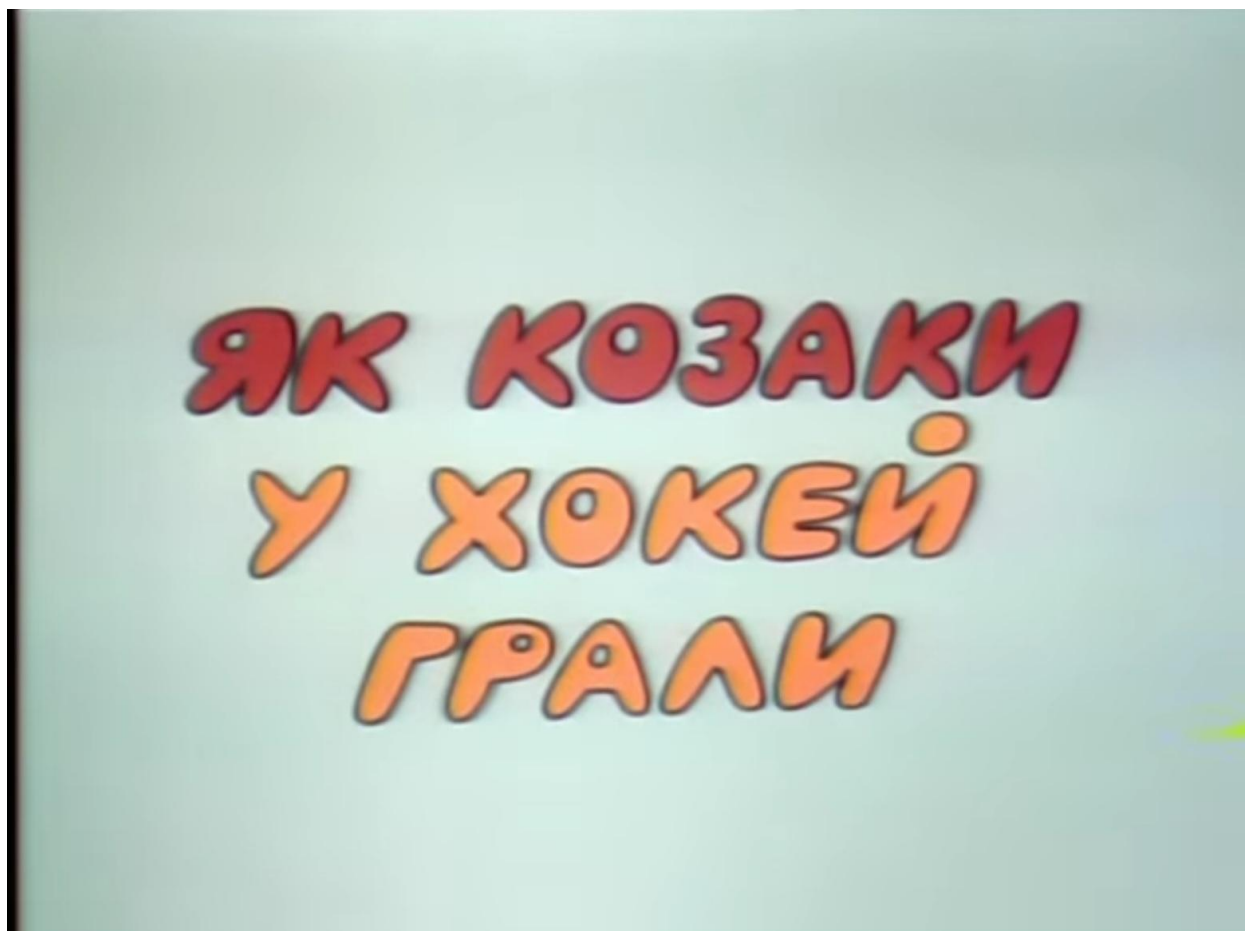
Кінофільм «Балаган» (1990 р.) трагікомедія

Джерело: «Москаль-чарівник» (1985 р.): <https://youtu.be/sF-bKF1wyWc?feature=shared>

Пісні Ігоря Поклада

 Dmytro Danylyuk

 22 хв

Джерело:

<https://open.spotify.com/playlist/2TgL0SD56JO86pqgKzM5TC?si=S0LcV0cQTRaxfFAa8ZLk0w&pi=aEqj5xxcR8aHn>

Ігор Поклад

Джерело: https://www.canva.com/design/DAG61kDCNwg/nqMtcwxqyAJyQY2-RKlBig/edit?utm_content=DAG61kDCNwg&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

ДОДАТОК П

Евакуація Ігоря Поклада, Світлани Поклад і собак під час вторгнення
російської армії у лютому 2022 р

Джерело: <https://www.facebook.com/share/v/14aY9e3ZdqN/>

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПОЗАКЛАСНОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ (11 КЛАС)

Тема: Культурно-мистецьке життя Ігоря Поклада

Тип заходу: інформаційно-пізнавальний з елементами творчої діяльності

Форма проведення: літературно-музична година

Мета заходу:

Навчальна:

1. Ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом українського композитора Ігоря Поклада. (*інформаційна компетентність*)
2. Розкрити роль Ігоря Поклада у розвитку української естрадної музики другої половини ХХ ст. (*культурна компетентність*)
3. Визначити значення творчої співпраці композитора з відомими виконавцями (Софія Ротару, Назарій Яремчук, Іван Попович та ін.) (*історико-культурна компетентність*)
4. Формувати вміння аналізувати музичні твори як джерела історичної та культурної інформації (*аксіологічна компетентність*)
5. Показати вплив творчості Поклада на формування української музичної ідентичності (*громадянська компетентність*)
6. Ознайомити з найбільш відомими піснями композитора: «Кохана», «Чарівна скрипка», тощо. (*культурна компетентність*)

Розвивальна:

1. Розвивати в учнів інтерес до українського музичного мистецтва. (*громадянська компетентність*)
2. Формувати навички пошуку та опрацювання інформації з різних джерел. (*інформаційно-дослідницька компетентність*)
3. Розвивати емоційно-естетичне сприйняття мистецтва (*культурна компетентність*)
4. Виховувати вміння висловлювати власні враження та оцінки щодо творчості митця (*мовна компетентність*)
5. Формувати навички публічного виступу та презентування результатів творчої роботи (*мовна компетентність*)
6. Розвивати критичне мислення через аналіз текстів пісень (*аксіологічна компетентність*)

Виховна:

1. Виховувати почуття гордості за українську культуру та її творців (*громадянсько-патріотична компетентність*)
2. Формувати естетичний смак і любов до музичного мистецтва (*культурна компетентність*)
3. Плекати повагу до творчої праці митців (*соціальна компетентність*)
4. Виховувати духовність і емоційність через сприйняття музики (*ціннісно-орієнтаційна компетентність*)
5. Підтримувати прагнення учнів до самореалізації у творчості (*аксіологічна компетентність*)
6. Формувати почуття національної єдності через спільне осмислення мистецької спадщини (*національно-культурна компетентність*)

Обладнання:

Мультимедійна презентація; відео та аудіозаписи пісень; фото, ноутбук, проєктор, колонки.

Хід заходу

1. Організаційний момент (2–3 хв)

Вітальне слово вчителя.

Оголошення теми та мети заходу.

Мотивація: короткий перегляд відео з уривком пісні Ігоря Поклада «Кохана».

2. Вступне слово вчителя (5 хв)

Коротко про місце Ігоря Поклада в історії української культури.

Його значення для становлення сучасної української пісні.

3. Основна частина (25–30 хв)

а). Презентаційний блок «Шлях митця» (10 хв)

Учні презентують міні-дослідження (НМК – навчально-методичний комплекс):

«Дитинство та юність Ігоря Поклада»

«Пісенна спадщина композитора»

«Співпраця з українськими виконавцями»

«Нагороди та визнання»

б). Творчий блок (10 хв)

Прослуховування пісень композитора.

Виразне читання уривків текстів пісень, обговорення головної ідеї.

Виконання однієї з пісень учнями (можливо у записі або живцем).

в). Інтерактивна вправа «Пісня, що мене вразила» (5 хв)

Учні висловлюють свої враження від почутого:

– Яка пісня Ігоря Поклада вам найбільше сподобалась і чому?

– Які емоції викликає його музика?

4. Підсумок заходу (5 хв)

Узагальнення вчителя: значення Ігоря Поклада для української культури.

Цитата композитора: «Мій шлях у музиці підійшов до кінця. Нехай і творять, і слухають інші. Мені й співу солов'я, що сидить на магнолії поруч із будинком, вистачить. Це сьогодні - моя музика».

Висновок: Ігор Поклад –символ епохи української естради.

5. Рефлексія (2–3 хв)

Учні заповнюють картки:

Що нового я дізнався про Ігоря Поклада?

Які його пісні мене надихнули?

Як я можу продовжити вивчати українську музику?

Очікувані результати:

Учні знатимуть основні факти біографії Ігоря Поклада.

Розумітимуть значення його творчості для розвитку української культури.

Виявлятимуть інтерес до української музичної спадщини.

Умітимуть аналізувати пісні як культурно-історичне явище.

План-конспект виховного заходу:

Тема: Похід на концерт, присвячений життю і творчості Ігоря Поклада

Клас: 11

Тип заходу: культурно-виховний (позакласний)

Місце проведення: актова зала школи / міський концертний зал

Тривалість: 1 година 30 хвилин

Форма проведення: колективний вихід на мистецький захід із подальшим обговоренням

Мета заходу:

1. Навчальна: ознайомити учнів із творчістю українського композитора Ігоря Поклада — автора пісень, що стали класикою української естради; показати роль його музики у формуванні національної культури.

2. Розвивальна: розвивати вміння сприймати та аналізувати музичні твори, розуміти їхній художній зміст, виховувати естетичний смак.

3. Виховна: формувати почуття гордості за українських митців, шанобливе ставлення до культурної спадщини, виховувати любов до української пісні.

Обладнання:

Відеопрезентація «Ігор Поклад — композитор, який оспівав Україну»

Аудіозаписи пісень: «Чарівна скрипка », «Скрипка грає», «Кохана», «Ой летіли дикі гуси»

Проектор, екран, колонки

Роздаткові матеріали — тексти пісень і короткі біографічні довідки

Хід заходу:

1. Вступна частина (10 хв.)

Учитель знайомить учнів із планом походу, правилами поведінки під час концерту, коротко розповідає про Ігоря Поклада — видатного українського композитора, народного артиста України, автора численних пісень, які стали символом української культури.

Учитель підкреслює, що Ігор Поклад створював музику до понад 150 пісень, багато з яких виконували Софія Ротару, Назарій Яремчук, Василь

Зінкевич, Таїсія Повалій (зрадниця України). Його пісні глибоко ліричні, сповнені любові до Батьківщини та людини.

2. Основна частина (60 хв.)

1). Перегляд або відвідування концерту

Учні разом із педагогом відвідують тематичний концерт «Музика, що єднає серця», присвячений творчості Ігоря Поклада. Перед початком концерту учитель звертає увагу на ключові моменти:

музичний стиль композитора;

тематику пісень (любов, Батьківщина, родина, природа);

інтонаційну близькість мелодій до українського фольклору.

2). Аналіз концертної програми

Після завершення концерту проводиться обговорення:

Яка пісня вразила найбільше і чому?

Що спільного у всіх творах композитора?

Які почуття викликала музика?

Такі прийоми усвідомленого аналізу мистецьких творів рекомендовані методистами Міністерства освіти і науки України для реалізації компетентнісного підходу в культурно-виховній роботі.

3) Творче завдання

Учням пропонується об'єднатися в групи й створити коротку презентацію або буклет «Ігор Поклад у моєму серці». У роботах учні використовують світлини, уривки з пісень, вислови виконавців.

Цей метод проектного підходу сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей школярів.

3. Заключна частина (20 хв.)

Учитель підсумовує захід, наголошуючи на тому, що Ігор Поклад став частиною культурного коду українців, його музика об'єднує покоління.

Звучить пісня «Тече вода» у записі, після чого учні діляться враженнями.

Підсумкова бесіда:

Що нового ви дізналися про Ігоря Поклада?

Як його музика впливає на емоційний стан слухача?

Чому важливо пам'ятати митців, які творять культурну спадщину України?

Очікувані результати:

Учні отримують знання про творчість Ігоря Поклада та її значення для української культури.

Формується повага до мистецьких надбань України.

Зміцнюються навички культурної поведінки під час мистецьких подій.

Виховується емоційно-ціннісне ставлення до музики.

Методичні прийоми та педагогічні умови:

Використання інтерактивних форм навчання: діалог, дискусія, творче завдання.

Застосування мультимедійних технологій для створення емоційного ефекту.

Поєднання освітнього та емоційного компонентів через сприйняття живої музики.

Список використаних джерел:

1. Українська правда. Культура. Пішов із життя Ігор Поклад – автор пісень, що стали народними: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/11/1/256278/>
2. UA: Суспільне. Ігор Поклад – легенда української естради. <https://suspilne.media>
3. Міністерство освіти і науки України. Методичні рекомендації щодо проведення виховних заходів естетичного спрямування. <https://mon.gov.ua>
4. Слюсаренко Л. Методика формування естетичних цінностей у старшокласників засобами музики. – Педагогічні науки, №3, 2021. <https://pedscience-journal.com>
5. Савченко О. Теорія і методика виховання школярів. К.: Освіта, 2019.

План-конспект виховного заходу (танцювальний благодійний вечір, присвячений творчості Ігоря Поклада)

Тема: «Музика добра: благодійний вечір пам'яті Ігоря Поклада»

Тип заходу: танцювальний благодійний вечір у актовій залі школи.

Місце проведення: актова зала школи.

Тривалість: 1,5 години.

Учасники: учні 8–11 класів, педагогічний колектив, батьки, запрошені гості.

Мета заходу:

1. Формувати у школярів естетичний смак і розуміння духовної цінності української естрадної музики.
2. Ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом композитора Ігоря Поклада, його внеском у розвиток української музики.
3. Виховувати доброту, милосердя та бажання допомагати іншим через благодійність.
4. Розвивати навички організації культурно-масових подій та колективної діяльності.

Хід заходу:

1. Організаційна частина (5 хв.)

Ведучий відкриває вечір словами:

«Добрий вечір, дорогі друзі! Сьогодні ми зібралися, щоб згадати і вшанувати видатного українського композитора Ігоря Поклада — автора пісень, які торкаються сердець і об'єднують покоління. Але цей вечір має ще одну важливу мету — допомогу тим, хто цього потребує. Тож ми розпочинаємо наш благодійний танцювальний вечір “Музика добра”!»

Коротке пояснення благодійної мети (збір коштів для дитячого відділення місцевої лікарні або для підтримки учня школи, який потребує лікування).

2. Інформаційно-пізнавальний блок (10 хв.)

Презентація про життєвий шлях Ігоря Поклада, підготовлена учнями: дитинство, початок творчої діяльності, співпраця з Іриною Білик, Назарієм Яремчуком, Софією Ротару.

Джерело: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/igor-poklad-nazavzhdy-u-muzyci>

Цитати з інтерв'ю композитора:

«Музика — це спосіб говорити із душею людини. Якщо вона добра — музика торкнеться серця» (джерело: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3824/164/162633/>)

Відеофрагмент виступів артистів із піснями Ігоря Поклада:

«Кохана»

«Тече вода»

3. Танцювальний блок (40 хв.)

Учнівські колективи виконують танцювальні композиції на теми з музики Ігоря Поклада:

Сучасна хореографія під пісню «Кохана» (ритмічний танець).

Вальс під інструментальну версію «Ой летіли дикі гуси» (парадна частина).

Флешмоб у виконанні всіх учасників під пісню «Коханий» — як символ єдності, добра і надії.

Для створення святкової атмосфери використовується проєктор із візуальними ефектами, які відображають моменти життя Ігоря Поклада, фото з концертів, музичні ноти його творів.

Ведучий періодично оголошує результати збору коштів, дякує благодійникам, заохочує учасників до активності.

Методичні прийоми:

Інтерактивність (залучення глядачів до танцювального флешмобу).

Емоційна стимуляція (створення доброзичливої атмосфери через музику й добрі справи).

Інтеграція мистецтв (поєднання музики, хореографії та відео).

Соціальне виховання (формування в учнів морально-етичних цінностей через благодійність).

Методичне обґрунтування: <https://lib.iitta.gov.ua/7306/> – Інститут модернізації змісту освіти, методичні рекомендації з організації виховних заходів.

4. Благодійна частина (10 хв.)

Презентація скриньки або QR-коду для збору коштів (через сервіс Дія або шкільну раду).

Виступ учня-волонтера, який пояснює, кому саме буде передано зібрані кошти.

Коротке слово директора школи або представника батьківського комітету.

5. Завершальна частина (10 хв.)

Ведучий дякує всім присутнім і наголошує, що кожен танець і кожна гривня стали частиною великої доброї справи.

Спільне виконання фінальної пісні Ігоря Поклада «Посміхнись мені».

Підбиття підсумків і оголошення суми зібраних коштів.

Фотосесія та відеозйомка вечора для шкільного сайту.

✓ **І. НМК №1** (музично-корекційний): «Світ пісні Ігоря Поклада»

Мета заняття:

1. Стимулювати емоційний відгук дітей за допомогою музики.
2. Розвивати слухову увагу і ритмічне сприйняття.
3. Підтримати мовленнєву активність через спів, повторення фраз і жестів.
4. Формувати позитивний емоційний стан.
5. Підвищувати самооцінку через успішну участь у музичній діяльності.

Хід заняття:

1. Вступне знайомство з піснею (5 хв)

Учитель показує фото композитора Ігоря Поклада та промовляє:

«Це композитор, який писав дуже добрі й ніжні пісні».

Включає фрагмент мелодії «Тече вода» у м'якому звучанні.

Адаптації:

низька гучність,

короткі фрагменти 10–15 сек.,

паузи для відпочинку.

2. Сенсорне музичне відчуття (5–7 хв)

Учні слухають фрагменти мелодій і виконують рухи руками, які показує вчитель:

«Дикі гуси» → плавні рухи,

«Скрипка грає» → легкі пальчикові «струни».

3. Ритмічна гра (7 хв)

Діти плескають або стукають по м'яких барабанчиках у дуже повільному темпі.

Темп підлаштовується під можливості кожної дитини.

4. Емоційне коло (5 хв)

Учитель запитує:

– «Яка музика тобі сподобалась? Весела? Спокійна?»

Діти показують картки-емоції.

5. Міні-виступ (3 хв)

Група дітей разом виконує один рядок пісні Поклада хором (можна жестами).

✓ II. НМК №2 (арт-терапевтичний): «Я малюю музику Поклада»

Мета:

1. Розвивати сенсорні й дрібно-моторні навички.
2. Стимулювати фантазію та креативність.
3. Зняти тривожність через арт-терапію.
4. Формувати асоціативне мислення.
5. Розвивати здатність розповідати про власні емоції.

Хід заняття:

1. Прослуховування пісні «Кохана» (1 куплет)

Учитель каже:

«Яка це музика — легка, м'яка чи енергійна?»

Учні обирають колір, який «підходить» під мелодію.

2. Малювання великими мазками (10 хв)

Застосування:

губки,

широкі пензлі,

воскові олівці.

Малювання під музику Поклада сприяє розслабленню та координації.

3. Пальчикова техніка «скрипкові крапочки» (5 хв)

Під «Сіла птаха» діти ставлять легкі точки фарбою.

4. Обговорення роботи (5 хв)

Учитель використовує запитання з вибором:

— «Це сонечко чи небо?»

— «Малюнок веселий чи спокійний?»

✓ **III. НМК № 3** (хорео-ритмічний): «Танець під пісні Поклада»

Мета:

1. Розвивати рухові можливості в межах можливостей дитини.
2. Підвищити координацію й контроль рухів.
3. Стимулювати взаємодію з іншими дітьми.
4. Формувати впевненість у власних діях.

Хід заняття:

1. Вступна частина (3 хв)

Учитель проводить seated-warm-up (розминка сидячи):

легкі нахили, підйом рук під повільну мелодію.

2. Танцювальні фрагменти у варіантах (10 хв)

Варіант А — сидячий танець:

рухи руками

кругові рухи кистями

плавні «крила» (під «Ой летіли дикі гуси»)

Варіант В — стоячий з опорою

прості кроки в такт

піднесення рук

«повороти плечей» у ритм

3. Парний танець з педагогом/асистентом (5 хв)

Під «Кохана» — найповільніша версія.

4. Завершення – «танець усмішки» (3 хв)

Усі діти піднімають руки вгору, посміхаються одне одному.

План-конспект бінарного уроку з історії України та української літератури

Тема: «Творчість Ігоря Поклада: історико-літературний вимір»

Тип уроку:

Інтегрований (бінарний) — комбінований урок вчителя історії України та вчителя української літератури з елементами проектної діяльності.

Мета уроку

Навчальна:

1. Ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом Ігоря Поклада, його внеском у розвиток української культури. (інформаційна, культурна компетентність)
2. Розкрити історичний контекст розвитку української естрадної музики 1960–1990-х років. (громадянська компетентність)
3. Пояснити співпрацю Ігоря Поклада з поетами-піснярами (Ю. Рибчинський, В. Івасюк) як приклад синтезу мистецтв. (культурна компетентність)
4. Розвинути розуміння поетичної складової пісень Поклада, їхніх тем і символів. (мовно-літературна компетентність)
5. Формувати навички аналітичного мислення через аналіз пісенних текстів. (критичне мислення, аксіологічна компетентність)
6. Показати значення культурної спадщини Поклада у формуванні національної ідентичності. (громадянська компетентність)

Розвивальна:

1. Розвивати уміння працювати з біографічними, історичними та літературними джерелами.
2. Формувати навички міждисциплінарного аналізу культурних явищ.
3. Розвивати творче мислення через групову презентацію та есе.
4. Розвивати вміння висловлювати власну думку та аргументувати її прикладами.
5. Формувати здатність до емоційного сприйняття музики як частини історичного процесу.
6. Сприяти розвитку комунікативних навичок під час обговорення результатів роботи.

Виховна:

1. Виховувати інтерес до української культури, пісенної спадщини.
2. Формувати почуття національної гідності та патріотизму.
3. Виховувати естетичний смак через сприйняття якісної української музики.
4. Показати значення творчої особистості у формуванні духовного світу суспільства.
5. Виховувати повагу до культурних діячів України.
6. Сприяти розвитку культури слухання, спілкування та співпереживання.

Обладнання:

Відеофрагменти з концертів Ігоря Поклада (наприклад, «Чарівна скрипка», «Дикі гуси»).

Мультимедійна презентація з фотографіями та цитатами з інтерв'ю (unian.ua)

Роздаткові матеріали з текстами пісень.

Маркери, ватман, ноутбук, колонки.

Хід уроку:

I. Організаційний момент (2–3 хв.)

Привітання учнів, оголошення теми уроку.

Вступне слово вчителів: пояснення, що урок об'єднує історію та літературу для розкриття феномену української пісенної культури.

II. Актуалізація опорних знань (5 хв.)

Міні-бесіда: «Які українські композитори вам відомі? Які їхні пісні ви слухали?»

Вчитель історії коротко нагадує культурну атмосферу 1960–1970-х років: «золота доба» української естради.

*III. Вивчення нового матеріалу (25–30 хв.)**1. Історичний контекст (вчитель історії, 10 хв.)*

Життєвий шлях Ігоря Поклада: народився 10.12.1941 р., навчався у Київській консерваторії, працював у театрі та на радіо.

Суспільно-політична ситуація: цензура, ідеологічний контроль, але також розквіт пісенної культури.

Внесок Поклада у формування «українського стилю» в естраді.

(Посилання: pisni.org.ua/persons/120)

2. Літературний аспект (вчитель української літератури, 10 хв.)

Аналіз текстів пісень «Чарівна скрипка» (поет Ю. Рибчинський), «Дикі гуси» (поет М. Юрченко).

Теми: любов, туга, краса природи, мрія – як прояв українського світовідчуття.

Образність, метафорика, поєднання поезії і музики.

3. Інтерактивна робота (обидва вчителі, 10 хв.)

Групи отримують завдання:

1. Визначити історичний контекст створення обраної пісні.

2. Проаналізувати символи й поетичні образи.

3. Створити коротку презентацію (3 хвилини).

Після виступів вчителі коментують, уточнюють, узагальнюють.

IV. Узагальнення (10 хв.)

Учні створюють «асоціативне дерево» – які почуття викликає музика Поклада?

Обговорення: «Чому творчість Ігоря Поклада – це частина історії України?»

V. Підсумки уроку (5 хв.)

Коротка рефлексія: що нового дізналися, що здивувало.

Учитель історії підкреслює зв'язок музики з добою.

Учитель літератури – важливість духовного змісту пісень.

VI. Домашнє завдання:

Написати есе на тему: «Яке місце творчості Ігоря Поклада в українській культурі?»

Додатково: підготувати короткий відгук на улюблену пісню композитора.